

บทที่ 3

วิเคราะห์วรรณกรรมสารคดีที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ปี 2543 – 2546

การใช้สำนวนโวหารเป็นศิลปะการเรียบเรียงข้อความอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนแต่ละคนมีความถนัดในการใช้แตกต่างกันไป โดยมีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความรู้ ความคิด ขารมณ์ ความรู้สึก หรือเพื่อแนะนำ สั่งสอน ในบางครั้งอาจต้องยกตัวอย่างหรืออาศัยการเปรียบเทียบ ประกอบข้อความเพื่อสื่อความได้ชัดเจน ละเอียด ลึกซึ้ง

สารคดีรางวัลยอดเยี่ยมรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดที่นำมาศึกษาค้นคว้าทั้ง 3 เรื่อง คือ ฎฎานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลักษณ์ โดย พิสมัย จันทวิมล ปี 2543 ฮูย่า ! Tadpole ใ้อัฏกบ โดย อุดมพร สมพงษ์ ปี 2545 และคุณดอกสุดท้าย โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด ปี 2546 มีลักษณะเป็นสารคดีที่มีความโดดเด่นในด้านการใช้สำนวนโวหารนั้นอันเป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและมีความน่าสนใจ

การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดการวิเคราะห์สำนวนโวหารของสารคดีรางวัลยอดเยี่ยมรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ดังนี้

1. บรรยายโวหาร
2. พรรณนาโวหาร
3. เทศนาโวหาร
4. สาธกโวหาร
5. อุปมาโวหาร

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะวิเคราะห์สารคดีที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ดปี 2543 - 2546 โดยเรียงลำดับตามปีที่ได้รับรางวัลดังต่อไปนี้

**บทวิเคราะห์ สารคดีเรื่อง ภูฏานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย โดย พิสมัย จันทวิมล
รางวัลยอดเยี่ยมปี 2543**

เนื้อเรื่องย่อ

สารคดีเรื่อง ภูฏานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย โดย พิสมัย จันทวิมล เป็นสารคดีท่องเที่ยวประเทศภูฏาน ประเทศที่ถือว่าอยู่ในส่วนของหลังคาโลกและเดินทางไปยากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก ผู้เขียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ สถาปัตยกรรม และสภาพความเป็นอยู่อย่างครบถ้วน โดยแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น 3 ภาค ดังนี้

ภาคที่ 1 หัวใจของภูฏาน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะคือ จิตรกรรม ศิลปกรรม ศาสนาซึ่งประเทศภูฏานนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน มีพระลามะเป็นผู้นำทางจิตใจและประกอบพิธีต่าง ๆ โดยชาวภูฏานผูกพันกับศาสนาอย่างแน่นแฟ้น สุดท้ายผู้เขียนได้กล่าวถึงองค์พระประมุขของประเทศที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนโดยแท้จริง

ภาคที่ 2 วิถีแห่งชีวิต เป็นเรื่องการใช้ชีวิตของชาวบ้าน ที่ผู้เขียนได้พบเห็นมา ทั้งสภาพบ้านเรือน อาหาร สถาปัตยกรรม การช่าง ผ้าทอ อุตสาหกรรมแบบครัวเรือน รวมทั้งการเรียนการสอนในประเทศภูฏานที่ให้พระลามะเป็นผู้สอนร่วมกับครูฆราวาส

ภาคที่ 3 สวิตเซอร์แลนด์แห่งเอเชียเป็นการเปรียบเทียบประเทศภูฏานที่มีความสมบูรณ์ในด้านพืชพรรณธรรมชาติ จนได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งสมุนไพรมีการจัดตั้งโรงพยาบาลแผนโบราณโดยใช้สมุนไพรมานำมาใช้รักษา นอกจากนั้นยังมีความงดงามของธรรมชาติ สภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศในภูฏานนั้นได้ชื่อว่าเป็นสวิตเซอร์แลนด์แห่งเอเชีย

สารคดีเรื่องภูฏานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัยมีลักษณะการใช้สำนวนโวหารดังต่อไปนี้

1. **บรรยายโวหาร** คือโวหารที่ใช้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ มักใช้ในงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้ หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือเล่าเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจเสมือนหนึ่งได้พบเห็นมาด้วยตนเอง ภาษาที่ใช้จะกะทัดรัด ชัดเจน เสนอภาพออกมาเป็นรูปธรรม

สารคดีเรื่อง **อุทยานมรดกแห่งอินโดนีเซีย** มีลักษณะของบรรยายโวหารซึ่งให้รายละเอียดได้ชัดเจน โดยแบ่งตามลักษณะที่ผู้เขียนกล่าวถึง คือ สถาปัตยกรรม อาหาร การแต่งกาย สภาพสังคม อาชีพ ดังต่อไปนี้

1.1 **สถาปัตยกรรม** ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมที่ได้พบเห็นโดยแบ่งได้ดังนี้

1.1.1 **สถาปัตยกรรมระดับประเทศ** โดยผู้เขียนได้บรรยายถึงห้องซึ่งเป็นอาคารอันเป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศอินโดนีเซีย ดังความว่า

รูปทรงของห้องและต้นแบบทางสถาปัตยกรรมมีความคล้ายคลึงกัน โดยทั่วไปมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือทอดตัวไปตามสถาปัตยกรรมของประเทศ ส่วนกำแพงก่อด้วยหิน ฉาบด้วยดินทาสีขาวสูงชันไปถึงหลังคาซึ่งสอบเข้าเล็กน้อย และมีช่องหน้าต่างในระดับที่สูงเกินกว่าคนจะบุกรุกเข้าไปข้างในได้ ช่วงล่างแคบ แสงผ่านเข้าไปได้น้อย ชั้นบนมีพื้นที่กว้างขวางจัดเป็นห้องทำงาน หรือที่อยู่อาศัย มีโครงสร้างไม้แกะสลักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ต่ำจากหลังคาลงมาเล็กน้อย ทาสีเป็นแถบสีแดงเข้มรอบตัวอาคารเรียกว่า “เคมา” (Khemar) เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ซึ่งมีวัดเป็นองค์ประกอบอยู่ภายในด้วย

อาณาบริเวณภายใน มีลานกว้างปูด้วยแผ่นศิลา กลางลานมีอาคารสูงตระหง่านคล้าย ๆ หอคอยของปราสาทยุคกลางยุโรป หากมีฐานกว้างข้างบนเป็นที่ตั้งของวิหาร ห้องบูชาพระ และปฏิบัติธรรมมากมายหลายห้องหลายระดับ ส่วนอาคารด้านข้างที่ล้อมรอบเหนือกำแพงขึ้นไปใช้ไม้เป็นองค์ประกอบหลัก ทั้งที่ปรากฏเป็นเฉลียงหน้าต่าง ระเบียง และทางเดินโดยรอบ เสาที่ตั้งรับไม้คร่าหลังคา ตกแต่งสลักเสลาสวยงาม เป็นรูปเมฆ ดอกบัว หรือศิวะภูติแห่งทะเล ห้องหับที่อยู่ถัดจากระเบียงเข้าไปเป็นห้องทำงานของข้าราชการ สำนักงาน หรือที่พักพระสงฆ์ แยกจากนั้นเป็นสัดส่วน หากรูปทรงของอาคารดูไม่ผิดแผกแตกต่างกันแต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้วิธีการบรรยายจากตัวอาคารภายนอก เข้ามาภายในทำให้ผู้อ่านเสมือนหนึ่งเดินเข้าสู่ซึ้ง ทำให้เห็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นหมู่สูงเป็นชั้น ๆ มีลักษณะเป็นหมู่ มีสภาพภายนอกที่แข็งแรง ตามลักษณะของป้อมปราการทอดตัวยาวไปตามภูเขา และจะเห็นถึงวิธีการป้องกันผู้บุกรุกด้วยการสร้างหน้าต่างไปสูง มีการตกแต่งด้วยการทาสีแดงซึ่งถือว่าเป็นสถานที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์อีกทั้งมองเห็นได้ไกล มีการการแกะสลักประดับตัวอาคารภายนอก แม้รูปทรงจะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีลักษณะเป็นหมู่แต่ก็มีการแบ่งพื้นที่ให้สอยภายในอย่างคุ่มค่า โดยภายในหมู่อาคารจะมีการแบ่งเป็นวิหาร ห้องพระและที่พักพระสงฆ์ อีกส่วนจะจัดเป็นสถานที่ราชการ ซึ่งแยกออกเป็นสัดส่วน จะเห็นได้ว่าประเทศภูฏานมีการนำศาสนากับสถานที่ราชการรวมกันในเรื่องซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และผูกพันกับศาสนาอย่างแน่นแฟ้น

1.1.2 สถาปัตยกรรมในระดับชาวบ้าน ตอนนี้ผู้เขียนกล่าวถึงส่วนของที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชนบทผู้เขียนก็ได้กล่าวถึงไว้อย่างละเอียด ดังตัวอย่าง

บ้านชนบทชั้นล่างเป็นคอกสัตว์ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่สัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่มีอากาศหนาวจัด อีกประการหนึ่งก็เพื่อความปลอดภัยจากเสือโคร่ง เสือดาวที่แวะเวียนมาล่าเหยื่อ บ้านได้ขึ้นสู่ชั้นบน ให้ห้องสูงเล็ก ๆ สกิดเป็นชั้นค่อนข้างชัน แต่ทุกคน แม้เด็กเล็ก ๆ ก็ขึ้น ๆ ลง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว ชั้นบนจัดเป็นที่อยู่อาศัย แบ่งเป็นส่วน ๆ บริเวณที่หุงหาอาหาร มีเตาฟืนที่สูมไฟไว้ตลอดเวลาเพื่อปรุงอาหาร หรือต้มน้ำชงชา และให้ความอบอุ่นในฤดูหนาว มีมุมสำหรับครอบครัวนั่งล้อมวงรับประทานอาหาร และบริเวณที่ใช้นั่งนอนหรือรับแขก หน้าหนาวครอบครัวชนบทมักพากันนอนในครัว เพื่ออาศัยไอร้อนจากเตาไฟ

(หน้า 90)

สถาปัตยกรรมในระดับชาวบ้านนี้ เป็นบ้านของเกษตรกร ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีคอกสัตว์อยู่ใต้ถุนบ้าน การนำสัตว์เลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้านก็เพื่อป้องกันความหนาวและให้ความปลอดภัยจากสัตว์อื่นที่จะมาทำอันตรายแก่สัตว์เลี้ยง แสดงถึงว่าชาวภูฏานนั้นให้ความสำคัญต่อสัตว์เลี้ยงที่ใช้ใน

การเกษตรกรรม มีการดูแลเป็นอย่างดี ในชั้นบนจึงจัดเป็นที่อยู่อาศัย โดยแบ่งเป็นส่วน ๆ ส่วนที่สำคัญที่สุดเห็นจะเป็นส่วนที่เป็นครัวหุงหาอาหาร เพราะส่วนนี้จะให้ความอบอุ่นแก่คนทั้งครอบครัวและเป็นมุมที่ทุกคนในครอบครัวมานั่งรับประทานอาหารพร้อมกันและคุยกับ นับเป็นการสร้างสัมพันธ์กันในครอบครัว และสร้างความอบอุ่นในครอบครัวทำให้ครอบครัวมีความสุขพร้อมหน้าพร้อมตา ไม่เป็นครอบครัวที่แตกร้าง

อีกตัวอย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมระดับชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย ดังความว่า

ฐานชั้นล่างเป็นก้อนหินจากแม่น้ำ ฉาบด้วยดิน บางหลังสูงถึง 40 - 80 เซนติเมตรจากพื้นดิน ใช้หินก่อเป็นกำแพงชั้นล่าง มีโครงหน้าต่าง ประตูและซื่อคาน ทำด้วยไม้สน ไม้ลิ้มไม้ประกบกันโดยไม่ใช้ตะปูแบบบ้านไทยโบราณ หน้าต่างกว้างอยู่ทางทิศตะวันออกเพื่อให้แสงเข้า ส่วนห้องครัวและที่บูชาอยู่ทางทิศใต้ หน้าต่างทำเป็นรูปโค้ง 3 หยักเลื่อนปิด - เปิดได้ เพื่อกันลมหนาวพัดผ่าน คานชั้นบนมักทาสีดำหรือน้ำตาล ตรงหน้าตัดเขียนเป็นรูปเมฆดอกบัว หรือภาพที่ถือว่าเป็นมงคล ในส่วนที่มีช่องว่างก็ประดับประดาด้วยรูปมังกร เสือดาว หิมะ ครุฑ หรือเสือโคร่งแกะสลักและทาสีงดงามส่วนหลังคามุงด้วยแผ่นไม้ มีหินทับกันปลิว ใช้เป็นที่ตากพริกแห้งเก็บไว้เป็นเสบียงอาหาร

(หน้า 81)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้กล่าวถึงตั้งแต่ฐานรากไปจนถึงหลังคา เป็นไปตามลำดับ เป็นบ้านที่มีลักษณะแข็งแรงด้วยฐานรากที่แข็งแรงทำด้วยหินก่อเป็นฐานสูง ไม่มีได้ดูซึ่งแสดงว่าบ้านในลักษณะนี้เป็นบ้านที่ไม่ทำการเกษตรอาจเป็นบ้านพ่อค้าหรือคหบดี เพราะมีโครงสร้างภายนอกที่แข็งแรงด้วยไม้ ไม้ลิ้มไม้ประกบแสดงถึงภูมิปัญญาในการสร้างที่ไม่ใช้ตะปู มีหน้าต่างบานเล็ก มีลักษณะเป็นบานเลื่อน เป็นหน้าต่างไม่มีบานเปิดปิดเพราะช่วยในการป้องกันลมพัดบาน หน้าต่าง ทั้งมีการตกแต่งภายในที่สวยงามด้วยภาพเขียนมงคลตามความเชื่อ หลังคาใช้หินทับเพื่อป้องกันลม ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพลักษณะภูมิประเทศที่อยู่ในหุบเขาและมีลมแรง

1.2 อาหาร ชาวภูพานมีการประกอบอาหารที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในหลายตอนด้วยกันที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะอาหารซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวภูฏาน เช่น ตอนการจาริกแสวงบุญผู้เขียนได้เดินทางไปกราบนมัสการวัดต่าง ๆ และมีการเตรียมอาหารไปรับประทานเป็นมื้อกลางวัน ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะของอาหารของชาวภูฏาน ดังความว่า

... มีเนื้อจามรีเป็นริ้ว ๆ ตากแห้งผัดกับใบหัวผักกาดขาว ใส่เครื่องแกงที่มีพริก หอมใหญ่ กระเทียม มะเขือเทศและขิง เต็มเกลือเค็ม ๆ มัน ๆ มีมันฝรั่งผัดกับกะหล่ำปลี แอสพาราแกส (Asparagus) ต้มกับเนยแข็งใส่พริก และหมูเค็มที่มีมันค่อนข้างมาก ของหวานเป็นแอปเปิ้ล ซึ่งปลูกอยู่บนนั้น เรื่องผลไม้เขายังมีจำกัดเพียงไม่กี่อย่าง และอยู่ในระหว่างการพัฒนาพันธุ์ คนภูฏานชอบอาหารเผ็ดและไม่ใส่น้ำตาลในอาหารคาวเลยแม้แต่น้อย

(หน้า 50)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้กล่าวถึงรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับอาหาร เช่น คนภูฏานชอบรับประทานเผ็ดและไม่ใส่น้ำตาลในอาหารคาว ซึ่งการใส่น้ำตาลลงในอาหารคาวผู้อ่านที่เป็นชาวไทยจะนึกไม่ถึงเพราะเรามีการใส่น้ำตาลลงในอาหารคาวเป็นปรกติอย่างที่เรียกว่า ตัดหวานอยู่แล้ว การบรรยายนี้แสดงถึงความเรียบง่ายของอาหารภูฏาน ในภาวะสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรับประทานอาหารที่มีไขมันเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

อีกตอนหนึ่งคือตอนวิถีแห่งชีวิต ผู้เขียนได้กล่าวถึงขนมและเครื่องดื่มของชาวภูฏาน ความว่า

“เมนูภูฏาน” เครื่องดื่มส่วนใหญ่เป็นชาต้มกับนม ใส่น้ำตาล อาจผสมข้าวโพดแช่น้ำคั่วแล้วตำแบน ๆ หรือข้าวคั่ว ข้าวเม่าให้อิมท้อง เด็ก ๆ และผู้ที่ไปทำงานทำไร่มักพกพาอาหารกลางวันใส่กล่องไม้ไผ่สาน มีฝาประกบกันติดตัวไปด้วย เครื่องดื่มสำหรับผู้ใหญ่ก็มี ‘อะร่า’ (Ara) ซึ่งคล้าย ๆ เหล้าโรงทำเอง

(หน้า 84)

ผู้เขียนใช้คำว่าข้าวเม่า ซึ่งคนไทยรู้จักเป็นอย่างดีทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพออกว่า ข้าวโพด หรือข้าวคั่วตำแบน ๆ นั้นมีลักษณะอย่างไร ส่วนเครื่องต้มสำหรับผู้ใหญ่ นั้น ผู้เขียนได้ใช้คำทับศัพท์แทนแต่อธิบายว่า คล้ายกับเหล้าโรงซึ่งเป็นเหล้ากลั่นชนิดหนึ่งที่มีดีกรีสูง สิ่งเหล่านี้ผู้อ่านล้วนคุ้นเคยหรือพอรู้จักทำให้เกิดภาพตามผู้เขียนได้เป็นอย่างดี

อาหารควาอีกประเภทหนึ่งในตอนที่ผู้เขียนกล่าวถึงวิธีการทำและเครื่องปรุงอย่างละเอียด
ความว่า

อาหารประจำชาติของภูฏานแบบน้ำพริกปลาของคนไทยก็มีอยู่เหมือนกัน แต่ของเขาเป็นเนยแข็ง หรือครีมชีสที่ทำมาจากนมจามรีเป็นก้อนสีขาว ๆ ใส่หม้อตั้งไฟให้ละลาย แล้วผสมพริกสดลงไปคนให้เข้ากัน เติมเกลือเล็กน้อย สุกแล้วมีน้ำขลุกขลิก เรียกว่า 'อีร์มา ดาซี' (Erma Dasi) รับประทานกับข้าว ซึ่งขาดไม่ได้ เพราะเป็นตัวชูรส

อาหารประเภทแกงของชาวภูฏาน มีเครื่องปรุงหลักอยู่ 4-5 อย่าง คือ หัวหอม กระเทียม หิง พริกสดหรือแห้ง มะเขือเทศ และเกลือ เพียงเท่านั้น ส่วนผักที่ใช้ก็แล้วแต่ฤดูกาล ถ้าไม่ใช่หน้าหนาวก็จะมีแอสพาราแกต กะหล่ำดอก มันฝรั่ง แครอท มะเขือ เห็ดนานาชนิด ยอดหนวย และผักป่าอีกหลายชนิด ถ้าหน้าหนาวก็จะมีมันฝรั่ง แครอท ซึ่งเก็บไว้กินได้ตลอดปี ต้นไซเท้าที่เก็บตากแห้งเอาไว้ ซึ่งเขาเรียกกันว่า 'สปิแนช' (Spinach) หรือ ผักขม แชน้ำแล้วนำมาต้มแกงได้

(หน้า 95)

อาหารชาวภูฏานนั้นเรียบง่ายมีเครื่องปรุงไม่กี่ประเภท มักเป็นพืชพรรณที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และพืชเมืองหนาวโดยผู้เขียนได้เสนออาหารที่มีลักษณะคล้ายเครื่องจิ้ม ประกอบด้วยพริกเป็นหลัก ผู้เขียนกล่าวว่าคุณคล้ายกับน้ำพริกปลา เพราะชาวไทยชนบทมักจะมีน้ำพริกเป็นอาหารประจำในมือต่าง ๆ การที่อาหารไม่ใส่น้ำตาลทำให้ได้รสความเค็ม เผ็ดและความมันที่ได้จากเนยเท่านั้น ส่วนอาหารตากแห้ง แสดงถึงสภาพอากาศหนาวที่ต้องถนอมอาหารไว้สำหรับรับประทานในฤดูหนาว

อีกตอนหนึ่งที่คุณเขียนได้กล่าวถึงอาหารภูฏานที่คุณเขียนได้ทำในประเทศไทยเมื่อกลับมาแล้ว
ดังความว่า

เมนูภูฏานที่พบบ่อยเวลาไปบ้านเพื่อนคือ แกงมันฝรั่ง ซึ่งรสชาติไม่เลว
เลย ได้ฝึกทำจนคล่องตอนที่มิเพื่อนชาวภูฏานมาเข้าโรงพยาบาลระยะยาวที่
กรุงเทพฯ โดยอาสาหิวปั้นโตสง วิธีทำก็แสนง่าย

- หอมใหญ่ กระเทียม ชิง พริกสด มะเขือเทศ ขอยละเอียด
- มันฝรั่งหั่นสี่เหลี่ยมคล้าย ๆ ต้มสุที่บ้านเรา ถ้ามีเนื้อหรือไก่ก็หั่น

เล็ก ๆ เตรียมไว้

- ตั้งกระทะหรือหม้อ ใส่น้ำมันพืชหรือเนยสดไม่มากนัก เจียวหอม
ก่อน แล้วค่อย ๆ ใส่กระเทียม ชิง พริกสด มะเขือเทศตามลำดับ ผัดจนหอม
ใสเนื้อไก่หรือเนื้อวัวที่หั่นไว้ พอสุกใส่มันฝรั่งผัดรวมกัน เดิมเกลือเพื่อปรุงรส
แล้วเติมน้ำ ต้มไปจนมันฝรั่งสุก น้ำขลุกขลิก ใสต้นหอมผักชีเป็นอันเสร็จ

(หน้า 96)

อาหารที่คุณเขียนนำมาเสนอลำบากกับต้มสุก เพราะสตูก็มักจะประกอบด้วยเนื้อและมันฝรั่ง
แล้วเคี้ยวไปเรื่อย ๆ ให้น้ำอสุรีเปื่อยคล้าย ๆ กัน ผู้เขียนนำเสนออาหารด้วยวิธีการทำให้
รายละเอียดครบถ้วนเป็นขั้นตอน เครื่องปรุงที่คุณเขียนนำมาเสนอก็เป็นเครื่องปรุงที่สามารถหาได้
ภายในประเทศไทย ทั้งเป็นอาหารที่คุณเขียนนำไปเยี่ยมให้ชาวภูฏานที่จากบ้านเมืองมา เพราะคนใช้
นั้นจะรับประทานอาหารค่อนข้างยากและเป็นอาหารประจำชาติที่คนต่างชาติทำให้รับประทาน ทั้ง
ยังเป็นอาหารที่ผู้รับประทานเสมือนได้รับประทานที่บ้าน

1.3 ธรรมชาติ ผู้เขียนบรรยายถึงธรรมชาติ ที่ได้พบเห็นทั้งสภาพภูมิประเทศและสถานที่
ดังตัวอย่าง

ในการเดินทางตอนจาริกแสวงบุญ ผู้เขียนได้พบกับถ้ำแห่งหนึ่งซึ่งใช้เป็นที่พักแรม
เช่นกัน ดังความว่า

ซาออกไปสู่พระอารามหลังใหม่ มีถ้ำแคบ ๆ ขนาดคนลอดได้พอดีตัวอยู่
ตรงปากทาง ในลักษณะมุดเข้าไปทางหนึ่ง ออกอีกทางหนึ่ง ชาวบ้านถือเป็น

ถ้าเสี่ยงทายว่า ถ้าใครมีจิตใจบริสุทธิ์ก็จะลอดผ่านไปได้ แต่ถ้าเป็นคนบาป
แม้ตัวผอมเข้าไป ก็จะมีติดขัดออกอีกด้านหนึ่งก็ไม่ได้ ลักษณะของหลังคาถ้า
เป็นหินปูนดิน มีฝุ่นเต็ม เพื่อนชาวภูฏานลอดเข้าไปให้ดูเป็นตัวอย่าง
แต่กับปะลามะและผู้เขียนไม่ได้เข้าไป เพราะออกมากลัวจะคล้ายหนุมาน
คลุกฝุ่น

(หน้า 55)

ภาพที่ได้เป็นถ้ำเล็ก ๆ ที่แคบและสกปรกเต็มไปด้วยฝุ่น และแสดงถึงความอึดอัดขณะเข้า
ผู้ใดที่ไม่ศรัทธาแล้วจะไม่เข้าไปหรือไม่อยากเข้าไปด้วยความกลัวที่จะทำให้เนื้อตัวสกปรก ทำให้
เห็นถึงความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ นับเป็นกุศโลบายให้คนประพฤติดีของชาวภูฏาน และ
อาจกล่าวได้ว่าชาวภูฏานได้ใช้ธรรมชาติที่มีอยู่มาเป็นอุปกรรมสอนให้คนประพฤติดีและเคารพใน
ธรรมชาติ

1.4 การแต่งกาย ผู้เขียนกล่าวถึงการแต่งกายของชาวภูฏาน ทั้งชายและหญิงรวมถึง
พระลามะ ดังนี้

1.4.1 การแต่งกายของผู้ชาย ผู้เขียนได้กล่าวถึงการแต่งกายของชายชาว
ภูฏาน ดังความว่า

ทางด้านการแต่งกาย ชุดของผู้ชายเรียกว่า 'โก' (Gho) คล้าย ๆ กิโมโน
ของชาวญี่ปุ่น แต่ตัวยาว เขาใส่เสื้อยืดสีขาว และกางเกงขั้นในแล้วสวมโก
ทับลงไป ใช้ผ้าคาดและดึงรั้งขึ้นมาให้โป่งพองอยู่เหนือเอวใช้เป็นที่บรรจุ
สัมภาระต่าง ๆ ไม่ว่าจะหนังสือ เครื่องเขียน ถ้วยไม้เล็ก ๆ ที่เป็นของประจำตัว
ไว้ใส่ชา หรือของรับประทานอื่น ๆ

(หน้า 84)

การแต่งกายของชาวภูฏานนั้นให้ภาพการแต่งกายคล้ายกับชาวจีนผสมชาวญี่ปุ่น เสื้อที่ดึง
ให้โป่งพองคล้ายกับการนุ่งทับเสื้อ แต่แทนที่จะใส่สิ่งของไว้ในแขนเสื้ออย่างชาวจีนกับใส่ไว้ในอก
เป็นชุดที่เหมาะสมกับภูมิอากาศหนาวเย็น และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าในชุดที่สวมใส่ โดยเฉพาะ

สะดวกในการเดินทางที่ไม่ได้หิ้วสัมภาระไปให้หนัก เพราะภูมิประเทศภูฏานนั้นเป็นภูเขาการเดินทางจึงลำบากที่จะต้องแบกสัมภาระไปจำนวนมาก

1.4.2 การแต่งกายของผู้หญิง ผู้เขียนได้กล่าวถึงการแต่งกายของหญิงชาวภูฏานไว้อย่างละเอียด ดังความว่า

ส่วนผู้หญิงจะสวม 'กิรา' ที่เป็นผ้าทอมือขนาดกว้างประมาณ 150 - 180 เซนติเมตร ยาวประมาณ 275 เซนติเมตร เป็นผ้าทอ 3 ชั้น ต่อกันยาวคล้าย ๆ ผ้าทอชาวเขาของเรา โดยเขาวางลวดลายที่เย็บต่อกันได้พอดี ช้างโนมีเสื้อตัวในที่เรียกว่า 'วอนจู' (Wonju) เป็นผ้าแพรพื้นสีสวยที่ทอจากเมืองจีน คล้าย ๆ เสื้อแขนยาวที่ต่อแขนให้ยาวและกว้างกว่าปกติ ช้างหน้าไม่มีกระดุม เพราะพันด้วยผ้ากิราโอบรอบตัวทางขวางและโยงข้างหลังมาบรรจบกับแผ่นหน้าที่ไหลทั้งสองข้าง โฉล่มาแค่ปกเสื้อวอนจูมัดไว้ด้วยเข็ม 'โคมา' (Koma) ยึดด้านหน้าและด้านหลังเข้าด้วยกันเสื้อตัวนอกหรือโทโกมักเป็นไหมจีนยกดอกสีสดสวมทับ ที่ปลายแขนพบกับเสื้อตัวใน ด้านหน้าเปิดคล้ายเสื้อกั๊กแขนยาว ผ้าคาดเอวที่เขาใช้เป็นเข็มขัดทอสีลวดลายตามยาวหรือยกดอกสวยงาม เมื่อคาดแล้วจะดึงส่วนบนให้โป่งพอง สำหรับใช้มือสอดเข้าไปเก็บของในอกเสื้อกิราได้

(หน้า 84)

การแต่งกายของหญิงชาวภูฏานนั้นค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน มีกรรมวิธีในการสวมใส่แบบพันตัว แล้วสวมเสื้อทับอีกทีหนึ่ง ซึ่งคล้าย ๆ เสื้อตัวนอกของชาวจีน การที่ชาวภูฏานเย็บผ้าต่อกันเป็น 3 ชั้นแล้ววางลวดลายพอดีกัน ทำให้เวลาใส่ลวดลายทับกันพอดี นับเป็นความพิถีพิถันและความใจเย็นในการแต่งกายของสตรีและเป็นความภูมิปัญญาที่นุ่งห่มด้วยผ้าฝืนเดียว

1.4.3 การแต่งกายของพระสงฆ์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงสีจีวรของพระลามะ ดังความว่า

ป.
PN
1003
.T5
๕๖48 ๑
2549

1473975a

25

สำนักหอสมุด

30 ต.ค. 2552

พระสงฆ์ในวัดรวมทั้งพระที่จำศีลอยู่ตามบ้าน และมีครอบครัวจะใช้จิวร
สีแดงเลือดหมูหรือแดงเลือดคนก มีสีเหลืองขลิบบ้าง และมีลูกประคำที่ใช้ใน
การสวดมนต์ภาวนา

(หน้า 85)

เป็นการห่มจิวรสีแดง ซึ่งเป็นสีที่ชาวภูฏานเห็นว่าศักดิ์สิทธิ์และทรงอำนาจของพระลามะ
ซึ่งเป็นพระในพุทธศาสนานิกายมหายานและมีวัตรปฏิบัติแตกต่างกันคือ พระลามะสามารถจำ
พรรษาอยู่ที่บ้านได้

1.5 วิถีชีวิตในสังคม เนื่องจากภูฏานมีการปกครองในระบอบกษัตริย์ ในตอนวิถีแห่ง
ภูฏานผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการเข้าเฝ้าเจ้านาย ดังความว่า

ยามเข้าเฝ้าต้องสำรวมกิริยา ไม่เงยหน้าขึ้นมองตรง เมื่อทรงมีพระราช
ปฏิสันถารแล้ว จะตอบต้องใช้มือขวาป้องปาก แล้วจึงกล่าวด้วยเสียงเบา
หากรับสนองพระบัญชา หรือขานรับก็ใช้คำว่า ลา (La) หรือ ลัส ลา
(Las La) เมื่อเสด็จฯ ถึง ทุกคนต้องยืนรับเสด็จและถวายความเคารพเมื่อใด
ที่ทรงลุกขึ้นจากเก้าอี้ประทับ ทุกคนก็ต้องลุกขึ้นยืนถวายความเคารพเป็นต้น

(หน้า 81)

ด้วยประเทศภูฏานเป็นประเทศที่ปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การเฝ้าแทน
จึงเป็นเรื่องสำคัญ ผู้เขียนได้แสดงถึงวิธีการเข้าเฝ้าที่แบบเฉพาะ คือให้มือป้องปาก กล่าวเสียง
เบา และคำรับสนองพระบัญชา ส่วนการยืนรับเสด็จนั้น ชาวไทยคุ้นเคยเป็นอย่างดีแล้วเพราะ
ประเทศไทยก็มีธรรมเนียมปฏิบัติในการลุกขึ้นยืนรับเสด็จเจ้านายอยู่เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็น
ถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดในประเทศ

ในตอนการจาริกแสวงบุญในครั้งนี้ผู้เขียนมีโอกาสได้เสี่ยงทายอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการใส่
เลื้อยที่ทำจากโซเหล็ก ความว่า

สิ่งเสียงท่ายอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นโซ่เหล็กที่รัดร้อยสอดประสานกันเป็นเส้น
 หนักประมาณ 15 ก.ก. ถ้าใครบาปหนักใส่เส้นเหล็กนี้แล้วจะลุกไม่ขึ้น ได้
 ลองยกโซ่เหล็กทั้งกองขึ้นมา มีน้ำหนักมากทีเดียว เพื่อนคนเดิมขอลองใส่
 จึงช่วยยกให้เขาสวมแขนที่ละข้างเข้าไป หนักอึ้งทีเดียว แต่ก็ยืนอยู่ไหว
 พิสูจน์แล้วว่า เป็นคนดีแน่ ๆ

(หน้า 56)

ในตอนนี้อยู่เขียนก้าวถึงสิ่งที่ทำจากโซ่เหล็กคล้ายกับเส้นเกราะนักรบโบราณ ดูขลังและ
 ศักดิ์สิทธิ์ มีน้ำหนักมาก และเป็นเครื่องพิสูจน์ทางใจและเป็นเครื่องเสียงท่ายที่มีกุศโลบายให้คน
 ประพฤติดีอย่างหนึ่ง

1.6 การประกอบอาชีพ ประเทศภูฏานนอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและ
 เลี้ยงสัตว์แล้วผู้เขียนยังได้กล่าวถึงการประกอบอุตสาหกรรม ในตอนอุตสาหกรรมภายในครอบครัว
 ผู้เขียนได้มีโอกาสโรงงานผลิตเยื่อกระดาษ จึงได้บรรยายถึงวิธีการผลิตกระดาษดังกล่าวว่า

โรงงานเล็ก ๆ ผลิตกระดาษเยื่อไม้ในลักษณะของอุตสาหกรรมครอบครัวมี
 อยู่ในหลายพื้นที่ แห่งหนึ่งจะไปเยี่ยมชมอยู่ที่ชานเมืองทิมพูเซาใช้เปลือกไม้จากต้น
 แดฟนีเปลือกสีดำ (Black Daphne) ที่แช่น้ำไว้จนนิ่มนำมาต้มในภาชนะ
 คล้าย ๆ หม้อแซกทรงกลมแต่ใหญ่มาก ตั้งบนเตาที่ใช้ไฟฟืน พอเปื่อยก็นำไป
 ล้างน้ำให้สะอาดก็จะได้เส้นใยออกมา จากนั้นนำเส้นใยไปปั่นละเอียด นำลง
 กวนในถังสี่เหลี่ยมกว้าง แล้วใช้ตะแกรงขนาดเท่าแผ่นกระดาษลงไปแกว่งให้
 เส้นใยปั่นละเอียดติดขึ้นมา ผึ่งพอสะเด็ดน้ำก็ลอกออกมาจากตะแกรง วาง
 ซ้อนกันเป็นตั้ง ทับเอาน้ำออก นำสังเกดที่วางซ้อนกันแล้วไม่ติดกัน เมื่อหมาด
 ก็ลอกออกได้ที่ละแผ่น วิธีทำให้แห้งของเขา คือ ใช้ภาชนะสแตนเลสทรง
 สี่เหลี่ยมด้านเท่า แต่ละด้านกว้างกว่าแผ่นเยื่อกระดาษเล็กน้อย ต้มน้ำให้เดือด
 แล้วนำกระดาษที่ลอกออกมาแปะด้านข้าง ประเดี๋ยวเดียวก็แห้ง

(หน้า 99)

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการทำกระดาษที่มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการทำด้วยมือที่ต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างสูง เป็นอุตสาหกรรมเล็ก ๆ ที่แสดงถึงความเป็นอยู่แบบพหุมีพอกิน ส่วนขั้นตอนในการทำนั้นผู้เขียนได้กล่าวอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน คล้ายกับการทำกระดาษสาในประเทศไทย

2. พรรณนาโวหาร คือการกล่าวเนื้อหาอย่างละเอียด ชัดเจน มุ่งให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและอารมณ์คล้ายตาม เสมือนหนึ่งได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศนั้น ๆ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย ให้ภาพพจน์และกระแทกอารมณ์ของผู้อ่าน ในสารคดีเรื่อง ภูฎานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย โดย พิพัฒน์ จันทวิมล พบลักษณะของพรรณนาโวหารเมื่อกกล่าวถึงธรรมชาติดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ความรู้สึกบรรยากาศของธรรมชาติ ความว่า

ยามฤดูใบไม้ผลิ เมื่อยอดเขาสูงสลัดพืชพรรณสีเขียวของปุยหิมะหันมาสวมเสื้อคลุมสีเขียวสดใส แต่งแต้มด้วยสีของพฤษชาตินานพันธุระรวยกลืนข้าขึ้นใจ ... ดอกพริมโรสสีชมพู ม่วง แดง ขาว ก็ผุดขึ้นแทรกแซมอยู่ในกอหญ้าดูดารดาษ เมื่อนิมะละลาย บรรดาสัตว์เลี้ยงที่อพยพหลบหนาวมาจากยอดเขาต่างคืนสู่ภูเขา เพื่อและเล็มหญ้าเขียวระบัดใบ ยามบ่ายแม้วันอ่อนเคี้ยวเอื้องบนหญ้านุ่ม ฟังเพลงขับขานจากเด็กเลี้ยงวัวอย่างสุขใจ ในขณะที่ดอกไม้แก่ง้านในโรงระบำตามลมอย่างเสรี

(หน้า 139)

ภาพที่ได้ให้ภาพที่แสดงถึงบรรยากาศการสิ้นสุดของฤดูหนาวและเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ ที่ภูเขาเต็มไปด้วยสีเขียวของใบไม้สลับกับสีของดอกไม้ ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น เป็นการแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องทุ่งหญ้า เพราะเมื่อนิมะละลาย สัตว์เลี้ยงที่ถูกปล่อยให้ไปอยู่บนยอดเขาเพื่อให้หลบหนาวก็จะกลับมา แสดงถึงชาวภูฎานมีความซื่อสัตย์ในสัตว์เลี้ยงของตนเองไม่แย่งกัน และเป็นการรักษาดูแลสัตว์เลี้ยงที่ใช้ในการเกษตรซึ่งถือว่ามีคุณ

ในตอนจาริกแสวงบุญผู้เขียนการเดินทางถัดเลาะไปตามภูเขาเพื่อไปนมัสการพระตามวัดป่าต่าง ๆ ดังความว่า

เมื่อลงรถและจอดไว้ที่ทุ่งนาริมเขา สหายที่ไปด้วยชี้ให้ดูจุดหมาย
ปลายทางคือ วัดป่าทาป่าลิง ที่เห็นอยู่สูงเทียมเมฆและห่างไปหลายโยชน์ก็
ทำเขาจ้อยไปเหมือนกัน เพราะใกล้จะวัยทองเข้าไปแล้ว แต่ดินฟ้าอากาศ
ค่อนข้างอำนวย เนื่องจากมีอากาศเย็นสดชื่น

(หน้า 49)

ผู้เขียนกล่าวถึงการไต่ภูเขาสูง ในบรรยากาศธรรมชาติที่เต็มไปด้วยทุ่งนาป่าเขา สภาพ
ภูมิประเทศนั้นต้องเดินด้วยเท้าเพื่อจะไปแสวงบุญที่วัดป่า วัดป่าแสดงว่าเป็นวัดที่อยู่ท่ามกลางป่า
เขาและธรรมชาติ เป็นที่จำพรรษาของพระกัมมฐาน ซึ่งอยู่บนยอดเขาสูงเสมือนบนแดนสุชาวดี ที่
ประทับของพระพุทธเจ้า ผู้เขียนเมื่อมองเห็นยอดเขาก็รู้สึกท้อใจ เพราะอายุมากแล้ว แต่สภาพ
ภูมิอากาศขณะนั้นทำให้รู้สึกสดชื่นและคลายความท้อแท้ใจ

อีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงการไต่ลงเขาซึ่งให้บรรยากาศที่แตกต่างจากการไต่ขึ้นเขา
ดังความว่า

พวกเราตีต๋ำกับการจาริกแสวงบุญจนถึงประมาณบ่ายสามโมงจึงเริ่ม
เดินทางกลับ เริ่มด้วยการผูกเชือกรองเท้าให้แน่นกว่าเดิม แล้วเดินลงชาลง
นั้นค่อนข้างสบาย ไม่เหนื่อยจนลึนห้อยแบบขาขึ้น และบางตอนก็ใช้ทางลัด
ได้คือ ลงทางด้านสูงชัน โดยโถมตัวลงไปปึกหลักที่ต้นไม้ ผีกับเปียบเดียวก็ทำ
ได้

.... พอถึงเชิงเขา เป็นช่วงเวลาที่จะวันชิงพลบ บรรยากาศสงบสวยงามและ
เย็นสบาย พอกลับถึงที่พักได้อาบน้ำอุ่นจัด กินอาหารเย็นเบา ๆ ประเภทรูป
ร้อน ๆ และสลัด แล้วมานั่งจิบชาร้อน ๆ ผิงไฟ ฟังเพื่อน ๆ คุยกันด้วยภาษา
ซ็องค้ำ (Dzongkha) บ้าง ภาษาอังกฤษบ้าง เป็นความรู้สึกที่ยากจะลืม

(หน้า 51)

ในตอนนี้กล่าวถึงการกลับจากการแสวงบุญซึ่งให้อารมณ์ที่ไม่เหน็ดเหนื่อย “จนลึนห้อย”
เพราะได้ “ได้ตีต๋ำ” กับ “การจาริกแสวงบุญ” นี้หมายถึงการได้พบกับธรรมชาติและ การได้
ไหว้พระเสมือนหนึ่งได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและยังได้รับความอบอุ่น สบายใจและกายจาก

บรรยากาศที่พบหลังจากลงเขา เป็นภาพความอบอุ่นที่เกิดการมีอัธยาศัยและน้ำใสใจจริงของ
เพื่อนชาวภูฏาน

อีกตอนหนึ่งของบรรยากาศในธรรมชาติ ดังความว่า

การเดินทางท่ามกลางบรรยากาศที่เย็นสบายของฤดูใบไม้ผลิช่างน่า
รื่นรมย์ โดยเฉพาะในเวลาที่คุณแอบเปิดสีชาวบริสุทธิ และดอกแพร์สีชมพู
อ่อนหวานกำลังบาน เราพากันข้ามสะพานแขวนและเดินไปตามทางเดิน
คดเคี้ยว

(หน้า 56)

ภาพที่ได้เป็นบรรยากาศที่เย็นสบายไม่ร้อนไม่หนาว ต้นไม้ผลิใบและออกดอก มองเห็น
เป็นสีเขียวอ่อน ๆ สลับกับสีขาวและสีชมพูของดอกไม้ เป็นบรรยากาศที่สงบและงดงาม ทั้งยัง
เป็นการแสดงถึงความสงบร่มเย็น และความสมบูรณ์ในธรรมชาติและภูมิอากาศของประเทศ
ภูฏาน

ความตอนหนึ่งทีกล่าวถึงธรรมชาติเช่นกัน ความว่า

คุณยายจูมือไปที่หน้าต่างด้านหลัง มองเห็นต้นแอปเปิ้ลกำลังให้
ผลดก ลูกสีแดงชุ่มฉ่ำ พักทองใบเขียวกำลังเลื้อยทอดยอด ลูกใหญ่โต
งดงาม พวกเราได้ชิมแอปเปิ้ลกรอบอร่อย

(หน้า 92)

ในตอนนี้นำภาพลูกแอปเปิ้ลที่ชุ่มน้ำ แสดงถึงความสดใหม่ของผลไม้ และใบพักทองที่
เขียวชอุ่มผลพักทองที่ดูสดใส ในอากาศที่เย็นสบาย

3. เทศนาโฆหาร คือข้อความที่ชักจูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตามความคิดของผู้เขียนโดยนำ เหตุการณ์หรือหลักฐานมาประกอบ ใช้ในการแนะนำสั่งสอน โน้มน้าวใจ เพื่อให้เห็นจริงและเชื่อ ตามภาษาที่ใช้ต้องชัดเจนประกอบกับมีเหตุผลน่าเชื่อถือ ในสารคดีเรื่อง **กฎานมนต์เสน่ห์ใน อ้อมกอดหิมาลัย** โดย พิศมัย จันทวีมล เนื่องจากดินแดนกฎานเป็นดินแดนพุทธธรรม เช่นเดียวกับประเทศไทย และผู้เขียนเองได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวพุทธในกฎานจึงถ่ายทอดออกมา ในรูปของการเล่าเรื่องสอดแทรกเทศนาบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในตอนที่ผู้เขียนได้เดินทางไปจาริกแสวงบุญบนยอดเขาได้พบกับการสวดมนต์ภาวนา ดังความว่า

... ถ่ายทอดบทสวดมนต์สื่อสารไปยังพระเจ้าเบื้องบนดูช่างน่าประทับใจ และเป็นที่พึงพอใจของคนเราได้ดี อย่างน้อยการใส่ใจอยู่กับการสวดมนต์ ภาวนาก็ช่วยนำความสงบมาสู่จิตใจ ชจัดความคิดฟุ้งซ่าน และลืมความทุกข์ ยากไปได้ ไม่ต้องอาศัยยาเสพติด ยากล่อมประสาท เหมือนคนในสังคมที่ เจริญด้วยวัตถุเช่นปัจจุบัน

(หน้า 39)

จากข้อความที่ยกมานั้นแสดงถึงความใส่ใจในการสวดมนต์และความตั้งมั่นในศาสนา การสวดมนต์ถือได้ว่าเป็นการทำสมาธิอย่างหนึ่งและช่วยในการกลัดกลายจิตใจให้ผ่องใส เมื่อบุคคล ในชาติมีจิตใจที่ดีแล้วประเทศชาติก็สงบสุข ผู้เขียนยกตอนนี้มากล่าวแสดงถึงการชี้แนะให้ผู้อ่าน รู้จักใช้ศาสนาเป็นที่พึ่งเพื่อขัดเกลากจิตใจของตนเอง

ในตอน การเสี่ยงทาย ผู้เขียนกล่าวถึงเรื่องการเสี่ยงทายโดยให้ข้อคิดไว้ดังความว่า

การเสี่ยงทายของคนเรามีกันอยู่ทั่วไป ถ้าไม่เป็นไปในทางหลอกลวงต้ม ตุ่น หรือใช้ไสยศาสตร์จนเกินพอดี ก็ไม่น่ามีผลเสียอะไร กลับสะท้อนให้เห็น ความเชื่อของคนแต่ละพื้นที่ ซึ่งเขาก็มีเหตุผลของเขา ถ้าเขามาเห็นบางแห่ง บางที่ของเราที่มีการขุดหาตัวเลขจากต้นไม้ กราบไหว้วัดฤๅษาศูที่ไม่ธรรมดา เขาก็คงประหลาดใจไม่น้อยเหมือนกัน

(หน้า 57)

จากข้อความที่ยกมานั้นแสดงถึง ความมีเหตุผลในการเชื่อถือไม่ม่งมายจนเกินไป และการนับถือสิ่งต่าง ๆ ควรพิจารณาอย่างถ่องแท้ ไม่ดูถูกความเชื่อของใคร

ตอนหนึ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงภาพเขียนที่ผู้เขียนได้ชมมา แล้วนำมาเป็นข้อคิด ดัง
ความว่า

พระพุทธองค์ทรงทรมานกบฏแห่งธรรมะ เมื่อทรงแสดงปฐมเทศนา ณ
กรุงพาราณสี และถือเป็นที่ของพุทธศาสนิกชนที่ต้องช่วยกันหมุนธรรม
จักให้เคลื่อนต่อไป เพราะหากหยุดนิ่ง ชีวิตและสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ก็
หยุดชะงักไปด้วย

(หน้า 62)

ข้อความที่ยกมานั้นเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านรู้จักการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง และ
ดำรงหน้าที่ชาวพุทธไว้ เพราะการเสียดายถ้าไม่มากหรือหมกมุ่นจนเกินไปก็เป็นกิจกรรมของแต่ละ
พื้นที่ซึ่งชาวภูฏานเองก็มีการกราบไว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน แต่ก็ล้วนด้วยเหตุผลในการพัฒนา
จิตให้เข้าถึงพระพุทธเจ้าตามแนวมหายาน ซึ่งผิดจากคนไทยที่ม่งมายกว่าเสี่ยงโชคในสิ่งที่เป็นไปได้ยาก
และนำความเสื่อมมาสู่ตนเองด้วย

ในตอนกล่อกษ์โคลลาภ ผู้เขียนกล่าวถึงการนิมนต์มาเพื่อมาสวดให้กับพี่พรรณ
ธัญญาหาร ความว่า

บ้านเมืองของเราก็พูดกันอยู่ว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม รุ่งเรืองด้วยหัตถกรรม แต่
ความสำคัญที่เราให้ต่อพืชพันธุ์ธัญญาหาร ต่อมรดกวัฒนธรรมของเรา เมื่อเทียบกับธรรมา
สมบัติ สร้อยถนิมพิมพากรณ์ ดูจะด้อยค่าทั้ง ๆ ที่เราอยู่ได้ด้วยข้าว ไม่ใช่วัตถุธาตุแนวไ
เหล่านั้น

(หน้า 108)

ข้อความข้างต้นแสดงถึงว่า ผู้เขียนเห็นว่าควรให้ความสำคัญต่อสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งลักษณะที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงนั้นเป็นการอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ว่า สิ่งต่าง ๆ เป็นเพียงสมมตินอกกายไม่มีความยั่งยืน ย่อมเสื่อมสลายไป

4. สาธกโวหาร คือโวหารที่มุ่งความชัดเจนโดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือเรื่องนิทานมาประกอบ ในสารคดีเรื่อง ฎฎานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัยนี้พบการยกตัวอย่างประกอบต่อไปนี้ คือ การยกนิทาน การยกคำกล่าวของบุคคล การยกอย่างการกระทำของบุคคลมาเป็นตัวอย่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.1 การยกตัวอย่างนิทานหรือเรื่องเล่า พบการยกตัวอย่างนิทานและเรื่องเล่ามาประกอบเรื่องสารคดี ดังต่อไปนี้

ผู้เขียนยกตัวอย่างนิทานเรื่องมนุษย์หิมะหรือเยติ กล่าวคือ ในประเทศฎฎานและประเทศในแถบเทือกเขาหิมาลัยได้มีความเชื่อเรื่อง “มนุษย์หิมะ” หรือ “เยติ” ว่ามีตัวตนจริงและมีหลายคนเคยพบเห็น ผู้เขียนจึงนำตัวอย่างนิทานมาสอดแทรกในเรื่อง ดังนี้

จากนิทานปรัมปราเรื่องหนึ่งที่มีผู้เล่าขานให้ฟังว่า มีแม่ชีชาวฎฎานคนหนึ่งไปนั่งวิปัสสนาอยู่ในกุฎิรูปสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ บนสันเขาสูง เป็นเวลา 3 ปี 3 เดือน 3 วัน ตามแบบฉบับของผู้ทรงศีลชาวทิเบตที่ตัดขาดจากโลกภายนอกอย่างเด็ดขาด ในช่วงเวลานั้นมีเพียงช่องหน้าต่างเล็ก ๆ ที่ลูกศิษย์มาส่งข้าว ส่งน้ำ คำคืนหนึ่งแม่ชีสังเกตเห็นเงาดำทะมึนใหญ่ บังกุฏิแทบมืดมีกลิ่นสาบฉุนฉียว ต่อมาก็มองแรงกระแทกกุฏิจนสิ้นสะเทือน แต่เมื่อสงบสติอารมณ์เพ่งมองไป ก็ปรากฏเห็นเป็นลุ่มเท้าที่มีขนรุงรังกระแทกทะลุหน้าต่างเข้ามาตรงหน้า ส่งกลิ่นเหม็นรุนแรง ที่กลางเท้ามีไม้ไผ่แหลมเสียบทะลุแผลเริ่มเน่าและบวมเป่ง แม่ชีจึงเข้าใจว่า สัตว์ประหลาดมึนมาตัวนี้ต้องการความช่วยเหลือ เธอจึงค่อย ๆ บรรจงต้นไม้ออกจากลุ่มเท้าใช้ผ้าซับเลือดและหนอง แล้วให้เนยละลายสมานแผลให้ แม่ชีทบทวนดูแล้วคิดว่าคงเป็นมนุษย์หิมะ ‘เยติ’ ที่บาดเจ็บ และมาขอความช่วยเหลือ แต่มีข้ามนานแม่ชีก็ต้องย้ายที่ทำวิปัสสนา เพราะตั้งแต่คืนนั้นเป็นต้นมาปรากฏว่า มีผู้ไม่ประสงค์

ออกนามล่าสัตว์ เช่น กวาง ไก่ป่า หมูป่า และโยนชิ้นส่วนเข้ามาเป็น
บรรณาการทางหน้าต่างทุกวัน ดังนั้นถ้ายังจำวัดอยู่ที่เดิมก็เท่ากับทำให้สัตว์
ถูกฆ่า เพื่อตอบแทนบุญคุณโดยไม่จำเป็น

(หน้า 60)

การยกตัวอย่างนิทานมาประกอบในเรื่อง “เยติ” จากนิทานยังสะท้อนให้เห็นถึงผู้บำเพ็ญ
ภาวนา ที่ต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกภายนอกถือว่าเป็นการตัดกิเลสอย่างจริงจัง โดยถือเอาความมี
เมตตากุณาเป็นที่ตั้งและแสดงให้เห็นว่า “เยติ” ไม่ได้น่ากลัวแต่กลับเป็นผู้บุญคุณและตอบ
แทนคุณทั้งยังสอนให้รู้จักล่าสัตว์เพื่อการบริโภคเท่านั้น นับว่านิทานของชาวภูฏานมีข้อคิดที่
หลากหลายและเป็นประโยชน์ในการสอนทางพุทธธรรม

นิทานเรื่อง ผอบวิเศษผู้เขียนได้ฟังจากครูชาวภูฏานเล่าให้นักเรียนฟัง ในตอนที่ผู้เขียน
เดินทางเยี่ยมโรงเรียนในชนบท โดยนิทานแฝงคติความเชื่อของชาวภูฏานที่จะนำมาสอนใจเด็ก ๆ
ผู้เขียนก็ได้ยกตัวอย่างนิทานมาประกอบ ดังความว่า

...ซึ่งขอหยิบยกนิทาน เรื่องผอบวิเศษมาเล่าให้ฟัง ดังนี้

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในหุบเขาติดกับแม่น้ำ
ทุ่งนาในหุบเขาแห่งนั้นเต็มไปด้วยสีเหลืองทองของข้าวสาลี ซึ่งพร้อมจะเก็บ
เกี่ยว ที่นาบนไหล่เขาก็ได้รับการพรวนดินแล้วเสร็จ รอเวลาหว่านพันธุ์
ข้าวบักวีท ทุกคนพร้อมที่จะทำงานในนา ยกเว้นเด็กชายยากจนคนหนึ่งซึ่ง
อาศัยอยู่ในเพิงไม้เก่าแก่ เขาไม่มีแม่แต่ข้าวพันธุ์ที่จะหว่าน แม่แต่ส่วนที่ใช้
เป็นอาหารก็ไม่เหลือแม้แต่เมล็ดสุดท้าย แต่เพื่อนบ้านของเขาก็ยังเมตตา
สงสาร ให้เมล็ดพันธุ์แก่เขาก็ำมือหนึ่ง เด็กชายรับมาด้วยความซาบซึ้งใจและ
ประจักษ์ว่าลงบนพื้นนาผืนเล็กชายป่าสน

ในทันทีที่เขาหว่านลงไปในนา นกกระจอกฝูงหนึ่งก็โฉบลงมาร้อง
จิบ จ๊าบ และจิกกินเมล็ดพันธุ์ข้าวบักวีทของเขาจนหมด เด็กชายผู้นำสงสาร
ตกตะลึง มองตามด้วยความเสียดาย ความตกใจกลายเป็นความโกรธ เขา
ไล่ตามนกกระจอกไปจนพบรังนกในพุ่มไม้ ซึ่งมีหนามแหลม ในรังมีลูก

นกกระจอกอยู่ 6 ตัว ด้วยความโกรธแค้น เขาตั้งใจจะเผาฟุ่มไမ်ันทั้งเสีย แต่พ่อแม่มกก็อ่อนว่อนว่า

“อย่าเผารังของเราเลย ลูกเราช่วยตัวเองไม่ได้ ไว้ชีวิตเราด้วยเถิด”

“ฉันไว้ชีวิตพวกเจ้าไม่ได้หรอก อยากรมาจิกเมล็ดพันธุ์ของฉันกินหมด ทำไมละ แล้วฉันจะอยู่รอดได้ยังไงกันนี้”

แต่พ่อนกก็ต่อรอง โดยจะมอบผอบวิเศษให้เป็นการแลกเปลี่ยนกับชีวิตลูกน้อย “ด้วยผอบวิเศษใบนี้” พ่อนกพูด “เธอจะไม่ต้องทำงานให้เหนื่อยแรง ผอบจะบันดาลให้เธอทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการ” ซึ่งเด็กชายก็ตกลง และรับเอาผอบ กลับไปเพิงพักของเขา

สิ่งที่พ่อนกพูดไว้นั้นเป็นจริง เพราะทุก ๆ วันเขาเพียงแต่กล่าวว่าขอต่อผอบก็จะมีอาหารชั้นดี รสอร่อย ปรากฏตรงหน้าให้เขารับประทานทุกมื้อ โดยเขาไม่ต้องไปร้องขอจากบ้านผู้มีอันจะกินที่อยู่ใกล้เคียง สร้างความแปลกใจให้แก่แม่บ้านของครอบครัวนั้นเป็นอันมาก วันหนึ่งเธอจึงมาแอบดูเห็นเด็กชายใช้มือล้วงเข้าไปหยิบผอบออกมาจากอกเสื้อ และพูดคนเดียวว่า

“วันนี้ฉันอยากกินอาหารหนักสักหน่อย ฉันอยากกินข้าวซ้อมมือสีแดงกับแกงเนื้อ และขอเครื่องดื่มด้วยนะ” พอพูดไม่ขาดคำ อาหารและเครื่องดื่มก็ปรากฏขึ้นตรงหน้าของเด็กชายอย่างพร้อมสรรพ มีไก่ไม้ไผ่सानบรจุข้าวแดง เมล็ดงามหุงสุกหอมกรุ่น ซามโคมบรจุแกงที่เต็มไปด้วยเนื้อชิ้นโต ๆ พริกเขียวแดง มีหัวผักกาดกรอบหวานหั่นบางเป็นเครื่องเคียงทุกอย่างคล้ายปรุงสำเร็จมาใหม่ ๆ เด็กชายนั่งกินอาหารอย่างไม่รู้สึกแปลกใจอะไรเลย และหยิบคนโทรินเครื่องดื่มสีใสอย่างที่เธอไม่เคยพบมาก่อน ออกมาดื่มอย่างสบายใจ

หญิงแม่บ้านเกิดความโลภ อยากได้ผอบ จึงวางแผนเพื่อให้ได้ผอบมาครอบครอง โดยทำที่ของร้องให้เด็กชายไปช่วยทำตุระให้ที่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างไกล

“ระหว่างเดินทาง” เธอทำเสียงอ่อนหวานที่สุดเท่าที่จะทำได้ “ป่าจะเก็บสมบัติทุกอย่างของหนูไว้ให้เอง เพราะจะต้องปีนเขาลำบากลำบากบนนะพ่อคุณ” เด็กชายไม่เฉลียวใจ จึงล้วงผอบให้นางเก็บรักษาไว้ ระหว่างที่เด็กชาย

เดินทางไป หญิงคนนั้นได้จ้างคนทำผอบให้เหมือนกันทุกแห่งทุกมุม และเมื่อเด็กกลับมาแล้ว นางก็ลับเปลี่ยนของทันที

เมื่อเด็กชายพบว่า ผอบวิเศษเนรมิตข้าวปลาอาหารให้เขาไม่ได้จึงไปต่อว่าพ่อนกกระจอก พ่อนกกระจอกจึงให้ลูกแพะไปแทน และบอกว่า

“เมื่อไรที่เธออาบน้ำลูกแพะ และตบหลังเบาๆ จะมีเหรียญเงินเหรียญทองหล่นลงมาให้เธอใช้ได้อย่างสบายไปเลยละ” และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เด็กชายก็มีเงินจับจ่ายซื้ออาหาร สิ่งของต่างๆ ได้ตามสบาย หญิงแม่บ้านก็เกิดความโลภ วางแผนเปลี่ยนลูกแพะเป็นผลสำเร็จเหมือนครั้งแรก

เมื่อเด็กชายอาบน้ำลูกแพะตัวปลอมและตบหลัง จึงไม่มีเหรียญเงินเหรียญทองร่วงหล่นลงมาให้ใช้เหมือนเดิม เขาจึงไปต่อว่าพ่อนกกระจอกอีกครั้งหนึ่ง

“ฉันไม่มีอะไรจะให้อีกแล้ว” พ่อนกกระจอกพูด “เธอเก็บรักษาของไม่ดีเอง ฉันก็มีแต่กิ่งไม้อันนี้อยู่คนเดียว เธอเอาไปเถอะ มันอาจมีประโยชน์ก็ได้ ถ้าทำหายอีกก็พอแล้วนะ ฉันขอแค่ให้เธอเพียงพอล้วน”

เด็กชายถามว่า “แล้วจะใช้กิ่งไม้ทำอะไรล่ะ”

“เก็บไว้บนแท่นบูชาพระที่บ้านนะ และให้กราบลง 3 ครั้ง ไม้นี้จะไปตีใครก็ได้ ตามที่เจ้าออกคำสั่ง” พ่อนกตอบ

เด็กชายถือกิ่งไม้กลับมาที่บ้าน ในไม่ช้าหญิงแม่บ้านโลกมากก็รีบเข้ามาถามว่า กิ่งไม้ที่ถือมานั้นใช้ทำอะไรได้ ทำให้เด็กชายพอจะนึกออกว่าคงจะเป็นหญิงคนหนึ่งที่แอบเปลี่ยนผอบวิเศษและลูกแพะของเขาจึงพูดว่า

“ถ้าป้ารอสักครู่ ผมจะแสดงให้เห็นว่ากิ่งไม้ทำอะไรให้ผมได้” หญิงคนนั้นก็คอยเฝ้าดูอย่างตื่นเต้น เมื่อเห็นเด็กชายวางกิ่งไม้บนหิ้งพระ และก้มลงกราบ 3 ที พลังออกคำสั่ง ซึ่งก็ได้ผลทันตา กิ่งไม้ลอยลงมาจากหิ้งตรงเข้าตีหญิงคนนั้นอย่างไม่ยั้ง โดยเธอไม่ทันตั้งหลัก จนกระทั่งเธอรีบสรวนภาพออกมา

“ฉันยอมแล้ว ยอมรับว่าแอบเปลี่ยนผอบวิเศษและลูกแพะของเธอไป ฉันจะเอามาคืนให้เดี๋ยวนี้ อย่าตีฉันเลย”

“เอาละ เอาละฉันยกโทษให้” เด็กชายตอบและออกคำสั่งให้กิ่งไม้หยุดตีหญิงคนนั้น แล้วเด็กชายก็ได้ของวิเศษคืนมา และอยู่อย่างสุขสบาย

เขาใช้เงินซื้อที่ดินและพันธุ์พืชผัก และแบ่งปันผลผลิตให้แก่คนที่ขาดแคลนทุกคนในหมู่บ้านจึงอยู่อย่างมีความสุขตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

(หน้า 123)

จากตัวอย่างนิทานที่ยกตัวอย่างมานั้น เป็นนิทานสอนเด็ก ๆ ให้รู้จักการทำการเกษตรแบบง่าย ๆ ด้วยการหว่านเมล็ดพืช และให้ถือหลักความเมตตาเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้ยังพบวัฒนธรรมการรับประทานอาหารที่จัดว่าอาหารที่นั่นต้องเป็นเนื้อสัตว์และคนที่มีฐานะต้องมีเนื้อสัตว์รับประทานและมีพริกสตรับประทานด้วยข้อนี้แสดงให้เห็นว่าชาวภูฏานนิยมรับประทานอาหารเผ็ด ทั้งยังให้รู้จักระวัง รักษาและรอบคอบ รวมทั้งดูแลในการเก็บสิ่งของให้ดี จากนั้นก็ลงทำนิทานด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา

ในตอนธังกา : พระบฏภูฏาน ผู้เขียนนำเรื่องเล่าที่เป็นตำนานการสร้างธังกาผืนแรกโดยพระลามะชาวภูฏาน ในลักษณะที่มีลักษณะอิทธิปาฏิหาริย์ประกอบเรื่อง ดังความว่า

... มีเรื่องเล่าขานสืบทอดกันมาว่า ลามะองค์สำคัญที่เชื่อว่าเป็น ราชนครของท่านขับดวงนังวาวง นัมเกลกลับชาติมาเกิด มีนิมิตคืนหนึ่งเป็นภาพของเทพธิดาเบลเดน ลาโม (Belden Lhamo) ผู้พิทักษ์ภูฏานมาปรากฏต่อหน้าและเรียกร้องให้ท่านสร้างสรรค์ธังกาอันยิ่งใหญ่ เขาวันรุ่งขึ้นลามะองค์นี้เริ่มตัดผ้าไหมเป็นชิ้น ๆ แต่รู้สึกสับสน เพราะไม่เคยมีแบบสำหรับธังกาที่ยิ่งใหญ่มโหฬารสูงเท่าอาคาร 5 ชั้นนี้มาก่อน อย่างไรก็ตาม คินตอมาท่านนิมิตว่า ผีงตัวหนึ่งมาช่วยทำงานให้สำเร็จ และในเช้าวันรุ่งขึ้นนั้นเองก็มีผีงบินมา และบินแสดงเส้นสายที่จะต้องตัดเย็บ “ทองดรอล” อันยิ่งใหญ่ผืนแรกสำเร็จออกมาได้

(หน้า 33 - 34)

จากข้อความที่ยกเป็นเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้ฟังจากเพื่อนชาวภูฏานในขณะที่ผู้เขียนไปร่วมเทศกาลทางศาสนาและมีการแขวนธังกาผืนใหญ่ให้ประชาชนได้บูชา เรื่องที่ยกมาประกอบแสดงถึงตำนานที่ต้องการให้ธังกามีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นจึงมีการกล่าวถึงอิทธิปาฏิหาริย์ประกอบเรื่อง การที่ผู้เขียนยกเรื่องเล่าประกอบนอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจเรื่องแล้ว ยังทำให้ผู้ศึกษาได้ฟังจากชาวภูฏานเอง ทั้งยังทำให้สารคดีน่าสนใจมีสีสันและมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ

4.2 ยกคำกล่าวของบุคคลอื่น พบดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียนกล่าวถึงเกียรติยศของประเทศภูฏานว่า ทรงมีคุณูปการยิ่งต่อประเทศโดยปกครองประเทศอย่างสงบสุขด้วยศาสนามาตั้งแต่อดีต โดยการยกตัวอย่างคำพูดของบุคคลมาเป็นตัวอย่างประกอบ ดังความว่า

ขอหยิบยกราชสดุดีของท่านสาธุคุณช็อกเกล รินโปเช (His Holiness Sogyal Rinpoche) ปราชญ์แห่งพุทธมหายานผู้เรื่อรนาม ทั้งในซีกโลกตะวันออกและตะวันตกมาไว้เป็นบทพิสุจน์บริบทการปกครองโดยธรรมของราชอาณาจักรภูฏานไว้ ณ ที่นี้ด้วย

“ไม่มีสิ่งใดที่จะสะดุดตาไปกว่าภูมิประเทศอันงดงามดึงดูดใจ อันเป็นของแท้ดั้งเดิมของภูฏาน หรือบรรยากาศแห่งสันติธรรม และความศักดิ์สิทธิ์ที่แทรกอยู่ทุกอณูของราชอาณาจักรแห่งนี้ ภูฏานเป็นดินแดนที่มีมนต์อาถรรพณ์โน้มเหนี่ยวจิตใจผู้มาเยือน ทุกครั้งที่ข้าพเจ้ามาที่นี่ มีความรู้สึกเหมือนก้าวย่างเข้าสู่ดินแดนอันพิสุทธิ์ เพราะราชอาณาจักรแห่งนี้ทรงไว้ด้วยเอกลักษณ์ของตนเองอย่างแท้จริง เป็นประเทศพุทธมหายานแห่งเดียวในโลกที่ยังคงครองความเป็นเอกราชไว้ได้ เป็นประเทศที่มีมรดกวัฒนธรรมพุทธะที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 1,300 ปีโดยไม่ขาดตอน มีวัดวาอาราม ป้อมปราการ และศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ถึงกว่า 2,000 แห่ง องค์ศาสนาผู้รู้แจ้ง อาทิ พระปฐมสมภพ และท่านสาธุคุณ เกลวา ลองเชนปา (His Holiness Gyalwa Longchenpa) ทรงประสิทธิ์ประสาทพรชัยให้แก่ราชอาณาจักรแห่งนี้ มีพระอารามอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระอารามคิชู แห่งเมืองพาโร และพระอารามจัมเบ แห่งเมืองบุมทัง ซึ่งยังคงรักษารูปลักษณ์เดิมไว้ได้ แม้จะสร้างมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 7”

(หน้า 70)

การยกตัวอย่างคำพูดของบุคคลมาประกอบทำให้สารคดีน่าเชื่อถือมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศจากการบรรยายของผู้เขียนเพียงฝ่ายเดียว ข้อความที่ยกมา

กล่าวถึงประเทศภูฏานนั้นสวยงามด้วยธรรมชาติ เหมือนสวรรค์ของพระพุทธเจ้าเป็นแดนแห่ง
เมตตากฎณาที่ได้ยินเสียงสวดมนต์เสมอ แสดงถึงชาวภูฏานมีวัตรปฏิบัติเนื่องด้วยศาสนาทุกวัน
มีการสืบทอดและรักษาเอกลักษณ์ทางพุทธมหายานได้อย่างแน่นแฟ้น ถือเป็นความเมตตากฎณา
เป็นที่ตั้งซึ่งส่งผลให้ประเทศสงบสุขอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้

ผู้เขียนได้กล่าวถึงองค์ประมุขของภูฏานที่ทรงทำนุบำรุงศาสนาโดยยกตัวอย่างพระเจ้า
อโศกมหาราชมาเปรียบกับกษัตริย์ภูฏาน ดังความว่า

การครองแผ่นดินโดยพระปรีชาญาณอันชาญฉลาด พระองค์ทรงดำเนิน
ตามรอยพระบาทแห่งองค์ธรรมราชาในอดีต สืบเนื่องมาแต่พระอโศกมหาราช
ด้วยทรงห่วงใยในสุขทุกข์แห่งอาณาประชาราษฎร์ทั้งทางโลกและทางธรรม

(หน้า 71)

การที่ผู้เขียนยกตัวอย่างธรรมราชาอย่างพระเจ้าอโศกประกอบในการถวายพระเกียรติ
กษัตริย์ภูฏานนั้น ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงพระกรณียกิจในทางศาสนาเป็นอย่างดี เพราะพระเจ้า
อโศกได้เชื่อว่าทรงทำให้ศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรืองในดินแดนต่าง ๆ และทำให้ศาสนาพุทธ
เจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย

ผู้เขียนต้องการจะอธิบายถึงชีวิตของชาวภูฏาน ให้ผู้อ่านเข้าใจจึงได้ยกตัวอย่างคำพูดของ
ชาวภูฏานเอง ความว่า

จำคำพูดของคุณยาย ที่สหายภูฏานเขาเมตตาแปลให้ฟังว่า
“ชาวนามันก็ธรรมดาแหละลูก ทำนาอย่างเดียวไม่พอกิน ต้องขายข้าวไปซื้อ
ของจำเป็น เช่น ใบชา น้ำตาล เกลือ แต่เดี๋ยวนี้ค่อยยังชั่ว หลวงท่านมา
แนะนำให้ปลูกแอปเปิ้ล ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงหมู พอมีเงินติดตัว กินอยู่
สบายดีทุกคน”

(หน้า 91)

การยกตัวอย่างนี้ ทำให้ผู้อ่านเห็นสภาพที่แร้นแค้นก่อนการเข้ามาพัฒนาของรัฐบาลคือ
หลวง หลวงในที่นี้หมายถึงกษัตริย์ เป็นความรู้สึกในความผูกพันระหว่างประชาชนและสถาบัน

กษัตริย์ ยังแสดงถึงความเป็นอยู่แบบพหุมีพอกิน โดยไม่ต้องพึ่งพิง จากคำกล่าวที่ผู้เขียน ยกตัวอย่างมานั้นทำให้สารคดีมีสีสัน และผู้อ่านเสมือนได้สัมผัสพูดคุยกับชาวภูฏาน อีกมุมหนึ่ง ผู้อ่านสามารถเสมือนฟังเจ้าของประเทศพูดเอง

ข้อความอีกตอนหนึ่งในการยกคำกล่าวของบุคคลอื่น ความว่า

คุณยายผู้กระจายข่าวขอให้แปล แถมยังตอบกลับด้วยเสียงเรียบ ๆ ว่า “ก็ไม่รู้จะเดือดร้อนไปทำไม ปู่ย่าตายายของเราก็อยู่กับมาอย่างนี้และเราก็มีความสุขกับการใช้ชีวิตอย่างนี้ มันเป็นวิถีชีวิตที่พวกเรายอมรับกันตลอดมา และก็ไม่มีปัญหาอะไร”

(หน้า 93)

การยกตัวอย่างคำพูดของบุคคลทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดชาวภูฏานว่า ประเทศภูฏานเป็นประเทศที่พัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป และพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาจิตใจ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นทำให้ประเทศคงความสงบสุขและมั่นคงในความดีงามอยู่

เมื่อผู้เขียนต้องการจะกล่าวถึงงานศิลปกรรมว่าทำด้วยฝีมือที่สวยงามผู้เขียนได้ยกคำกล่าวของนักเขียนชาวอังกฤษมาประกอบ ดังความว่า

นักเขียนอังกฤษผู้หนึ่งเคยเขียนไว้ในสารคดีท่องเที่ยวภูฏานว่า ภายหลังที่เขาท่องเที่ยวไปในหลายพื้นที่ ได้พบบทศิลป์วัตถุที่สวยงามมากมาย ประเภทพระพุทธรูป เครื่องเงินทอง เช่น หีบหมาก ตลับปุ่น กาน้ำชาสลัก ลวดลายสวยงาม แต่ก็ต้องกลับบ้านเกือบจะเรียกได้ว่ามือเปล่าเพราะศิลปวัตถุเหล่านี้มักจะไม่มีการจำหน่ายตามท้องตลาด โดยเฉพาะผลงานที่ละเอียดอ่อนงดงาม เพราะช่างฝีมือชาวภูฏานส่วนใหญ่จะทำงานกับครอบครัวผู้มีอุปการคุณสืบเนื่องกันมาชั่วลูกชั่วหลาน トラบเท่าที่ยังได้รับการอุปถัมภ์ถึงแม้ส่วนหนึ่งจะทำงานอิสระ และถ้าหากต้องการผลงานก็จะต้องติดต่อล่วงหน้า เพราะช่างส่วนใหญ่ยังใช้ฝีมือและเครื่องมือพื้นบ้านเป็นหลัก มิได้มีเทคโนโลยีใด ๆ มาช่วย ลวดลายที่ออกแบบก็ต้องตามใจช่าง แต่ถึงแม้

จะระบุความต้องการ ก็มักไม่เป็นตามสิ่ง ทั้งยังกำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้ว่า
จะเสร็จเมื่อใด

(หน้า 103)

การที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างคำกล่าวของบุคคลอื่นมาประกอบทำให้สารคดีมีน้ำหนัก
น่าเชื่อถือ และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศจากคำบรรยายของผู้เขียน สิ่งเหล่านี้ผู้อ่านรู้สึกว่ามี
ชาวต่าง ๆ ชาติอื่น ๆ อีกที่ชื่นชมกฎฐาน ข้อความที่ยกมานั้นแสดงถึง ประเทศกฎฐานเป็นประเทศ
ที่มีสถานท่องเที่ยวงดงามและมีศิลปวัตถุมากมายโดยเฉพาะเครื่องเงินที่มีลายละเอียดงดงาม
ซึ่งเป็นศิลปะที่ไม่มีจำหน่าย ผู้ที่ต้องการต้องสั่งทำจากช่างที่ชำนาญ แต่ช่างเหล่านั้นส่วนมาจะ
เป็นช่างที่ได้รับการอุปการะจากครอบครัวคบคิด และช่างก็จะตอบแทนการอุปการะด้วยการทำ
เครื่องเงินส่งบ้านนั้น ๆ การปฏิบัติเช่นนี้เป็นเรื่องการอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้น และเครื่องเงิน
เหล่านั้นมีคุณค่าทางด้านจิตใจมากกว่า เพราะต้องอาศัยฝีมือประกอบกับจินตนาการ มากกว่าจะ
ทำเพื่อธุรกิจ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงแพทย์หญิงผู้หนึ่ง ประกอบกับการเล่าเรื่องการจัดโรงพยาบาล
แผนโบราณ ความว่า

แพทย์หญิงแผนโบราณคนแรกของกฎฐาน อายุประมาณ 30 ปีเศษ
เธอเล่าว่า ตัวเธอเองเป็นลูกของหมอแผนโบราณที่มีชื่อเสียง เคยเดินป่า
เสาะหาสมุนไพรกับบิดาตั้งแต่อายุ 10 กว่าขวบ จึงรู้จักพืชสมุนไพรแทบทุก
ชนิด รวมทั้งสรรพคุณและวิธีการเตรียมยา รัฐบาลสวีตฯ โดยโครงการ
'เฮลวิทส์' ได้ส่งคนมาช่วยเก็บรวบรวม ใสรหัส ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสมุนไพร
แต่ละชนิดและตำแหน่งแหล่งที่ซึ่งค้นพบ ขณะนี้ในส่วนของชื่อวิทยาศาสตร์
สรรพคุณและวิธีเตรียมยายังไม่เสร็จสมบูรณ์ เพราะบางอย่างไม่เคยพบที่ไหน
มาก่อนคุณหมอเล่าว่า ประเภทที่หายากคือ โสมและสมุนไพรที่ขึ้นอยู่บน
ยอดเขาสูง

(หน้า 134)

การที่ผู้เขียนยกตัวอย่างคำกล่าวของแพทย์หญิงผู้หนึ่งซึ่งเป็นแพทย์หญิงแผนโบราณคนแรกของภูฏาน ทำให้เนื้อเรื่องน่าติดตาม รู้สึกว่ามีตัวละคร และทำให้เรื่องมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากขึ้น การที่แพทย์หญิงเดินป่าอายุ 10 ขวบ แสดงถึงการสืบทอดอาชีพจากบิดาสู่บุตร และภูฏานถือว่ามีพืชพันธุ์ธรรมชาติคล้ายกับสวิตเซอร์แลนด์เพราะภูฏานได้ชื่อว่าเป็นสวิตเซอร์แลนด์แห่งเอเชีย จากข้อความยังแสดงถึงการจัดเก็บสมุนไพรที่เป็นระบบและการส่งเสริมพืชสมุนไพรซึ่งเป็นภูมิปัญญาของประเทศ

ในตอนมรดกชีวภาพ ผู้เขียนได้กล่าวถึง คำกล่าวของเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมเกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์ข้าวไว้ ความว่า

พันธุ์ข้าวพื้นเมืองและข้าวป่าของเรามีมากมาย เพราะชาวภูฏานค่อนข้างระมัดระวังไม่รับพันธุ์ใหม่ ๆ เข้ามาเร็วนัก พวกเขาปลูกข้าวหลาย ๆ พันธุ์ในนาตามไหล่เขา และเลือกใช้พันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่าทนทานต่อความแห้งแล้ง และรสชาติถูกปาก

(หน้า 136)

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างการเกษตรประกอบการเล่าเรื่องแสดงถึงชาวภูฏานไม่ค่อยรับวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตรวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ด้วยเช่น ข้าว เพราะชาวภูฏานพอใจกับพันธุ์ข้าวที่ปลูกกันมานาน ทั้งยังทนต่อสภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงความคิดถึงประเทศไทยที่กำลังมีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวอย่างมาก จนอาจทำให้เกิดการสูญเสียพันธุ์ข้าวพื้นเมืองไปได้ การที่ผู้เขียนได้ยกคำกล่าวนี้นี้มาแสดงถึงว่าผู้เขียนมีข้อมูลที่หลากหลายมีการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ทำให้สารคดีมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ

ในตอนเรียนรู้ชมดอกไม้ภูเขา ผู้เขียนได้กล่าวถึงคำพูดเพื่อนชาวภูฏานที่ให้ข้อคิดถึงความว่า

เพื่อนชาวภูฏานที่ท่องเที่ยวไปด้วยเล่าว่า มิใช่สัตว์เท่านั้นที่ปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมได้ หากต้นไม้ใหญ่ เช่น กุหลาบพันปี ยามอยู่บนทิวเขาสูง ในระดับความสูงตั้งแต่ 13,000 ฟุตขึ้นไป ก็กลายเป็นไม้แคระอยู่ตามโขดหิน

อาศัยความชื้นจากเมฆหมอกและน้ำค้าง พอทรงตัวอยู่ได้ แถมยังผลิดอก
ออกของดงาม ชวนให้ชม ต้นไม้ปรับตนดูงามกว่าคนเปลี่ยนสี

(หน้า 139)

จากตัวอย่างแสดงถึงว่าชาวภูฏานมีการสังเกตธรรมชาติรอบ ๆ ตัวอย่างใกล้ชิด และได้
ให้ข้อคิดในการใช้ชีวิตในตอนท้าย ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตภายใต้
ธรรมชาติ

ในตอนธังกา : พระบฏภูฏาน ผู้เขียนได้ยกคำกล่าวของ คุณนิวัติ กองเพียร
นักวิจารณ์ศิลปะ เพราะผู้เขียนเห็นว่าธังกานั้นคล้ายกับพระบฏของไทย ความว่า

สำหรับในประเทศไทยของเราเอง จากงานเขียนเรื่อง “ของขึ้นเอก”
ของคุณนิวัติ กองเพียร ได้ทราบว่า ‘ผ้าเขียนสี’ ที่ช่างบรรจงเขียนกลายเป็น
พุทธบูชาในลักษณะเดียวกับธังกา ตามประวัติพุทธศิลป์ของไทยก็มีอยู่
เหมือนกัน โดยไทยเราเรียกว่า ‘พระบฏ’ มีเรื่องราวความเป็นมาตั้งแต่สมัย
กรุงสุโขทัย ซึ่งคุณนิวัติเอ่ยถึงความในศิลาจารึกหลักที่ 106 ว่า

“...พระบด อันหนึ่งด้วยสูง 11 ศอก กระทำให้นุญไปแก่สมเด็จพระ
มหาธรรมราชา...” ความสูง 14 ศอกเทียบได้ประมาณ 7 เมตร นับว่าเป็น
พระบฏใหญ่ที่สุดถ้ายังมีเหลือให้เห็น แต่เท่าที่ค้นพบได้และถือว่าเก่าแก่ที่สุด
เป็นแผ่นผ้าเขียนสีมีวงกลมปิดทองคำเปลว ใสไว้ในหม้อดินในกรุวัดนี้บ่งบอก
ว่าสถาปนาขึ้นในราวพุทธศตวรรษ ที่ 22-23

พระบฏหรือธังกา จึงเป็นจิตรกรรมที่ช่างไทยทำมานานแล้ว
เหมือนกัน ถึงแม้ไม่กว้างขวางนัก ใช้แขวนเป็นพุทธบูชาในพระอุโบสถ หรือ
ศาลาการเปรียญ ถ้าใครสนใจอยากดูเป็นการเปรียบเทียบ คุณนิวัติเล่าว่า ที่
วัดจันทราวาส จังหวัดเพชรบุรี มีพระบฏที่เขียนเป็นเรื่องพุทธประวัติตั้งแต่
ประสูติจนถึงปรินิพพาน สวยงามมาก เดิมมี 9 ผืน แต่ถูกขโมยไปเกือบ
หมด เหลืออยู่เพียง 3 ผืน เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง

(หน้า 35)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้กล่าวถึงพระบฏของไทยว่าก็คือธงกานั่นเอง โดยยกตัวอย่างคำกล่าวของคุณนิติ กองเพียร ซึ่งเป็นผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปในด้านการวิจารณ์งานศิลปะ มาประกอบเรื่องราวไทยเราเองก็มีธงกามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว ทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงได้ว่าธงกาก็คือพระบฏ เพราะผู้อ่านเคยได้พบเห็น พระบฏมาบ้าง และยังให้ความรู้สึกว่าคุณไทยควรรักษาสมบัติของชาติไว้ นอกจากนี้ยังทำให้สารคดีมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ และแสดงถึงความสามารถของผู้เขียนในการเลือกสรรถาวรภาพมากล่าวในช่วงที่น่าสนใจ

ตอนรัชดาภิเษกพระราชัน มิ่งขวัญประชา ในตอนนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิงเก วังชุก ในโอกาสทรงครองราชย์ครบ 25 ปี ว่าทรงมีคุณูปการที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างมากมาย โดยยกพระราชดำรัสของสมเด็จพระบิดาก่อนเสด็จสวรรคต ซึ่งทรงตรัสกับผู้ใกล้ชิดว่า

“หากฉันสวตมนต์ขอพรสักอย่างหนึ่ง ฉันขอเพียงว่าในช่วงเวลาที่ลูกชายของฉันขึ้นครองราชย์ ขอให้ราษฎรของฉันมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุขมากกว่าที่พวกเขาเป็นอยู่ในวันนี้”

(หน้า 66)

จากตัวอย่างพระราชดำรัสสมเด็จพระบิดาของสมเด็จพระราชาธิบดีองค์ปัจจุบัน แสดงถึงว่าทรงเป็นราชาผู้ห่วงใยราษฎร และทรงมีพระประสงค์ที่จะให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง การยกพระราชดำรัสนี้เป็นการสร้างน้ำหนักของสารคดี ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าผู้เขียนมีความรอบรู้

ในตอนวิถีนิกฎานผู้เขียนได้ยกคำกล่าวของ อดีตรัฐมนตรีสาธารณสุขและการบริการสังคม นิกฎาน โดยกล่าวถึงประเทศไทยและประเทศนิกฎานว่ามีอะไรคล้าย ๆ กัน ความว่า

ไทยและนิกฎานมีอะไร ๆ ที่คล้าย ๆ กันหลายอย่าง เช่น มีการปกครองแบบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน ถึงแม้เราจะพุทธมหายาน และทางเราหินยาน แต่ต่างก็เป็นชาวตะวันออกด้วยกัน มีวัฒนธรรมผ้าทอมือที่คล้ายคลึงกัน

ชาวบ้านรักสงบสุภาพและมีน้ำใจเหมือนกัน ต่างยังคงรักษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

(หน้า 82)

การที่ผู้เขียนยกคำกล่าวของอดีตรัฐมนตรี ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของประเทศภูฏานมานั้น ทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงความคิดเกิดภาพได้แล้ว ยังทำให้ผู้อ่านรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิดประเทศภูฏานมากขึ้น เหมือนหนึ่งผู้อ่านอยู่ในประเทศภูฏาน และทำให้ผู้อ่านรู้สึกเพลิดเพลินอยากใคร่รู้เกี่ยวกับประเทศภูฏานมากยิ่งขึ้น ทั้งยังทำให้สารคดีมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น นับว่าผู้เขียนได้สอดแทรกสาธกมาได้อย่างเหมาะสม

4.3 การยกตัวอย่างสิ่งที่ปรากฏในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศภูฏาน พบในหลายตอนด้วยกัน ดังตัวอย่าง

เมื่อผู้เขียนกล่าวถึงธงที่ชาวภูฏานใช้แขวนตามบ้านหรือวัด ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง “ธง” ของไทยประกอบเป็นตัวอย่างเพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน ดังความว่า

เขายังนำผ้ามาทำเป็น ‘ธง’ แบบเดียวกับที่คนทางเหนือของเราทำ แฉวงไว้ที่สูงเพื่อเป็นสิริมงคล ธงของภูฏานเป็นผ้าหรือไหมบางรูปเรียวยาว ใช้แม่พิมพ์ไม้กดตัวอักษร เขียนเป็นบทสวดมนต์ตรึงไว้กับไม้ยาวๆ แล้วปักไว้ ณ บริเวณวัดหรือยอดเขาสูงเรียกว่า ‘prayer flag’ หรือธงคาถา ส่วนใหญ่เป็นสีชาวมืด 5 สีด้วยกัน คือ น้ำเงิน ขาว แดง เขียว และเหลืองแทนธาตุทั้ง 5 คือ น้ำ เหล็ก ไฟ ลม และดินตามลำดับ ธงเหล่านี้ปลุกเสกโดยพระลามะ ก่อนนำไปปักหรือแขวน บางครั้งก็ห้อยไว้เป็นราวระหว่างต้นไม้ 2 ต้นก็มี เชื่อกันว่าเวลาลมพัดจะพามนตราที่จารึกไว้ลอยขึ้นไปบูชาพระเจ้า เบื้องบนคล้ายกับการสวดมนต์

(หน้า 37)

ผู้เขียนใช้วิธีการยกตัวอย่างเพื่อเป็นแนวเทียบระหว่างธงและธงของภูฏานทำนั้นมีพื้นฐานมาจากธรรมชาติและศาสนา ทั้งให้ผู้อ่านได้เข้าใจและเห็นภาพรวมทั้งเชื่อมโยงความเชื่อ

ที่คล้ายกันระหว่าง 2 ประเทศและยังแสดงถึงความผูกพันกับศาสนาและธรรมชาติซึ่งสิ่งนี้ทำให้ประเทศภูฏานมีธรรมชาติที่สวยงามและผู้คนสงบสุข เพราะทุกคนเคารพในศาสนาและธรรมชาติ การที่ผู้เขียนยกตัวอย่างสอดแทรกมานั้นทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดประเทศภูฏานมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นตัวอย่างเทียบกับเจ้านายภูฏาน ที่ทรงมีพระราชกรณียกิจคล้ายคลึงกัน ดังความว่า

เช่นเดียวกับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ของปวงชนชาวไทย สมเด็จพระราชินีอาชิ ชังเก โชเดน วังชุก (Her Majesty Queen Ashi Sangay Choden Wangchuck) และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธออาชิ โชนัม โชดอน วังชุก (Her Royal Highness Ashi Sonam Chodron Wangchuck) ของภูฏาน ทรงฟื้นฟูในเรื่องศิลปาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องผ้าทอมือ รวมทั้งทรงโปรดฯ ให้มีการผลิตงานศิลปหัตถกรรมผ้าออกมาในหลายรูปแบบ ทรงดูแลทั้งสีและลวดลายให้สวยงาม นับเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับอนาคตอันยาวไกลของผ้าทอมือภูฏาน

(หน้า 111)

การยกตัวอย่างประกอบดังกล่าวทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงพระราชกรณียกิจเจ้านายแห่งภูฏานได้เป็นอย่างดี เพราะคนไทยคุ้นเคยกับภาพที่เจ้านายของไทยทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นประจำอยู่แล้ว

ผู้เขียนได้กล่าวถึงผ้าทอมือของชาวภูฏานว่ามีราคาแพง และได้กล่าวถึงผ้าของไทยที่ทอขายเหมือนกันแต่ราคาไม่คุ้มค่าการฝีมือ ความว่า

ผ้าดิบหรือผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่ลวดลายงดงาม บางผืนมีราคาหมื่นกว่าบาท ผู้ดูแลบอกว่า ทอขายและใช้เวลานานนับปี จึงตั้งราคาให้สมน้ำสมเนื้อ นึกถึงผ้าทอมือแพรวา ผ้าซิดที่บ้านเราทอก็ยาก แต่ราคายังต่ำไม่คุ้มกับหยาดเหงื่อแรงงาน และสายตาที่ต้องจดจ้องอยู่กับงานนับวันเดือนปี

(หน้า 112)

การยกตัวอย่างนั้นนอกจากผู้อ่านจะเข้าใจถึงราคาผ้าฏฐานแล้วยังเชื่อมโยงถึงความสวยงามของผ้าไทยกับผ้าฏฐานได้อีกประการหนึ่ง.

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างพระจริยวัตรของสมเด็จพระเจ้าขณะประทับ ณ ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ มาประกอบในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านยิ่งรู้สึกว่ ฏฐานนั้นมีความใกล้ชิดกับประเทศไทย เพราะภาพพระจริยวัตรนั้นมักจะทรงประทับอยู่ในภูมิประเทศที่มีอากาศเย็น ความว่

ภาพที่ประทับใจที่สุดเป็นวันที่ฟ้าใสบนยอดเขาเจเลอ ลา ที่ได้เดินไป กับเหล่าสหายบนทุ่งหญ้า ท่ามกลางดอกไม้ป่าดอกน้อย ๆ ทั้งเงินเจียน สีน้ำเงิน เอลเดิลไวร์รูปดาวสีขาว ดอกไม้กลีบอ่อนบางสีม่วงอ่อน ทำให้คิดถึงจากภูเขาสวีตเซอร์แลนด์

เพื่อนภูฏานเก็บดอกหญ้าดอกน้อย ๆ มาทับไว้ในสมุดกระดาษสา ทำให้น้ำตาคลอ เมื่อน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระเจ้าแม่ฟ้าหลวง นึกถึงภาพที่พระองค์ทรงน้อมพระวรกายเก็บดอกหญ้าดอกเล็กดอกน้อย ณ เชียงเขาสวีตเซอร์แลนด์ เสกสรรค้เป็นที่คั่นหนังสือ บัตรอวยพรในวาระต่าง ๆ ออกจำหน่ายเพื่อการกุศล

ความรู้สึกเล็ก ๆ ในใจ ยังจำได้แม่นย่ำว่ ในวาระที่ไปประชุมสมัชชาอนามัยโลก ที่สวีตเซอร์แลนด์ ร่วมกับคณะของ ฯพณฯ มารุต บุญนาค และคุณหญิง เคยมีวาสนาได้เข้าเฝ้าฯ ถวายบังคมพระองค์ท่านที่พระตำหนัก ณ เมืองโลซานน์ พระองค์ทรงพระเมตตาพระราชทานเลี้ยงไอศกรีมที่ร้านเล็ก ๆ และโปรดฯ ให้คณะฯ ตามเสด็จไปชมสวนดอกไม้อย่างใกล้ชิด นับเป็นพระกรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมอย่างหาที่สุดมิได้

(หน้า 142)

การยกตัวอย่างนี้ทำให้ผู้อ่านรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้า และทวนรู้สึกถึงว่ประเทศภูฏานนั้นใกล้ชิดกับคนไทย เพราะประเทศภูฏานได้ชื่อว่เป็นสวีตเซอร์แลนด์แห่งเอเซีย

5. อุปมาโวหาร คือ โวหารที่ใช้ในการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย เพื่อให้เห็นภาพ ความรู้สึก หรือความหมายแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ในสารคดีเรื่อง **กฎานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย** พบการใช้อุปมาโวหาร ดังข้อความต่อไปนี้

ในตอนที่คุณเขียนได้กล่าวถึงการเตรียมการก่อนเดินทางไปปิกนิก ดังความว่า

การเตรียมการเดินทางของเขาก็คคล้าย ๆ กับของเราคือ เตรียมอาหาร เครื่องดื่มติดตัวไปด้วย มีตะกร้าสานใส่กระติกน้ำร้อน ซึ่งซงซาใส่ไปด้วย ข้าวสวยร้อน ๆ บรรจุลงในกล่องไม้ไผ่สาน

(หน้า 49)

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเดินทางไปปิกนิก หรือการเตรียมของกินไปรับประทานนอกบ้านที่เรียกว่า เตรียมปิ่นโตของไทยเรา แต่เป็นการเตรียมอาหารใส่กล่องรวมทั้งน้ำดื่มที่เป็นซาซงใส่ไปด้วย ที่ผู้เขียนเห็นว่าคล้ายกับการเตรียมอาหารของไทยนั้น อาจเป็นข้าวซึ่งไทยเราเวลาไปเตรียมปิ่นโตก็จะมีข้าวและกับข้าวไปด้วยทุกครั้ง สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมกฎานมากยิ่งขึ้น

ในตอนที่คุณเขียนได้กล่าวถึงการเตรียมการก่อนเดินทางไปปิกนิก ดังความว่า

มีตะกร้าสานใส่กระติกน้ำร้อน ซึ่งซงซาใส่ไปด้วย ข้าวสวยร้อน ๆ บรรจุลงในกล่องไม้ไผ่สานทรงกลมคล้าย ๆ จานบินมีฝาครอบปิดเข้าหากัน คล้าย ๆ กระติบข้าวเหนียว ใส่แล้วข้าวไม่แข็ง ส่วนอาหารแห้ง ๆ เช่น เนื้อจามรีตากแห้งก็วางโปะหน้า แล้วครอบฝาลงไป สำหรับกับข้าวที่มีน้ำ ซลุกซลิกก็ใส่ปิ่นโต หรือกล่องพลาสติก ผลไม้คือ แอปเปิ้ลเก็บจากต้นเตรียมไปด้วย

(หน้า 49)

ผู้เขียนให้คำว่า “คล้าย” เปรียบในสิ่งที่ผู้อ่านซึ่งเป็นคนไทยรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี ว่าจะ เป็น จานบิน ซึ่งเป็นลักษณะเหมือนจาน 2 ใบประกบกัน ที่ผู้เขียนได้เปรียบเช่นนี้เพราะ

กล่องข้าวของชาวภูฏานนั้นแตกต่างจากกระติบข้าวเหนียวของไทยแต่มีลักษณะการปิดเข้าหา
เหมือนกันและเป็นภาชนะสานจากไม้ไผ่เช่นเดียวกัน

ตอนที่ผู้เขียนกล่าวในตอนเดินทางไปจาริกแสวงบุญ ได้เปรียบเส้นด้ายที่พระลามะ
ให้มากับด้ายสายสิญจน์ที่คนทั่วไปรู้จักดี ดังความว่า

วัดบางแห่งมีการมอบเส้นด้ายสีเหลือง สีแดงคล้าย ๆ สายสิญจน์ให้
ด้วย

(หน้า 51)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้วิธีการเทียบเชื่อมโยงเพราะสายสิญจน์ของไทยนั้นสีขาวและเมื่อไป
วัดพระสงฆ์ไทยก็นิยมมอบด้ายมงคลให้เป็นเครื่องรางเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาฝ่าย
มหายานก็มีด้ายมงคลเช่นเดียวกัน ความเชื่อเรื่องเครื่องรางและด้ายสายสิญจน์นั้นพระฝ่าย
เถรวาทอาจรับมาจากฝ่ายมหายานก็เป็นได้ สิ่งที่ผู้เขียนนำมาเปรียบนั้นนับว่าได้ให้ความหมายที่
ลึกซึ้งและเข้าใจเรื่องศาสนาพุทธได้ดี

ในตอนที่คุณเขียนกล่าวถึงสิ่งมงคลของชาวภูฏาน ผู้เขียนได้ให้ความหมายโดยเทียบจากสิ่ง
ที่เป็นรูปธรรมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ดังนี้

สัญลักษณ์อันเป็นมงคล 8 ประการที่อยู่ในเหรียญษาปณ์ของภูฏาน
และแฝงอยู่ในงานช่างและศิลปวัตถุทั่วไป ประกอบด้วย

กลดสุวรรณ

ใช้กันแกศ ปกป้องความร้อนจากดวงอาทิตย์ เขจรธรรมะที่ปกป้องจิต

วิญญาน

ปลาทอง

ปลาทองจะลืมนอนใต้น้ำ เพื่อจะได้มองเห็นปัญหา อุปสรรค และ
เป้าหมายต่างๆ ของตน เขจรธรรมะในใจที่ช่วยให้คนเราเคลื่อนไหวใน
โลกด้วยวิถีที่ถูกต้อง

เปลือกหอยสังข์สีขาว

พระพุทธองค์ทรงเป่าสังข์สีขาว ที่ทวยเทพประทานแต่พระองค์ ก่อน
ทรงแสดงปฐมเทศนา ณ กรุงพาราณสี ห้วงสังข์ที่เวียนไปทางขวา เป็น
สัญลักษณ์การแพร่ขยายของธรรมะไปในทิศทางที่ถูกต้อง

ดอกบัว

ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์ของการไม่ยึดติด โดยเฉพาะดอกบัวสีขาว ซึ่ง
ไม่แปดเปื้อนด้วยโคลนตม ประดุจจิตอันหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

คนโทมหาสมบัติ

ธรรมะ เปรียบประดุจคนโทบรรจุมหาสมบัติ อันได้แก่ ความดีงาม
ชื่อเสียง และความรุ่งเรือง ซึ่งดลบันดาลให้ความมุ่งมาดปรารถนาของผู้
เชื่อมั่นในธรรมะเป็นจริง

(หน้า 61)

เห็นได้ว่าการเปรียบข้างต้นเป็นการเปรียบจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม
เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความเชื่อในศาสนาอย่างแท้จริง

ผู้เขียนได้ใช้ความเปรียบระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เพื่อให้เกิด
รูปธรรม ดังคำว่า

ในราชอาณาจักรภูฏาน ประเพณีปฏิบัติตามครรลองแห่งพุทธธรรม
ยังคงวัฒนาสถาพร เช่นเดียวกับพรชัยอันประเสริฐที่ยังคงปกป้องคุ้มครอง
ดินแดนแห่งนี้โดยไม่เสื่อมสลาย หรือลดน้อยถอยลง ทำให้ยังคง
สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อจิตวิญญาณ และเป็นรากฐานของชีวิตที่หาได้
ยาก

(หน้า 71)

จากข้อความข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบการประพฤติธรรมโดยบริสุทธิ์ของชาวภูฏานว่าเป็นพร
อันประเสริฐคุ้มครองประเทศ เพราะถ้าคนในชาติมีศีลธรรมแล้วประเทศชาติก็จะสงบสุข แสดง
ความยึดมั่นในคำสอนทางพุทธศาสนาที่สอนให้คนเว้นชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส ไม่เบียดเบียน

ผู้อื่น เพราะถ้าคนในประเทศรู้จักบาปและเกรงกลัวต่อบาป มีความอ่อนน้อม ตามแนวทางพุทธศาสนา กฎหมายก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำมาบังคับใช้ ประเทศชาติก็จะสงบสุขเพราะผู้คนในประเทศมีพื้นฐานทางจิตใจดีอยู่แล้ว

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบวิถีชีวิตของชาวชนบทภูฏานกับชาวชนบทไทยว่าคล้ายคลึงกันทำให้ผู้อ่านหวนนึกถึงภาพชนบทไทยประกอบได้ไม่ยากนัก ดังความว่า

คนในชนบทมีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับชาวนาชาวไร่ในชนบทไทย โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ทำไร่ แต่ยังใช้วัวและคันไถสำหรับไถคราด และใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลัก ทำนากันตามไหล่เขาและหุบเขา มีทั้งข้าวเจ้า ข้าวสาลี และข้าวบัควีท (Buckwheat) ผลไม้ที่ปลูกมากก็มีแอปเปิ้ล ลูกแพร์ ลูกพลับ ส้มเป็นหลัก พืชพันธุ์อื่นก็มีจำพวกข้าวโพด มันฝรั่ง พักทอง หน่อไม้ ฝรั่ง มะเขือเทศ หอมใหญ่ กะหล่ำปลี และผักกาดที่ใช้เป็นอาหารประจำวัน มีตลาดนัดมาขายในเมือง อาทิตย์ละครั้ง มีหมากพลูและปูนจำหน่ายด้วย

(หน้า 83)

การเปรียบกับชนบทไทยนั้นทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้อย่างชัดเจน โดยภาพของชาวภูฏานยังคงทำการเกษตรด้วยการอิงอาศัยแรงงานสัตว์และธรรมชาติเป็นสำคัญ ซึ่งวิถีชีวิตการเกษตรในลักษณะนี้จะเห็นได้ในชนบทบางพื้นที่ของไทย ส่วนพืชที่เพาะปลูกนั้นแม้จะแตกต่างกันด้วยสภาพภูมิอากาศ แต่ที่เหมือนกันคือข้าวซึ่งเป็นอาหารหลัก ส่วนตลาดนัดในประเทศไทยจะเห็นตามชนบทที่ห่างไกลจากชุมชนตลาดในเขตเมืองซึ่งตลาดนัดจะเปรียบเสมือนตลาดกลางที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมทั้งพ่อค้าเร่จากนอกพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า แต่ในประเทศไทยตลาดนัดจะอยู่ในเมือง แสดงถึงชาวภูฏานไม่มีตลาดกลางในการจำหน่ายและเลือกซื้อสินค้า จำเป็นต้องอาศัยตลาดนัดเป็นตลาดกลาง ส่วนหมากพลูและปูนกินหมากนั้นแสดงถึงวัฒนธรรมการกินหมาก และทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ ภูฏานคล้ายกับชนบทของไทยที่ร่มรื่น

ตอนนิทานข้างกองไฟ ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมฟังอยู่ด้วยและหวนคิดถึงประเทศไทย ดังความว่า

ที่ภูฏานก็มีบรรยากาศการเล่านิทานเช่นนี้เหมือนกัน โดยภายในบ้าน
ชนบทจะคล้าย ๆ บ้านชาวไทยภูเขาในที่สูง ซึ่งอากาศหนาวเย็น จำเป็นต้อง
มีกองไฟไว้ในบ้านสำหรับต้มชาร้อน ๆ ต้มคลายความหนาว

(หน้า 121)

การเปรียบเทียบการเล่านิทานบ้านชนบทที่คล้ายกับบ้านของชาวไทยภูเขา ซึ่งมีภูมิอากาศ
 และภูมิประเทศคล้ายคลึงกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความหนาวเย็นของสภาพภูมิอากาศในฤดูหนาว
 ที่ต้องการความอบอุ่นจากกองไฟตลอดเวลา และการที่ครอบครัวซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่มีผู้อาศัย
 หลายวัย ต้องมานั่งผิงไฟรวมกันโดยปราศจากเครื่องสร้างความบันเทิงที่ทันสมัยอื่นใด เด็ก ๆ
 จะได้รับฟังนิทานจากผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้เป็นภาพที่อบอุ่นของครอบครัวชาวภูฏานเช่นเดียวกับ
 ชาวไทยภูเขาซึ่งก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในวิถีชีวิตที่อบอุ่น โดยปราศจากสื่อที่ทันสมัยซึ่ง
 บางครั้งอาจจะนำพิษภัยมาสู่ การเปรียบของผู้เขียนทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพอย่างชัดเจน

ตอนเที่ยวทุ่งทางบี ผู้นำทางได้อธิบายระยะเวลาในการเดินขึ้นเขา ดังความว่า

ชาวบ้านแถบนั้นเดินเท้าไปชั่วเดี่ยวนานมากเหลือก็ถึง สิ้นเล่าไปว่า คน
ภูฏานก็นิยมกินหมากอยู่เหมือนกัน

(หน้า 145)

ประเทศภูฏานเป็นประเทศที่รับวัฒนธรรมอินเดียในด้านการศาสนา นั้นการกินหมากจึง
 อาจได้รับวัฒนธรรมอินเดียมาด้วย เพราะไม่แต่ประเทศไทยเท่านั้นที่นิยมมากินหมาก (ปัจจุบัน
 ไม่นิยมกินแล้ว) ประเทศเพื่อนบ้านของเราก็ยังนิยมกินหมากด้วย การเปรียบเช่นนี้ทำให้ผู้อ่าน
 ได้เห็นภาพของชาวภูฏาน โดยมีแนวเทียบกับผู้สูงอายุในประเทศไทยที่ยังกินหมากอยู่ และทำ
 ให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับชาวภูฏานมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านของชาวภูฏานโดยเปรียบกับเพลงพื้นบ้านของชาวไทยใน
 การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ดังความว่า

เพลงพื้นบ้านของไทยเราถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม
ประเพณีปฏิบัติ และความรักของหนุ่มสาวชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้

ฉันใด เพลงพื้นบ้านของภูฏานก็ถ่ายทอดภาพจน์ของชีวิตในหมู่บ้านได้
ชัดเจน งดงามฉันนั้น

(หน้า 149)

ผู้เขียนได้เปรียบเพลงพื้นบ้านของไทยเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ เช่นเดียวกับเพลงพื้นบ้านของภูฏานนั้น เป็นการแสดงลักษณะของเพลงพื้นบ้านของไทยที่ร้องกัน อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดิน กำรำเคียว เพลงบวชนาค เพลงช่อย เพลงลำตัด โดยการเล่นเพลงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย นอกจากจะแสดงวัฒนธรรมการกินอยู่และภาษาแล้ว ยังเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้เกี่ยวพาราสักกัน ด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้เชื่อมโยงเกิดแนวเทียบได้ว่า วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านของชาวภูฏานก็ คงจะสนุกสนานและคล้ายกันกับบ้านเราแต่แตกต่างกันด้วยภาษา ลีลาและเครื่องดนตรีเท่านั้น การเปรียบดังกล่าวนับได้ว่าผู้เขียนใช้วิธีการให้ผู้อ่านได้เชื่อมโยงทางความรู้สึกนึกคิดได้อย่างดี

กล่าวโดยสรุปว่า สารคดีเรื่อง ภูฏานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย โดย พิสมัย จันทวิมล เป็นสารคดีท่องเที่ยวที่ใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก ใช้เพื่อแสดงสภาพความเป็นอยู่ สภาพภูมิประเทศ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนศิลปกรรมต่าง ๆ โดยให้รายละเอียดในสิ่งที่กล่าวถึง อย่างครบถ้วนใช้สารกโวหารเป็นโวหารรอง ลำดับต่อมาพรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร และ อุปมาโวหารซึ่งผู้เขียนใช้น้อยมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าโวหารรองคือ สารกโวหารนั้น ผู้เขียนมักจะ ยกคำกล่าวของบุคคลต่าง ๆ ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศภูฏานในด้านต่าง ๆ โดยผู้เขียนจะ แทรกลงไปในบรรยายโวหารในเรื่องหรือตอนที่เกี่ยวข้อง ทำให้สารคดีมีสีสัน มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ทั้งยังให้ความรู้ทุกแง่มุมประกอบความเพลิดเพลินซึ่งเป็นหัวใจหลักของสารคดี ส่วนพรรณนาโวหารมักใช้เมื่อกล่าวถึงธรรมชาติ เทศนาโวหารผู้เขียนใช้ในทำนองปรารภให้ประเทศภูฏานคง ความเป็นชาติวัฒนธรรมดั้งเดิมต่อไป กล่าวได้ว่าสารคดีเรื่อง ภูฏานมนต์เสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย โดย พิสมัย จันทวิมล มีลักษณะเด่นในการใช้บรรยายโวหารที่ให้รายละเอียดของเรื่องมากที่สุด และสอดแทรกสารกโวหารลงในเรื่องอย่างเหมาะสมทำให้สารคดีมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ สม่กับเป็นสารคดีท่องเที่ยว

**บทวิเคราะห์สารคดีเรื่อง ฮูซ่า ! Tadpole ไข้ลูกกบ โดย อุดมพร สมพงษ์
รางวัลยอดเยี่ยมปี 2545**

เนื้อเรื่องย่อ

สารคดีเรื่อง ฮูซ่า ! Tadple ไข้ลูกกบ โดย อุดมพร สมพงษ์ เป็นงานเขียนจากประสบการณ์จากการฝึกการทำลายไต้้ น้ำจืดของทหารเรือในเมืองซานติเอโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้เขียนได้ร่วมเป็นนักเรียนฝึกในหลักสูตรนี้จนสำเร็จ เนื้อเรื่องแบ่งออกเป็น 10 บท

บทที่ 1 แปซิฟิกบ้านเขา ผู้เขียนได้กล่าวถึงวันแรกที่ได้เข้าฝึกในหน่วยบัญชาการสะเทินน้ำสะเทินบกในอ่าวเมืองซานติเอโก โดยฝึกทดสอบกำลังกายวิ่งรอบอ่าวและข้ามเครื่องกีดขวาง

บทที่ 2 สวัสดิ์ไวย...ทหารเรือไทย กล่าวถึงครูฝึกที่ทำการฝึกอย่างเข้มงวดและรุนแรงเพื่อเตรียมพร้อมวันเปิดหลักสูตร

บทที่ 3 แฮ้ยโดดน้ำ เป็นการฝึกที่ครูฝึกให้แช่น้ำในทะเลที่เย็นจัดเป็นเวลาหลายชั่วโมงและมีระเบียบว่าถ้าชุดฝึกเปียกต้องรีบเปลี่ยน

บทที่ 4 หาดยาวสี่เงิน เป็นการฝึกวิ่งรอบหาดทรายอ่อนที่วิ่งยากโดยครูฝึกเชื้อสายอินเดียแดงที่เข้มงวดแต่ก็เป็นสุภาพบุรุษผู้มีอัธยาศัยดี

บทที่ 5 ไล่ ฟร็อกแพมีลี เป็นการฝึกมนุษย์กบโดยฝึกพายบังคับเรือยาง ในทะเลที่มีคลื่นลมแรงและหินแหลมคม

บทที่ 6 สัปดาหฺนรก เป็นการฝึกภายใต้อากาศหนาว จำนวน 132 ชั่วโมง จนมีเพื่อนนักเรียนด้วยกันทนไม่ไหวขอลาออกจากการฝึก

บทที่ 7 ในโลกเงียบ เป็นการฝึกในถังความกดอากาศ เพื่อปรับสภาพร่างกาย เพื่อนำไปสู่การฝึกในเรือดำน้ำ

บทที่ 8 เกาะสวาทหาดสวรรค์ เป็นการฝึกบนเกาะเล็ก ๆ ในทะเลที่ต้องทนกับอากาศหนาวจัด โดยฝึกวางระเบิดไต้้ น้ำ

บทที่ 9 ปัญหาสงคราม เป็นการฝึกวางระเบิดทำลายเครื่องกีดขวางไต้้ น้ำ

บทที่ 10 สัตหีบบ้านเรา บทนี้กล่าวถึงที่ผู้เขียนได้ฝึกสำเร็จ กลับมาประจำการที่ฐานทัพเรือสัตหีบ ประเทศไทย

สารคดีเรื่อง **ฮูย่า ! Tadpole ไข้ลูกกบ** โดย อุดมพร สมพงษ์ มีลักษณะการใช้
สำนวนโวหารดังต่อไปนี้

1. **บรรยายโวหาร** คือโวหารที่ใช้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ มักใช้ในงานเขียนที่มุ่งให้
ความรู้ หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือเล่าเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจ
เสมือนหนึ่งได้พบเห็นมาด้วยตนเอง ภาษาที่ใช้จะกะทัดรัด ชัดเจน เสนอภาพออกมาเป็นรูปธรรม
ในสารคดีเรื่อง **ฮูย่า ! Tadpole ไข้ลูกกบ** โดย อุดมพร สมพงษ์ มีลักษณะของบรรยาย
โวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการรับสมัครนักเรียนในหลักสูตรหน่วยจู่โจมได้นำ ได้บรรยายไว้
ดังความว่า

การสมัครเข้ารับการฝึกของทหารเรืออเมริกันนั้นง่ายมากครับเพียงแค่
มาแจ้งความประสงค์ว่าต้องการจะฝึกเท่านั้น ก็เป็นอันว่าฝึกได้ทางโรงเรียน
จะจัดการเรื่องต่าง ๆ ทางธุรการให้เสร็จเรียบร้อย และเพื่อต้องการให้คนมา
ฝึกในหลักสูตรนี้มาก ๆ ก็จะมีโฆษณาชวนเชื่อกันตามหน่วยทหาร ตลอดจน
ตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองซานดิเอโก ถึงความพิเศษ ของหลักสูตรนี้
แม้กระทั่งหนังสือพิมพ์รายวันในเมืองซานดิเอโกและหนังสือ U.S. Diver ก็
มักจะเอารูปและเรื่องการฝึกของหลักสูตรนี้ทำลายได้นำจู่โจมไปลงเสมอ ๆ
ซึ่งก็ได้ผลพอสมควร มีคนหลงเข้ามารับการฝึกรุ่นละ 80 - 90 คนทุกรุ่น

(หน้า 19)

ผู้เขียนได้แสดงถึงวิธีการประกาศรับสมัครได้อย่างน่าสนใจ เป็นการรับสมัครของหน่วย
ฝึกที่จะประกาศตามสื่อต่าง ๆ เช่นเดียวกับ “การโฆษณาชวนเชื่อ” แสดงถึงวิธีการรับสมัครที่
ต้องการผู้เข้าฝึกจำนวนมาก เป็นการแสดงว่า การฝึกแต่ละรุ่นมีความยากลำบากจนไม่ยอมมี
ใครเข้ารับการฝึก

ในการฝึกตอนสัปดาห์แรกในชั่วโมงที่ 132 ซึ่งเป็นชั่วโมงสุดท้าย ดังความว่า

ผมมองดูสารรูปตัวเองและนักเรียนคนอื่น ๆ เรามีสภาพที่ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันกว่ากันเลย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายขาดกระรุ่งกระริง หน้าตาซีดเซียว หนวดเครารุงรังและมีบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เห็นได้ชัดอยู่เกือบทุกคน ท่าทางอิดโรย มีแต่ดวงตาเท่านั้นที่ยังบอกถึงความเป็นคนอยู่ หลาย ๆ คน เดินกันกะโผลกกะเผลก

(หน้า 58)

การบรรยายในตอนนี้แสดงถึงความบอบช้ำอ่อนเพลียของร่างกายหลังจากการฝึกที่หนักหน่วง จนร่างกายเสมือนไม่มีวิญญาณเป็นซากศพเดินได้ หรือเช่นเดียวกับกลับมาจากการรบทัพจับศึกที่โหดร้ายอย่างสาหัส แต่สิ่งเหล่านั้นก็หมายถึงความอดทนที่นักเรียนฝึกจะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ

ในตอน สวัสดิ์ไว้ย...ทหารเรือไทย! ผู้เขียนได้กล่าวถึง การทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณอาคาร ดังความว่า

ภาคบ่ายเริ่มเวลา 13.00 เป็นการอบรมในห้อง และว่ายน้ำจนถึง 17.00 จึงช่วยกันทำความสะอาดบริเวณและตามห้องต่าง ๆ อย่างเรียบร้อยที่สุด ตั้งแต่กวาดห้อง ถูห้อง ลงเว็กซ์ ขัดมันพื้นตั้งแต่ห้องนอนจนถึงห้องส้วม ซึ่งรับรองได้ว่าไม่มีที่ไหนจะสะอาดเท่าที่หน่วยฝึกนักทำลายใต้น้ำจู่โจม แม้กระทั่งการเก็บกันบูหรืออบบริเวณจะเหลือหลงเหลือหลงตาสักกันก็ไม่ได้ รอบอาคารที่หักซึ่งเป็นทรายก็ต้องเอาคราดมากวาดให้เป็นแถวเป็นแนวนำดูเสร็จแล้ว “คลาสพอดเตอร์” จะเป็นผู้ตรวจเอง

(หน้า 22)

ในตอนนี้เป็นการทำทำความสะอาดหลังจากการฝึกที่เป็นระเบียบแบบทหาร คือสะอาดใน ทุกซอกทุกมุมและเรียบร้อยเป็นระเบียบเป็นแถวเป็นแนว ให้ภาพสถานที่ฝึกของทหารซึ่งนอกจาก จะให้บรรยากาศความเข้มแข็งแล้ว ยังต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นแถวเป็นแนว

แสดงถึงระเบียบการฝึกของหน่วยทหารเรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกจากจะต้องการความเข้มแข็งแล้วยังต้องการความสะอาดและความเป็นระเบียบ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการตัดผม โดยใช้ภาษาประชดประชัน แต่ให้อารมณ์ขัน ชวนให้น่าติดตามและผู้อ่านรู้สึกผ่อนคลายไม่ถึงเครียด ดังความว่า

เมื่อกลับมาถึงโรงเรียนอีกครั้งในตอนเย็น ก็พบครูประจำชั้นของเรายืนจังก้าคอยอยู่พร้อมด้วยกรรไกรปัตตาเลี่ยนไฟฟ้าในมือ “ให้ตายเถอะวะ พวกเรานี้ผมเผ้ารุงรังเหลือเกิน ข้าจะบริการให้พวกเอ็งเอาบุญ แบบ ยู.ดี.ที. สไตล์เลยทีเดียวนะ” ว่าแล้วแกก็ควงปัตตาเลี่ยนเข้าหน้าหันผมบนหัวของพวกเราอย่างรวดเร็ว ใช้เวลาบริการให้คนละไม่ถึงครึ่งนาที (ตามแบบฉบับของช่างตัดผมมือมะริกัน ซึ่งหมอตัดเร็วอย่างวายร้าย ไม่เคยใช้ความพิถีพิถันเหมือนอย่างช่างตัดผมของคนไทยเรา) ครูผู้ปราณี? ตัดผมให้เราอย่างอารมณ์ดี แกหัวเราะลั่นอย่างมีความสุขในขณะที่ให้บริการตามสไตล์ที่แกคิดขึ้นได้ในขณะนั้น

(หน้า 29)

การบรรยายในตอนนี้นำภาพ นักเรียนทหารที่กลับจากฝึกเสร็จ ร่างกายสกปรก อ่อนเพลีย เมื่อกลับมาถึงมีครูฝึกถือปัตตาเลี่ยนสั่งให้เข้าแถว และตัดผมให้นักเรียนอย่างไม่บรรจง เป็นการตัดที่รวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงว่าทรงผมจะออกเป็นอย่างไรทั้งยังไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ถูกตัด แต่ผู้เขียนก็กล่าวโดยให้อารมณ์ขันไปด้วย

ตอน ในโลกเจียบ ได้กล่าวถึงอุปกรณ์การฝึกที่สำคัญในการทดสอบร่างกาย ดังความว่า

“ถังลดความกด” (Decompression Chamber) ซึ่งเป็นเครื่องมือชนิดเดียวเท่านั้นที่ใช้ในการรักษาโรคอันสืบเนื่องมาจากความกดดันของบรรยากาศเมื่อต่ำลงไปได้ น้ำได้ ที่หน่วยฝึกมีถังลดความกดขนาดใหญ่ตามที่ผมได้เคยเรียนให้ท่านผู้อ่านได้ทราบมาหนี่งแล้วในตอนต้น ๆ มีความจุ

พอที่จะใช้รักษาพยาบาลผู้ป่วยได้ถึงคราวละ 6 คน มีความสะดวกสบาย
เพียงพอต่อนายแพทย์และพยาบาลที่จะเข้าไปดูแลรักษาคนไข้

(หน้า 61)

ในตอนนี้อยู่เขียนได้ฝึกในถึงลดความดันการที่นักเรียนหรือนักดำน้ำที่ต้องทำหน้าที่หน่วยจุ่ม
โจมตีน้ำนั้นเพื่อฝึกสภาพร่างกายให้เกิดความเคยชินกับการดำน้ำเพราะการดำน้ำย่อมทำให้เกิด
โรคและอันตรายแก่ร่างกายได้ ในหน่วยฝึกจึงมีถึงลดความกดดันเพื่อทดสอบความสามารถและ
ป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับผู้ฝึก นับเป็นเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกและเห็นความสำคัญของ
มนุษย์ อีกประการหนึ่งถึงนี้ยังสามารถรักษาพยาบาลผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการดำน้ำได้ด้วย
นับว่านอกจากจะช่วยในการฝึกแล้วยังมีประโยชน์ในทางการแพทย์ด้วย

ตอนในโลกเจียบ ซึ่งผู้เขียนได้ใช้อุปกรณ์การฝึกที่ช่วยในการดำน้ำ ดังความว่า

การฝึกดำน้ำของผมเริ่มจากการว่ายน้ำ ดำน้ำตัวเปล่า การหัดดำใน
ถังลดความกดดันใน “เบลล์” (Bell) ซึ่งทำเป็นรูปประฆังอันโต จุได้ประมาณ
3-4 คน แขนงไว้ใต้น้ำในระดับลึกต่าง ๆ กัน ให้พวกเราเข้าไปอยู่ในนั้น
โดยหายใจจากท่ออากาศที่ต่อจากผิวน้ำเข้าไปใน “เบลล์” ต่อจากนั้นก็เป็นการ
เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องช่วยหายใจใต้น้ำด้วยตนเองแบบวงจรเปิด
(Self Contained Underwater Breathing Apparatus Scuba Open
Circuit) และทำการฝึกตั้งแต่ในสระน้ำ ในทะเล เมื่อแน่ใจว่าเรามี
ความสามารถพอจะใช้เครื่องใช้ได้และไม่มีความตื่นกลัวต่อบรรยากาศ
สิ่งแวดล้อมใต้น้ำแล้วก็ค่อย ๆ ถูกพาไปดำน้ำในระดับลึกมากขึ้นตามลำดับ
จนกระทั่งมีความสามารถในการใช้เครื่องช่วยหายใจใต้น้ำแบบวงจรเปิดครบ
ตามหลักสูตรแล้ว หลังจากนั้นเราก็ได้รับการฝึกในการใช้เครื่องช่วยหายใจ
แบบอื่น ๆ อีก ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ นอกเหนือไปจากเครื่องช่วยหายใจใ
น้ำด้วยตนเองแบบวงจรเปิด

การดำน้ำโดยใช้เครื่องช่วยหายใจใต้น้ำด้วยตนเองแบบวงจรเปิดหรือที่
เรียกกันสั้น ๆ ว่า “Scuba Open Circuit” ไม่ใช่เป็นของยากหรือแปลกใหม่
อะไรเลย แต่การจำเป็นต้องเรียนรู้อะไรต่อมิอะไรนั้นก็เพื่อเป็นการลดอันตราย

เพราะอันตรายที่เกิดจากการดำน้ำนั้นเป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์และวงการแพทย์ทั่วโลกยังไม่กระจ่างชัดนัก แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีการทดลองค้นคว้ากันอยู่ตลอดเวลา ส่วนมากแล้วอันตรายที่เกิดจากการดำน้ำก็เนื่องมาจากความกดดันของบรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น เป็นอัตราส่วนสัมพันธ์กับความลึกและปริมาตรก๊าซ

(หน้า 62 - 63)

จากข้อความอุปกรณดังกล่าวมีลักษณะคล้ายระฆังใบใหญ่ โครงสร้างแข็งแรง ภายในมีอากาศสำหรับหายใจ แต่อาจติดขัดพอสมควร เมื่อเข้าไปอยู่ในภายในแล้วค่อย ๆ หย่อนลงไปใต้น้ำทะเล เป็นการฝึกโดยให้ผู้ฝึกเคยชินกับความกดอากาศและน้ำเค็มโดยเริ่มจากการฝึกในถังนี้ก่อน ซึ่งมีขนาดใหญ่จนคนได้สามถึงสี่คน โดยการหย่อนลงไปใต้น้ำทะเลในระดับต่าง ๆ และต่อท่อยหายใจลงไปใต้ผิวน้ำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการหายใจด้วยตนเอง การฝึกเช่นนี้นับว่าเป็นการรักษาสภาพร่างกายของนักเรียนให้เกิดความเคยชินกับความกดอากาศใต้น้ำและสภาพแวดล้อมในทะเล ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการฝึกทางจิตใจให้เคยชินกับสภาพแวดล้อมใต้ทะเลเพื่อไม่ให้ตื่นกลัว แสดงว่าการดำน้ำนั้นเกิดอันตรายมากนักเรียนต้องรับการฝึกฝนเป็นพิเศษทั้งร่างกายและจิตใจ และหน่วยฝึกของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังคงดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียนฝึกเป็นอย่างดีด้วย

หลังจากที่ได้พบครูฝึกชาวอินเดียนแดงแล้ว ครูฝึกก็ต้อนรับด้วยการฝึกอย่างจริงจังโดยผู้เขียนได้บรรยายถึงความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกลักษณะของครูฝึก ดังความว่า

“พอแล้วเว้ย ไอ้ตุ๊ด! หมดเวลาพัก ถึงเวลาวิ่งแล้ว” ออลิเวียรำตะโกนออกมาทั้ง ๆ ที่คาบชิการ์อยู่ “นายทหารขึ้นมาอยู่ข้างหน้าและเข้าแถวกันเป็นรูปตอนเรียงสี่” ผมรีบเบียดขึ้นมาอยู่ข้างหน้าและเข้าแถวกันเป็นตอนเรียงสี่” ผมรีบเบียดขึ้นมาอยู่แถวหน้าทันที “ยังไง ๆ ต้องเอากำไรไว้กัวหนึ่งก่อน” สัญชาตญาณแห่งการเอาตัวรอดบอกผมอย่างจั้น แต่ผมต้องผิตหวังเป็นอย่างมาก เพราะออกวิ่ง ควันชิการ์ที่ออลิเวียรำ คาบและดูคควันโซมง อยู่ตลอดเวลา มันเหม็นอย่างร้ายกาจ ทำให้ผมรู้สึกหมดกำลังไปตั้งครึ่งก่อนเกิดมาผมก็เพิ่งเคยเห็นได้คนพรรณนี้ “ออลิเวียรำ” วิ่งไปเคียวยาเส้นไป

บ้วนน้ำลายปริ๊ดออกมาพร้อมกับดุชชิการ์ไปด้วยเป็นประจำ ตลอดเวลาที่พาเราวิ่งไปบนหาดทราย “วิลเวอร์ธแทรนด์” ทุกวันวันละ 3 ชั่วโมง เป็นระยะทางไม่น้อยกว่า 18 ไมล์ ด้วยความเร็วและอัตราเร่งที่เหมือนเดิม เร็วแรงไม่รู้จักตก อย่างกะปอดของมันทำด้วยเหล็ก (และผมยิ่งแปลกใจยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อมีคนมาบอกผมว่า “ออลิเวียร่า” มีเมียสาวสวยวัยชบผะนะสะบีมอยู่ถึง 2 คน)

(หน้า 36 - 37)

การบรรยายในตอนนี้นำภาพครุฝึกที่รูปร่างท่าทางแข็งแรง มักสูบชิการ์ขณะวิ่ง และมักบ้วนน้ำลายตลอดเวลา การสูบบุหรี่ขณะวิ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แสดงว่าครุฝึกได้รับการฝึกฝนร่างกายให้มีความอดทน แข็งแรง และเป็นตัวอย่างให้นักเรียนมีความอดทนและฝึกฝนร่างกายให้แข็งแรงและครุฝึกคนนี้ยังมีภรรยาที่หุ่นดีและสวยจึงเป็นที่แปลกใจของผู้เขียนเพราะขัดกับบุคลิกลักษณะของครุฝึก

ผู้เขียนได้กล่าวถึงครุฝึก “ออลิเวียร่า” ไว้อย่างน่าประทับใจ ในบุคลิกภาพหลังจากการฝึกเสร็จ อันเป็นลักษณะที่แท้จริงของครุฝึก ดังความว่า

พูดถึง “ออลิเวียร่า” แล้ว นักเรียนทุกคนอดที่จะนับถือน้ำใจแกเสียมิได้ ในฐานะที่เป็นครุฝึกที่ดีที่สุดคนหนึ่งที่มีความปรารถนาดีต่อพวกเราทุกคน เพราะแกฝึกให้เราแกร่งขึ้นด้วยความตั้งใจของแกโหดเหี้ยมทารุณต่อนักเรียนอย่างที่สุด ก็เพื่อให้นักเรียนเกิดพลังใจในอันที่จะต่อสู้เอาชนะความยากลำบากอันแสนสาหัสให้ได้ ในเกมการฝึกแล้ว เราแทบจะเซ่นฆ่ากันตาย แต่เมื่อจบเกม ไม่อยู่ในฐานะครุฝึกแล้ว “ออลิเวียร่า” คือสุภาพบุรุษผู้ อัจฉริยะ ช่วยเหลือทุกคนด้วยความจริงใจทุกโอกาส สำหรับผม “ออลิเวียร่า” ให้เกียรติและมีน้ำใจต่อผมมากเมื่อผมมาฝึกงานร่วมกับเขา ภายหลังที่เรียนจบแล้ว และได้ประจักษ์ชัดความจริงข้อนี้ ผมจึงไม่แปลกใจต่อไปอีกเลยว่าทำไม “ออลิเวียร่า” จึงสามารถมีเมียสาวสวยชบผะถึงสอง

คน..และจนบัดนี้ผมก็ยังไม่ลืมวันแรกที่ผมได้ฝึกวิ่งที่ “ซิลเวอร์สแตนด์” กับ “ออลิเวียร่า” ครูฝึกอินเดียนแดงคนนั้น

(หน้า 41)

จากการบรรยายจะเห็นได้ว่าผู้เขียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อครูฝึก เพราะเข้าใจในการฝึกที่เข้มงวดและรุนแรง จะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติจริงซึ่งการปฏิบัติจริงสภาพอาจจะเลวร้ายยิ่งกว่าในการฝึกเป็นแน่ถ้าสภาพร่างกายและจิตใจไม่เข้มแข็งพอ และทหารเมื่ออยู่ในสนามรบต้องพบกับความลำบากชนิดไม่มีชั้นยศ และอาจหมายถึงสูญเสียชีวิตได้ทุกเมื่อ การนี้ผู้เขียนได้รู้สึกซาบซึ้งในพระคุณครูฝึก และเคยได้ร่วมงานได้เห็นการแสดงน้ำใจที่จริงใจเป็นสุภาพบุรุษแล้วผู้เขียนได้เปลี่ยนทัศนคติมาเป็นเคารพรักและศรัทธาในตัวครูฝึก “ออลิเวียร่า” มากขึ้น

ผู้เขียนได้กล่าวถึงประเพณีการทักทายของทหารเรือ ซึ่งตอนแรกผู้เขียนยังไม่เข้าใจ ดังความว่า

เรื่องหยุดพักกินน้ำกินท่าหรือไปเหยียวกันตอนนั้นนะ อย่าไปพูดถึงให้มันปวดใจเลย พอเสร็จเรื่องกายบริหาร ก็ต้องรับวิ่งไปยัง “ซิลเวอร์สแตนด์” หาดทรายริมมหาสมุทรแปซิฟิกทันทีเพื่อรับการฝึกต่อ ในขณะที่เราวิ่งผ่านกองบังคับการโรงเรียนการรบสะเทินน้ำสะเทินบก มันเป็นประเพณีที่ใครคนหนึ่งที่ยังมีแรงจะตะโกนนำขึ้นว่า “แคปเทน ไรอัน” (Capt Rain เป็น ผบ.โรงเรียนการรบสะเทินน้ำสะเทินบกในขณะนั้น) คนอื่นจะแหกปากตะโกนตามอย่างสุดเสียง “ฮูย่า..แคปเทน ไรอัน” เป็นทำนองทักทายด้วยความเคารพหรือไม่ชักชวนให้แก่ออกไปวิ่งด้วยกันกับเราะนั้น

(หน้า 32)

ในตอนนี้ผู้เขียน ไม่พอใจในการฝึกที่ไม่หยุดพัก พอเสร็จจากการฝึกกิจกรรมหนึ่งก็ต้องไปรับการฝึกในกิจกรรมต่อไปในทันทีทันใด และกล่าวประชดประชัน ในการฝึกที่ไม่หยุดพัก แต่ต้องกล่าวคำทักทายผู้บัญชาการโรงเรียนทั้ง ๆ ที่วิ่งมาเหนื่อยจนแทบไม่มีแรงออกเสียง การนี้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงชื่อเรื่องกับตอนนี้ได้ ว่า “ฮูย่า!” คือคำกล่าวทักทาย

นอกจากการฝึกที่จริงจัง และเข้มงวดแล้ว ผู้เขียนยังได้แทรกอารมณ์ขันโดยใช้วิธีการบรรยายถึงสิ่งที่ได้พบเห็นขณะฝึก ดังความว่า

ฝอยชะເຫລິນ ເຂົ້າເຣື່ອງຕ່ອນະຮັບ ພມວິງຕາມຮູໄປບນພື້ນທຣາຍນຸ່ມ ໆ
 ບາງທີ່ກິວິງໄປບນເນີນທຣາຍສູງ ໆ (Sand Dune) ທີ່ກອງເປັນກູເອາເລກາເກະກະ
 ອູ່ຕາມຮາຍຫາດ ດ້າເນີນທຣາຍນີ້ແລະຮັບ ມັນຍອດແສບຈຣິງ ໆ ທຸກຄຣິ່ງທີ່
 ເຫຍີຍບລງໄປ ມັນຈມທຣາຍໄປຕັ້ງຄຣິ່ງນ່ອງ ອີຕອນວິງຊັ້ນ ມັນຫ່າງເນີດເສີຍນີ້
 ກະໄຣ ຫາລງຄ່ອຍຍັງຊັ້ງໜ່ອຍ ເຮາວິງວນເວີຍນເປັນກູ່ນເຮື່ອງກັນອູ່
 ປຣະມາດຄຣິ່ງຊັ້ງໄມງ ພມຍອມສາຣາພາເລຍຮັບວ່າມັນ “ເຍີບ” ເຫລືອເກີນເພຣະ
 ດວັນຊິກາຣ໌ ອຸ່ງາງທີ່ດ້ເຣີຍນເື່ອທຣາບນັ້ນແລະ ຄນອື່ນ ໆ ກິດຈະມີອາກາ
 ດຄ້າຍ ໆ ກັບພມ ຕອນນີ້ແກວຄ່ອຍ ໆ ຍືດອອກໄປ ອອລີເວີຍຮ່າຄງເຫັນຈິງຈັດ
 ດວາເມີເື່ອງໃຫ້ໜ່ອຍ ແລ້ວກິພາວິງໄປທາງຣົງແຣມເດລເລໂຄໂລນາໂດ (Hotel Del
 Colorado) ອັນຮູຮາຣາຣິມທະເລ..ອະຮ້າ..ອີຕອນນີ້ແລະ ພມຊັກຮູ່ສິກນີກັກ
 ອອລີເວີຍຮ່າຊັ້ນມາຕິດຫມັດ ຫູພມແວ່ງເສີຍເພລງທ່ານອຸ່ງອີສານບທໜື່ງທີ່ພວກເຮາ
 ຫອບຮ່ອງກັນເປັນປຣະຈຳເວລາຝິກວິງທີ່ສິດຮີບບ້ານເຮາ

“ໄອໂສະໂອ...ສາວ ໄອໂສະໂອ

ລູກສາວໄມ ສູດໂຫຼ່ອາດວາດ

ນຸ່ງຜ້າຫາດ ເຫັນສູດດຳປີ....”

ພມອດຫົວເຮາະໄມ້ດ້ເມື່ອນິກດິງເພລງນີ້ ກິແກວນີ້ມັນມີແຕ່ຮາວຜ່ອງເປັນອຸ່ງ
 ໃຍທັງນັ້ນ ເສື່ອຜ້າໄມ້ເຫັນຈະຕ້ອງຫາດເມື່ອນອຸ່ງທີ່ຮ່ອງກັນເລຍເປັນທີ່ຮູ່ກັນແລະ
 ຮັບວ່າ ສາວຝຣັ່ງນັ້ນຈິງດິງຂາດໂໜ ດວາເມີອະຮ້າອຳມທີ່ຮ່ອງມືອຸ່ງນະ ເຈົ້າ
 ຮ່ອງນີ້ເມີເຮາວຮ່ອງເຫວນຫວັ່ນໂໜຕ່ອສາຍຕາອັນລາມປາມຂອງເພດຮ່ອງຂ້າມ
 ຊິງມັນກິເປັນສິທິອັນຫອບຮຣມຂອງເຮອນີ້ຮັບ ດ້າຮ່ອງນີ້ໄມ້ຕກລງປລງຈິດດ້ວຍແລ້ວ
 ດວາເມີເຮາຈະມີສິທິ ເອ້ອ.....ແລ້ວຮູ່ປຳຸ່ງຜູ່ງຮ່ອງຝຣັ່ງສ່ວນຫຼາຍແຈ່ມແອ່ຣ່ມແຈ່ມແຕ່
 ໂໜກິເປັນທີ່ຮູ່ ໆ ກັນ ຈຣິງໂໜຮັບ ພມເອງດິງແມ້ຈະເຮາເຫັນຜູ່ງຮ່ອງໂໜອຸ່ງໃນສູດ
 ວອບ ໆ ແວມ ໆ ມາບ້າງ ກິໄມ້ເຮາເຮາເຮາເຮາອຸ່ງອື່ນ ນອກຈາກດວາເມີເຮາເຮາ ແຕ່ອີ
 ຕອນນີ້ຮັບ ຫ້າໂໜຈິດມັນດິງໄມ້ຄ່ອຍອຸ່ງກັບຮ່ອງກັບຮ່ອງໄປໄດ້ກິໄມ້ຮູ່ ດວາເມີ
 ຈະຫບຕິດດິງເຮື່ອງທີ່ຄນເຮາຫູດ ໆ ກັນວ່າ “Bronze Is More Fun” ອຸ່ງຮ່ອງໄປ

ในตอนนี้เป็นการฝึกที่วิ่งไปบนหาดทรายนุ่ม ๆ แม้จะรู้สึกสบายเท้า แต่กลับเป็นการยากลำบากที่จะถอนเท้าขึ้นเพื่อจะก้าวออกไป ประกอบกับต้องวิ่งขึ้นลงบนเนินทราย ทำให้ต้องออกแรงและเสียกำลังมากการวิ่งเช่นนี้เป็นเพียงการอบอุ่นร่างกาย แต่เป็นการฝึกแค่ครั้งชั่วคราว ผู้เขียนรู้สึกเหนื่อยมาก แสดงว่าทหารเรือต้องฝึกวิ่งบนทรายมาก ๆ เพราะจะต้องทำความคุ้นเคยกับการวิ่งบนทรายเพื่อนำไปสู่การรบในสถานการณ์จริง ๆ ที่อาจจะต้องวิ่งนานกว่านี้ การนี้ผู้เขียนก็เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อ “ออลิเวียซ่า” เกี่ยวกับควันทักษะอีกครั้งหนึ่งและเกิดอารมณ์ไม่พอใจและหงุดหงิด แต่ผู้เขียนก็รู้สึกดีต่อครูฝึกอีกครั้งหนึ่งเมื่อครูฝึกพาไปพบกับสิ่งที่จรรโลงใจสำหรับทหารคือ สาว ๆ ที่มักจะนอนอาบแดดในบริเวณชายหาด ทำให้เกิดกำลังใจหายเหนื่อย แม้จะเป็นเรื่องไม่สุภาพ แต่ก็เพียงคิดให้เพลิดเพลินขณะฝึกเพื่อลดความเหนื่อยล้าเท่านั้น

ผู้เขียนได้กล่าวถึงส้วมว่าเป็นสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ รวมทั้งบรรยากาศภายในได้อย่างละเอียด ดังความว่า

ส่วนการขับถ่ายที่ผมเคอะเขินมากในตอนแรก ๆ เพราะเนื่องจากว่า “เวจซี่” สำหรับนักเรียนนั้นมันติดกับที่เราท่านเคยเห็นเป็นอันมาก คือมันเป็นห้องโล่ง ๆ แต่ละด้านก็ตั้งโถส้วมหันหน้าชนกันเรียงเป็นดั่งมันโถงโถงดีจริง ๆ เข้าไปก็ถกกางเกงนั่งลงก็ได้เลย กว่าผมจะคุ้นเคยกับการนั่งส้วมแบบนี้ได้ ก็ต้องผูกไปหลายวัน พยายามอย่างดีที่สุดแล้วมันก็ไม่ยอมคลอด เห็นจะเป็นเพราะความกระดากกระเดื่องที่ต้องปฏิบัติกิจต่อหน้าต่อตาคนอื่น ๆ ซึ่งคนไทยเราไม่เคยนั่นเอง เรื่องทำความสะอาดส้วมแล้ว มันยอดเยี่ยมจริง ๆ ครับ ผมต้องยอมยกนิ้วให้ความที่มันโถ่ง ก็เลยทำความสะอาดง่าย ขนาดพื้นห้องน้ำมันยังลงแว็กซ์เอาเครื่องเข้าไปขัดสะอาดเป็นเงาตลอดเวลา น้ำส้วมหยดก็ไม่ยอมให้ตกลงพื้น และเมื่อผมซักชินเข้า ก็รู้สึกมันเป็นสถานที่ที่ให้ความสุขอันน่าอภิรมย์ที่สุดใน “เทรนนิ่งแอเรีย” บางคนมันก็นิยมนั่งส้วมทิพย์เข้าไปอ่าน หรือไม่กี่หัวน้ำหวานไปดื่มพลางซี้พลาง บางคนก็นั่งกันพร้อมหน้าจัดเอาเรื่องสัพคนมาเล่ากันเป็นที่ครื้นเครง แม้แต่ผมซึ่งไม่ค่อยสนทัดเรื่องภาษาก็ยังอดหัวเราะไปกับมันด้วยไม่ได้ ผมคิดว่าถ้าเรามีส้วมแบบนี้บ้างแทนแบบ

ของเรา ซึ่งมันช่างดูดุ๊กเหลือเกิน ก็คงจะทำให้ทหารเรือเรามาสุขภาพจิตดีขึ้น
ไม่น้อยนะคะ

(หน้า 47)

ผู้เขียนได้บรรยายถึงส้วม โดยกล่าวว่า “เว็จซี่” ซึ่งเว็จซี่ หมายถึง ที่ถ่ายอุจจาระ
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 1084) แม้จะเป็นคำไม่สุภาพแต่ก็ให้
อารมณ์แก่ผู้อ่าน ทั้งยังเห็นภาพการถ่ายอุจจาระแบบไม่เป็นส่วนตัว เป็นส้วมที่เปิดโล่ง มีโถตั้ง
เป็นระยะ ๆ ผู้ไปทำธุระส่วนตัวสามารถคุย และมองเห็นกันได้ แต่ส้วมนั้นก็สะอาดไม่มีกลิ่น
เพราะสามารถเติมน้ำหวานได้ สถานที่นี้จึงเป็นผ่อนคลายจากการฝึกที่เข้มงวดและรุนแรง

ในตอนฝึกแช่อยู่ในโคลนผู้เขียนได้บรรยายถึงความรู้สึกสบายเหมือนได้กลับบ้าน ความว่า

ตอนบ่ายฝึกในโคลน ค่อยยังชั่วหน่อย ฝรั่งมันตื่นเต้นไปได้กับไอการ
นอนแชโคลนสกปรก อยู่บ้านเรากันกับกลิ่นโคลนสาบควายมาตั้งแต่เด็ก
เรื่องโคลนเรื่องตมนี้สบายมาก

(หน้า 54)

การฝึกแช่อยู่ในโคลนทำให้ร่างกายอบอุ่นขึ้นมาเล็กน้อย กลิ่นของโคลนยังทำให้หวนนึก
ถึงบ้านที่เมืองไทย เหมือนหนึ่งได้อยู่ที่บ้านจริง ๆ

2. **พรรณนาโวหาร** คือการกล่าวเนื้อหาอย่างละเอียด ชัดเจน มุ่งให้ผู้อ่านเกิด
จินตภาพและอารมณ์คล้ายตาม เหมือนหนึ่งได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศนั้น ๆ มีการใช้ภาษาที่
สละสลวย ให้ภาพพจน์และกระทบอารมณ์ของผู้อ่าน ในสารคดีเรื่อง ฮูย่า ! Tadpole ไข้ลูกกบ
โดย อุดมพร สมพงษ์ พบลักษณะของพรรณนาโวหารดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อผู้เขียนต้องการกล่าวถึงบุคคลที่น่าสนใจเป็นพิเศษทั้งบุคลิกภาพ ตลอดจน
อาภัพกริยา โดยเฉพาะครูฝึก ผู้เขียนใช้วิธีการพรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพและมีอารมณ์ร่วม
ไปกับผู้เขียนด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในตอนหาดยาวสีเงิน ผู้เขียนได้กล่าวถึงครูฝึกชาวอินเดียนแดงซึ่งได้พบเป็นครั้งแรก
ดังความว่า

บุรุษหน้าเสียม ผิวเนื้อดำแดง ผู้มีชาอันเรียวยาวเล็ก แต่ทว่าอุดมไปด้วย
มัดกล่ำม ยืนรอพวกเราอยู่ เขากำลังเคี้ยวยาเส้น (Chewing Tobacco) รส
ขมของมันทำให้เขาต้องถ่มน้ำลายปริ๊ด ๆ ออกมาบ่อย ๆ ในมือคิบบนุหรือการ
มวนโตเหมือนบุหรี่ยี่ห้อบ้านเรา ยามเมื่อเขายกมันขึ้นมาดูก็ขยับปากไล่ยา
เส้นไปจุกกรวมอมตุ้ยอยู่ริมฝีปากด้านล่าง ประกอบกับจมูกอันงอแงและ
ดวงตาคมประดุจเหยี่ยว บ่งบอกถึงความเจ้าเล่ห์เพทุบายอย่างร้ายกาจ
นี่แหละ! เขาละ “ออลิเวียร่า” (PO, O'Liviera) อินเดียนแดงวัย 40 ปีเศษ
ยศจำเอกครูฝึกวิ่งผู้มีชื่อเสียงในการทำโทษอันพิสดาร มีลีลาและน้ำเสียงอัน
ยียวนยิ่งกว่าเจมส์ ดีน (ดาราชายยอดนิยมในสมัยเมื่อ 30 ปีก่อน)

(หน้า 35)

ภาพที่ผู้เขียนได้จากการบรรยายนั้น ได้ลักษณะของชายที่รูปร่างสูงโปร่งคล้ายชาวเอเชีย
เพราะมีผิวสีดำแดง แต่ทว่าร่างกายแข็งแรงแสดงถึงการได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ในปาก
เคี้ยวยาเส้นและสูบบุหรี่มวนใหญ่ ๆ ในสายตาเจ้าเล่ห์อย่างน่ากลัว อีกทั้งผู้เขียนใช้วิธีการเปรียบเทียบ
ให้ผู้อ่านเข้าใจว่าวิธีการคล้ายกับบุหรี่ยี่ห้อ การพรรณนาในตอนนี้ผู้เขียนได้สอดแทรกทัศนคติที่ไม่ดี
เกี่ยวกับตัวครูฝึก กล่าวคือ ครั้งแรกที่ผู้เขียนได้พบกับครูฝึกนั้นเกิดทัศนคติที่ไม่ดีในตัวครูฝึก จึง
พรรณนาลักษณะในทำนองว่าเจ้าเล่ห์เพทุบายที่จะหาเรื่องทำโทษมาในรูปแบบการฝึกเป็นแน่ และ
ครูฝึกซึ่งสูบบุหรี่และถ่มน้ำลายขณะคุยกับนักเรียนเป็นภาพที่ผู้เขียนไม่พอใจ แสดงว่าผู้เขียนได้
ตีความภาพครูของชาวไทยที่ครูต้องเรียบร้อยเมื่ออยู่ต่อหน้านักเรียน ประกอบการผู้เขียนได้ย่นเรื่องที่ไม่ดี
เกี่ยวกับครูฝึก “ออลิเวียร่า” มาบ้าง

ในตอน หาดยาวสีเงิน ในขณะที่ผู้เขียนฝึกวิ่งไปตามชายหาดได้พบผู้หญิงนอนอาบแดด
ดังความว่า

พวกเราใช้สายตาโลมเลียอย่างซอกแซก ผมแอบยิ้มอย่างสดชื่นเมื่อ
“ออลิเวียร่า” พาวิ่งเจียดไปใกล้ ๆ สาวน้อยกลุ่มใหญ่ที่นอนฝั่งแดดอยู่ริม

หาค พวกเธอมิได้หวงเนื้อหวงตัวอะไรนัก คงจะปลงตกแล้วว่าไอ้การมอง
เฉย ๆ มันไม่ได้ลึกหรืออะไรสักกะนิดเดียว บางคนก็ปล่อยทิ้งตั้งอ้าซ่า เผย
ความเนียนน่ารักออกมาให้ปรากฏแก่สายตาคนชอกแซกอย่างผมซะจนน่า
หยอกหยิกฮาอ่อนของเจ้าหล่อนด้วยความมั่นใจ

(หน้า 38)

เป็นภาพการนอนอาบแดดของสาวชาวตะวันตก ที่นุ่งน้อยห่มน้อย หรือนุ่งเพียงอย่าง
เดียว โดยเปลือยอก ซึ่งเป็นภาพที่น่าสนใจโดยเฉพาะนักเรียนฝึกที่ต้องการหาความผ่อนคลาย
จากการฝึกหนักและรุนแรง แม้จะเพียงแค่มองด้วยสายตาก็ตาม

ผู้เขียนได้กล่าวถึงระเบียบการใส่เสื้อผ้าหรือชุดฝึกที่เคร่งครัด และเรียบร้อยตลอดเวลา
ดังความว่า

หลังจากการเล่นกายบริหารตามแบบฝึก ซึ่งนับวันก็เพิ่มทั้งจำนวนท่า
และครั้งที่ทำมากขึ้นทุกที ชั่วโมงฝึกก็จะมาสิ้นสุดลงด้วยการดึงข้อบ้าง ได้
เชือกบ้าง เป็นการเอากำลังข้อ อีต่อนี้แหละครับที่ผมอยากให้มันผ่านไป
เร็วเสียจริง ๆ เพราะเป็นตอนที่ครูฝึกเข้ามาจู้จี้จุกจิกจนน่ารำคาญ แกจะมา
เมียง ๆ มอง ๆ เสื้อยืดที่เราใส่อยู่ ถ้ามันสกปรกหรือมีรอยขาดทะเลาะแม้แต่เท่า
ปลายดินสอด รอยยิ้มอย่างพึงพอใจจะปรากฏเหนือริมฝีปากของแกทันที
เหมือนเด็กได้ของเล่นใหม่ ๆ แหละครับ “เสื้อดี ๆ ไม่รู้จักไปหามาใส่ ดันใส่
ผ้าซีริวมาฝึก ซอกันเถอะวะ จะเอาไปทำผ้าเช็ดปิ่น สะ ๆ ๆ” ขาดคำ เสื้อ
ที่แกหารอยขาดจนตาแทบปะทุกก็จะขาดหลุดจากตัวติดมือแกออกมาทันที

(หน้า 32)

ในตอนนี้ผู้เขียนได้พรรณนาถึงการฝึกที่ไม่หยุดพักแม้แต่น้ำหรือทำธุระส่วนตัว ต้องทำ
กิจกรรมหลาย ๆ อย่างต่อเนื่องกันไป ประกอบกับความจู้จี้จุกจิกของครูฝึกที่ต้องการให้
ชุดฝึกของนักเรียนสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ แม้การฝึกจะต้องพบกับความสกปรกและอาจทำให้
ชุดฝึกฉีกขาดได้ แต่ชุดฝึกก็ต้องอยู่ในสภาพดีพร้อมการใช้งาน การนี้ทำให้ผู้เขียนรู้สึกไม่พอใจทำ
ให้เกิดอารมณ์ไม่อยากจะฝึกโดยเห็นว่าการฝึกนั้นยาวนานเกินไป โดยเฉพาะรอยยิ้มของครูฝึกเมื่อ

ชุดฝึกเป็อนหรือฉีกขาด จะเป็นรอยยิ้มที่เหมือนจะแกล้งนักเรียนที่สามารถทำให้ชุดฝึกเป็อนและดึงให้ขาดติดมือไป เป็นการฝึกที่รุนแรงอย่างมาก

ในตอน เฮ้ย...โศกนา! ผู้เขียนได้กล่าวถึงการฝึกในน้ำที่เย็ดจัด และความเข้มงวดของการแต่งการสวมชุดฝึก ดังความว่า

เมื่อขึ้นมาหมดทุกคนแล้ว การตรวจเครื่องแต่งกายก็เริ่มขึ้น “รองเท้าเปียก” “เสื้อไม่แห้ง” ฯลฯ และติดตามด้วย Hit the Bay! ก็จะตั้งขึ้นทันที เมื่อครูฝึกเข้าไปยืนอยู่ตรงหน้า เวิร์กมมแท้ ๆ ก็สั่งให้กระโดดลงไปในทะเล จนกลายเป็นลูกหมาตน้ำกันไปหมดแล้ว จะให้เครื่องแต่งตัวมันเรียบร้อยรับตรวจได้อย่างไรกันวะ ผมนึกดำในใจแต่แล้วผมก็มีอันต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับคนอื่น คือกระโดดลงไปลอยคออยู่ในน้ำ คราวนี้ครูฝึกยังไม่ให้ขึ้น ปล่อยให้เราแช่น้ำแหกปากร้องเพลงแก้หนาวกันอยู่สักครึ่งชั่วโมงเห็นจะได้ จึงได้โผล่หน้าขึ้นเข้ามาทำที่ว่านิกได้ ต่อจากนั้นก็เข้ามาให้โอวาทอบรมเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอย่างยืดยาว สรุปแล้วการฝึกต้องเป็นไปตามกติกาโดยเคร่งครัดเหมือนกับเกมกีฬาอื่น ๆ ซึ่งผู้ใดจะละเมิดมิได้ กว่าจะสาธยายเสร็จก็กินเวลาเกือบชั่วโมง โดยที่พวกเราแช่น้ำกันอยู่ และพอหยุดส่งเสียงอันเจ็อยแจ้ว แกก็เดินหนีไปเสียต๊อ ๆ อีก “ข้าจะไปเย็ยววะ” ครูอ้างนักเรียนลอยคอกันอยู่เป็นเวลาเกือบ 2 ชั่วโมงในเช้าวันนั้นไ้การอยู่ในน้ำนะ ถ้าไม่หนาว มันก็พอทนได้หรอกครับ แต่พอซักจะนานเข้า ความร้อนแฝงในร่างกายก็หมดทุกที มันเย็นเฉียบเข้าไปถึงหัวใจ ตามที่คนเขาพูด ๆ กันว่า อยู่ไปนาน ๆ เข้า มันก็ชินเองแหละผมอยากจะได้ยง ก็ผมเห็นกับตา ได้ยินกับหูนี้ครับ เจ้าเพื่อนผมไ้คนที่มันคุยนักคุยหนาว่ามันมาจากอะแลสกา เมืองน้ำแข็งที่มีหิมะตกตลอดปี มันก็ยังหนาวลั่นจนฟันกระทบกันดังก็อก ๆ อยู่ข้าง ๆ ผมนี่เอง สำหรับผมมันไม่ต้องพูดถึงหรอกครับว่าสะใจตัวเองแค่ไหน ร่ำ ๆ จะ Home Sweet Home ชะแล้ว ก็พอดีระฆังช่วย ครูฝึกเดินพรวดพรวดมาสั่งให้นักเรียนขึ้นจากน้ำไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว

การฝึกในตอนนี้ต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุดฝึกและเครื่องแต่งกายทั้ง ๆ ที่ต้องแช่อยู่ในน้ำ และเพิ่งขึ้นมาใหม่ขณะที่ชุดฝึกเปียกแต่เมื่อขึ้นมาแล้วครูฝึกต้องตรวจเพื่อและต้องให้เรียบร้อย ถ้าไม่เรียบร้อยก็ต้องให้โอดน้ำเข้าไปเข้ามาหลายครั้ง การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้ผู้เขียนไม่พอใจและรำคาญใจเป็นอย่างมาก รวากับว่าครูฝึกต้องการแกล้งนักเรียน แต่ทุกคนต้องจำใจปฏิบัติอยู่ การฝึกเช่นนี้เป็นการให้นักเรียนเตรียมความพร้อมอยู่เสมอไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม นับเป็นการฝึกที่เข้มงวดของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ในตอนที่แช่น้ำอยู่นั้นก็ต้องร้องเพลงอย่างสุดเสียงทั้ง ๆ ที่น้ำทะเลนั้นเย็นจัดชนิดที่ทนกันนานนับชั่วโมงยิ่งสร้างความกดดันให้ผู้เขียนและบรรดานักเรียนทั้งร่างกายและจิตใจ การนี้ทำให้ผู้เขียนมีความคิดอยากเลิกฝึกและอยากกลับบ้าน แต่พอดีได้รับความเมตตาจากครูฝึกเดินพรวดพราดออกมาสั่งให้นักเรียนขึ้นจากน้ำโดยผู้เขียนแสดงความรู้สึกที่เสมือนลิ้มไปว่าสั่งให้นักเรียนแช่อยู่ในน้ำ การฝึกเช่นนี้เป็นการสร้างความกดดันให้จิตใจและร่างกาย นักเรียนมีความอดทนต่อทุกสภาวะ

ในตอนนี้อยู่เขียนได้กล่าวถึงการใช้ศิลปะป้องกันตัวของไทย ดังความว่า

สิ่งที่ทำให้ผมซาขึ้นมาในหมู่เพื่อนได้ฮือฮากันอีกครั้งหนึ่งก็คือ มวยวัดของเรานี้แหละ วันหนึ่งมีการฝึกต่อสู้ป้องกันตัว อีต่อนั้นฝรั่งมันกำลังคลั่ง “กังฟู” กันอยู่ ผมมัวแต่ผลอยินดี ไข่เพื่อนคนหนึ่งเกิดมันเขี้ยว เล่น “กังฟู” เข้ากลางหลังผมอีกใหญ่จนผมถลา จุกก็จุก เดือดก็เดือด ลูกขึ้นมาได้ เลยวาดตีนหมายหน้า จะให้มันชิมให้เต็มรัก แต่มันไวทลายด หลบแคล็บเดียวผมหวดอากาศดังวี๊ด เลยเสียวหลังถลาอารามที่ผมกลัวจะหกล้ม จึงหมุนตัวกลับ พอดีที่สุดไข่เวรนั้นมันถลาเข้ามาอีก สอกผมเลยไปกระแทกกับหน้าแกมันดังโป๊ก เลือดไหลโกรกเท่านั้นเองแหละครับ ตั้งแต่นั้นมาผมก็ถูกรบเร้าให้สอน “ไทยบ็อกซิ่ง” ไม่เว้นแต่ละวัน ทั้งที่ผมยืนยันว่าเป็นเรื่องบังเอิญหนักเข้า ทนเข้าซี่ไม้ได้ ผมก็สอนมวยวัดเปะปะไปตามเรื่อง

(หน้า 46)

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการต่อสู้ระหว่างกังฟู และมวยไทย เป็นภาพการต่อสู้ที่ดุเดือด แต่ทั้งสิ้นก็ทำไปโดยความไม่ตั้งใจ เป็นเพียงการหยอกล้อกันเล่น แต่ผู้เขียนรู้สึกโกรธอย่างมาก เพราะเป็นการเล่นที่รุนแรงเกินไป จึงได้ต่อสู้ป้องกันตัว และเอาคืนบ้างด้วยความโกรธจนเพื่อน

ได้รับบาดเจ็บ แต่เพื่อนทหารก็ไม่ได้โกรธตอบ กลับต้องการให้สอนศิลปะมวยไทยให้ แสดงให้เห็นว่าทหารต่างสังกัดหน่วยเดียวกันย่อมมีเลือดสีเดียวกัน ต้องสามัคคีกัน การนี้มีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติประกอบทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพตามได้ เพราะผู้อ่านเคยเห็นการต่อสู้ของมวยไทยมาบ้าง

อีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนพรรณนาถึงสภาพภูมิอากาศ ดังความว่า

ปลายอาทิตย์ที่แล้งมันมีดีเปรสชัน อากาศระมุกระมอม ฝนฟ้ามันจ่ำ
ชะจนดวงอาทิตย์อายหลบหน้าหลบตาไป

(หน้า 52)

ผู้เขียนได้สภาพอากาศที่มีพายุ และกล่าวถึงดวงอาทิตย์ได้อย่างเห็นภาพ “อายหลบหน้าหลบตาไป” เป็นภาพที่มีดราม่า ไปด้วยฝนและเมฆ จนไม่เห็นแสงอาทิตย์

ในตอน que ผู้เขียนได้ได้รำพึงรำพันถึงตนเองนั้น ได้กล่าวถึงความลำบากในการฝึกที่เกือบจะทนไม่ไหว ดังความว่า

ครบหนึ่งวันพอดี ยังพอไหวหรอกน่า ใจของหยิ่งนี้ เราก็เคยมาแล้วนี่
หว่า แต่อากาศริยามันหนาวอย่างว้าวร้าย ใจห...เมื่อเย็นนี้ แหมงมันพาไปวิ่ง
แทบรากเลือด วิ่งลงน้ำแล้วเดินฝ่าม้าย่าบนทราย เม็ดทรายมันเข้าไปในเกือบ
กัดตีนเสียฉิบหายวอดหมดแล้ว “เจ้าดัง” (นายทหารจากเวียดนามใต้)
หัวเข่ามันเจ็บมาตั้งแต่อาทิตย์ที่สอง มันสู้ได้แค่นี้เอง ทนไม่ไหว ขว้างหมวก
เป็นรายแรก แล้วเดินกลับไปนอนที่ บี. โอ. คิว. สบายไปแล้ว จากเอเชียยัง
เหลือเกาหลี เวียดนามใต้ และไทย เมืองละหนึ่งเท่านั้นเอง

(หน้า 53)

จากข้อความข้างต้นแสดง การฝึกที่หนักหน่วงและเข้มงวด แต่การฝึกเช่นนี้ผู้เขียนได้เคยฝึกมาบ้างแล้ว แต่การฝึกประเภทในภูมิอากาศหนาวนั้นผู้เขียนยังไม่เคยฝึก สภาพร่างกายในตอนนี้อาจบอบช้ำและรู้สึกไม่สบายคล้ายกับว่าจะรับการฝึกต่อไปไม่ได้ และการฝึกที่ต้องลงไปวิ่ง

บนพื้นทรายทำให้ทรายเข้าไปในรองเท้าเกิดการเสียดสีกับเท้า เท้าจึงเป็นแผลแสบมาก การฝึก
เช่นนี้ทำให้เพื่อนทหารจากเวียดนามทนไม่ไหวลาออกไป การฝึกที่กล่าวมาแสดงว่าเป็นหลักสูตรที่
ต้องการนักเรียนที่อดทนต่อสภาพการฝึกเพื่อจะรองรับต่อความยากลำบากในการฝึกต่อไป

ในตอน สัปดาหฺ์นรก เป็นการฝึกโดยบังคับวิ่งอย่างผ่านหินแหลม ในขณะที่มีคลื่นลม
ดังความว่า

ไอ้ที่เพิ่งเสร็จไปหยก ๆ ก็คือการนำเรือยางขึ้นหาดที่เป็นหินในเวลา
กลางคืน สะโปกครากไปหน่อยหนึ่ง ขึ้นไม่ทัน คลื่นมันเลยวัดคลังไปบนหิน
แหลม ๆ เจ็บนิด ๆ แต่คงไม่เป็นอะไรมาก แต่อย่างไรก็ตามของลู้จุนขาดใจ
(หน้า 54)

จากข้อความเป็นการฝึกที่ทุลักทุเลและอันตรายต่อร่างกาย โดยต้องแบกเรือยางฝ่าคลื่น
ลมแรง และสภาพภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยโขดหินแหลมคมที่จะทำให้ได้รับบาดเจ็บได้ทุกเมื่อถ้าไป
ถูกเข้าแม้แต่นิดเดียว แต่ผู้เขียนก็มีกำลังใจมากในการฝึกตอนนี้เพราะได้ผ่านการฝึกที่ต้องอาศัย
ความอดทนมาบ้างแล้ว แม้จะเกิดอันตรายแก่ร่างกายอยู่บ้างแต่ก็รับสภาพได้ทั้งร่างกายและจิตใจ

3. เทศนาโวหาร คือ ข้อความที่ชักจูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตามความคิดของผู้เขียนโดย
นำเหตุการณ์หรือหลักฐานมาประกอบ ใช้ในการแนะนำสั่งสอน โน้มน้าวใจ เพื่อให้เห็นจริงและ
เชื่อตามภาษาที่ใช้ต้องชัดเจนประกอบกับมีเหตุผลน่าเชื่อถือ ในสารคดีเรื่อง ชูซ่า ! Tadpole
ไอ้ลูกกบ โดย อุดมพร สมพงษ์ ดังต่อไปนี้

ในตอนนี้ผู้เขียนกลับถึงประเทศไทยได้กล่าวถึงนกที่รักที่อยู่ของมันกับคนที่ควรห่วงแทน
ประเทศ ดังความว่า

นกซึ่งเป็นสัตว์เดียรัจฉาน มันก็ยิ่งรู้จักรักและห่วงแทนถิ่นที่อยู่ของมัน
และต่อสู้เพื่อป้องกันถิ่นที่อยู่ของมันจนถึงที่สุดเช่นกัน ผมมั่นใจเสมอว่าเมื่อ
ถึงคราวคับขัน เราต้องป้องกันแผ่นดินของเรา ยิ่งนกทะเลฝูงนั้น จะไม่ยอมให้
ใครมาเชือดเฉือนแผ่นดินของเราไปได้แม้เพียงกระเบาะมีือ หรือแม้แต่การเข้า

มาแย่งยึดกอบโกยตัดดวงผลประโยชน์ซึ่งควรจะเป็นของคนไทยส่วนรวม
ในชาติ

(หน้า 90)

ผู้เขียนได้กล่าวแสดงโศกนาฏกรรมที่ไร้ค่าก่อนข้างรุนแรงแสดงถึงบุคลิกทหารและความรักชาติ โดยยกตัวอย่างนกทะเลซึ่งเป็นสัตว์เดรัจฉาน และเป็นสัตว์ที่ผู้เขียนซึ่งเป็นทหารเรือรู้จักดี โดยได้ ยกลักษณะนิสัยของนกที่รักถิ่นที่อยู่อาศัยจะป้องกันไม่ให้นกอื่นเข้ามาในพื้นที่ของมัน การกล่าว เช่นนี้เป็นการกล่าวเทศนาโดยสั่งสอนแบบประชดประชันให้คนไทยรักแผ่นดินเกิดกันทุกคน ไม่ใช่ คนชาติอื่นเข้ามาตัดดวงผลประโยชน์จากแผ่นดินของเรา โดยผู้เขียนไม่ได้หมายถึงหน้าที่นั้น จะเป็นของทหารเพียงอย่างเดียวแต่ทุกคนในชาติต้องร่วมมือกัน

ผู้เขียนในฐานะที่เป็นทหารเรือได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินน้ำไว้ ดังความว่า

เรื่องหลักสูตรการดำเนินน้ำทั่วไปที่ว่านี้ ท่านผู้อ่านลองวินิจฉัยดูกันเองก็ แล้วกันนะครับว่า การฝึกอันนี้จะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อประเทศชาติ เพราะเด็ก ๆ ที่ฝึกกันตอนนั้น ต่อไปก็คงโตขึ้นและประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน ไป บางคนอาจเป็นนายแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกรหรือเป็นพลังของชาติ สาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งเจ้าเครื่องมือดำเนินน้ำแบบใหม่ล่าสุดที่ใช้ระบบ คอมพิวเตอร์ควบคุมในการจ่ายอากาศสำหรับหายใจก็อาจจะเกิดจากการ ความคิดและน้ำมือของบุคคลเหล่านี้บ้าง ใครจะรู้ แต่ที่เห็นกันชัดในปัจจุบัน ก็คือทำให้พวกเราค่อนข้างคึกคักกันขึ้นมา เพราะพูดไปแล้ว เราก็คือชั้นใหญ่ ที่สุดนั่นเอง จะทำอะไรละอะทำอะไรไม่ได้ ต้องเป็นตัวอย่างอันดีให้แก่เด็กเหล่านี้

(หน้า 66)

ข้อความที่ยกมานั้นได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีอุปกรณ์และหลักสูตรในการ ดำเนินน้ำว่าจะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป และต้องฝึกการ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก ๆ แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนร่วมของทหาร

การที่ผู้เขียนได้ฝึกหลักสูตรในหลักสูตรทำลายได้น้ำใจม ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านในเรื่องความเหมาะสมของการตามวัฒนธรรมต่างประเทศมากเกินไป ดังความว่า

อเมริกันช่างเป็นชาติที่มีรายละเอียดมากมายเสียเหลือเกิน ผมคิดว่า ท่านผู้อ่านบางคนคงได้ประสบมาแล้วบ้างนะครับ สิ่งดีก็มีมากน่าจะจดจำมา ดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับบ้านเรา แต่บางสิ่งดูแล้วมันฟุ่มเฟือยเกินความ จำเป็นอย่างไม่น่าเชื่อ

(หน้า 67)

ผู้เขียนได้ให้ข้อคิดในการรับวัฒนธรรมต่างประเทศในฐานะที่ผู้เขียนเคยอาศัยอยู่ใน ประเทศสหรัฐอเมริกามาก่อน ให้ผู้อ่านมีวิจารณญาณที่เหมาะสมและมีความพอดีในการรับ วัฒนธรรมต่างชาติ ให้มองส่วนที่ดี ๆ ของประเทศนั้น ๆ แล้วนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

อีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้ให้ข้อคิดในเรื่องจิตใจและวัตถุ ดังความว่า

ความเจริญทางด้าน “วัตถุ” ของเขานั้นมีมากจนสุดที่จะพรรณาน่ากัน ด้วยคำพูด ส่วนทางด้าน “จิตใจ” วัฒนธรรม และศีลธรรมนั้น บ้านเราเห็น จะเข้าท่ากว่า ก็ดูเอาเถิด ไข่การไขว่บางอย่างของบ้านเขา สีสามันเหมือนกะ อะไรก็ไม่รู้ ดูช่วยลูกนัยน์ตาแท้ ๆ

(หน้า 92 - 93)

ข้อคิดจากข้อความข้างต้น เป็นการให้ผู้อ่านยกจิตใจให้สูงค่ากว่าวัตถุ โดยให้เลือกรับวัตถุ จากต่างประเทศ โดยเลือกความดีงามของวัฒนธรรมไทย ที่เน้นทางด้านศาสนาและจิตใจซึ่งสิ่ง เหล่านี้เราได้สืบทอดกันมาช้านาน ทำให้บ้านเมืองสงบสุข จะเห็นได้ว่าแม้ผู้เขียนซึ่งรับราชการ ทหาร ก็มีได้มุ่งแต่จะรบเพียงอย่างเดียวซึ่งความเป็นจริงต้องการให้บ้านเมืองสงบสุขภายใต้ วัฒนธรรมที่ดีงามของไทย และเสียดสีการนำรูปแบบการแสดงลามกเข้ามาในประเทศว่าเป็นการ แสดงที่ขัดต่อวัฒนธรรม ทำลายศีลธรรมอันดีงาม “ดูแล้วช่วยลูกนัยน์ตาแท้ ๆ”

4. **สารกโหวหาร** คือโหวหารที่มุ่งความชัดเจนโดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือเรื่องนิทานมาประกอบเป็นตัวอย่าง ดังตัวอย่างในสารคดี เรื่อง **ฮูย่า ! Tadpole ไข้ลูกกบ** โดย อุดมพร สมพงษ์ ต่อไปนี้

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างโดยกล่าวอ้างถึง เพลงพระนิพนธ์ของกรมหลวงชุมพรฯ ในการจัดซื้อถึงลดความกดดันอากาศ ดังความว่า

แม้มันจะมีราคาค่อนข้างสูงแต่มันก็เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างมหาศาลต่อชีวิตของนักดำน้ำทุกคน ซึ่งเรามีบทเรียนราคาแพงเกิดขึ้นแล้ว “เจ็บแล้วต้องจำ” เสด็จเดี่ยวกรมหลวงชุมพรฯ ท่านทรงแต่งเพลงสอนลูกหลานทหารเรือไว้แบบนี้ (ความคิดผมในขณะนั้น แต่ปัจจุบันกองทัพเรือได้เห็นความสำคัญ จึงได้จัดหามาใช้ในราชการแล้ว เช่น ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรุงเทพฯ และโรงพยาบาลอหิวาทร สัตหีบ ซึ่งนอกจากใช้ในการรักษาผู้ป่วยจากการดำน้ำแล้ว ยังใช้รักษาผู้ป่วยจากสาเหตุอื่นๆ อีกด้วย)

(หน้า 61 - 62)

การยกตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนต้องการให้นักดำน้ำระมัดระวังในการดำน้ำที่จะเกิดอันตรายได้ทุกเมื่อ โดยยกเพลงพระนิพนธ์ของกรมหลวงชุมพรฯ ซึ่งกองทัพเรือถือว่าพระองค์ทรงเป็นบิดาแห่งกองทัพเรือ

ผู้เขียนนำพุทธศาสนสุภาษิตมาประกอบ ในตอน ในโลกเงียบ ดังความว่า

จริง ๆ นะครับ มันเป็นเรื่องจริง ! คนเราลองจิตใจดีระอย่างละก็สบายมาก แม้ว่าจะมีอุปสรรคขวากหนามอย่างไร ผมก็มั่นใจว่าผู้ที่มีจิตใจหรือ “ใจถึง” ก็ยอมต้องผ่านไปได้ในที่สุด แต่ไม่ใช่ว่าจะใจถึงอย่างเดียวนะครับ ทุกสิ่งมันย่อมต้องประกอบกันเป็นลูกโซ่ทั้งร่างกายและจิตใจ สุขยอดของความมุ่งหมายในการฝึกร่างกายก็คือเพื่อให้มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน รักการต่อสู้ ผจญภัย ดังพุทธภาษิตซึ่งเป็นที่ยึดมั่นของพวกเราบาทหนึ่งที่ว่า

“จิตต์ หนตฺ สุขาวหฺ” ซึ่งถอดความได้ว่า “ร่างกายและจิตใจที่ได้ฝึกฝนแล้วย่อมก่อให้เกิดสุข”

(หน้า 66 - 67)

ผู้เขียนได้นำพุทธศาสนสุภาษิตมาประกอบ โดยกล่าวในเชิงให้ฝึกฝนร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง โดยให้แข็งแรงต่อวัตถุและกิเลส ในฐานะที่ผู้เขียนเคยผ่านประสบการณ์ที่ต้องฝึกร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็งไปพร้อม ๆ กันมาแล้ว ซึ่งถ้าจิตใจเข้มแข็งย่อมพาร่างกายแข็งแรงไปด้วย

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเรื่องเล่าประกอบ ช่วยในการผ่อนคลายจากเนื้อเรื่อง และทำให้ผู้อ่านรู้สึกเพลิดเพลิน ดังตัวอย่าง

ตกค่ำถึงเที่ยงคืนเป็นการฝึกแก้ปัญหาต่าง ๆ บางครั้งเราต้องพายเรือยางออกไปกลางทะเลในคืนที่มืดมิด บ่อยครั้งที่เราต้องเผชิญกับหมอกที่บจนแทบจะสังเกตหรือมองอะไรที่อยู่ห่างไกลไม่ได้เลย ผมเพิ่งรู้ฤทธิ์หมอกก็ที่นี่แหละครับ จนออกจะเชื่อ ๆ เรื่องที่เล่า ๆ กันว่าหลังจากขับรถตามไฟแดงของรถคันหน้าอยู่เป็นนานสองนานก็ไม่ไปสักทีจึงต้องลงไปต่อว่าคนขับคันหน้า ก็ได้รับคำตอบว่า “ก็อ๊วขับเข้ามาอยู่ในโรงรถของอ๊วแล้วนี่โว้ย ไอ้หมอก” แรกถึงได้เข้าใจ แต่พอจะกลับรถออกไปที่ถนนอีก ที่ไหนได้ มีรถจอดคอยอยู่ข้างหลังอีกตั้งสองคัน

(หน้า 75)

ผู้เขียนได้นำตัวอย่างเรื่องเล่ามาประกอบในเรื่องหมอกที่ได้พบขณะฝึกว่า มีหมอกลงหนาที่บและอากาศหนาวจัด ในการการฝึกที่ต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น การพายเรือยางในทะเลที่มีหมอกลงหนาที่บจนมองไม่เห็นอะไรข้างหน้า จึงได้ยกตัวอย่างเรื่องซ้ำขึ้นเป็นอุทาหรณ์ว่าไม่ควรเชื่อในสิ่งที่เห็นอยู่ข้างหน้า

5. อุปมาโวหาร คือ โวหารใช้ในการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย เพื่อให้เห็นภาพ ความรู้สึก หรือความหมายแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ในสารคดีเรื่อง งูยา ! Tadpole ไข้ลูกกบ โดย อุดมพร สมพงษ์ ดังข้อความต่อไปนี้

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบเสียงหวูดของเรือกับเสียงผายลมของหญิงสาว ดังความว่า

“ป๊น” ต้นเรือเอื้อมมือกดหวูดพร้อมกับยิ้มแป้น ไร้อะไร ! มันดังเต็มที่ แล้วนะครึบ เสียงน้ำเอ็นดู คล้ายเสียงผายลมของหญิงสาวที่หล่อนบังเอิญ เผลอตัวปล่อยออกมาเท่านั้นเอง...

(หน้า 68)

การที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบเสียงผายลมของหญิงสาวกับเสียงหวูดเรือ ซึ่งการผายลมของหญิงสาวนั้นต้องระมัดระวังจึงอาจมีเสียงเบา เปรียบกับเสียงหวูดเรือซึ่งน่าจะมีเสียงดัง ซึ่งผู้เขียนก็คิดเช่นนั้นว่า หวูดเรือจะต้องมีเสียงดังอย่างแน่นอน ผู้เขียนได้ใช้คำว่าน้ำเอ็นดูแสดงถึงเสียงที่เบาและให้อารมณ์ขบขัน ประกอบกับผู้เขียนได้บอกว่าต้นเรือยิ้มแป้นเมื่อกดหวูดเป็นการบอกความหมายโดยนัย สิ่งเหล่านี้เป็นความเปรียบเทียบที่น่ารักและให้อารมณ์ขบขัน ทั้งยังช่วยในการผ่อนคลายจากเนื้อเรื่องการฝึกที่เข้มงวด

ผู้เขียนได้บอกถึงความรู้สึกในการขาดเพื่อนดังความว่า

การขาดไอ้ยี้ทำให้ผมรู้สึก “โง่งโง้ง” พิลึก เหมือนนอนในบ้านไม่มีฝา

(หน้า 72)

ผู้เขียนใช้คำว่า “โง่งโง้ง” แสดงถึงความอ้างว้าง เปรียบกับการนอนในบ้านที่ไม่มีฝากัน เพราะบ้านที่ไม่มีฝากัน จะทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยจากสัตว์ ธรรมชาติ และใจผู้ร้ายรวมทั้งทำให้เกิดความหวาดระแวงและโดดเดี่ยว การเปรียบเทียบนี้แสดงว่าเพื่อนของผู้เขียนคนนี้มี ความสำคัญต่อผู้เขียนมาก เพราะเมื่อผู้เขียนขาดเพื่อนชาวเอเชียคนนี้ไป ทำให้รู้สึกเหมือนบ้าน ไม่มีฝากัน ซึ่งก็อาจเป็นเพราะความรู้สึกที่ว่า ผู้เขียนได้ไปอยู่กับคนตะวันตกซึ่งแตกต่างกันอย่าง

มากทั้งรูปร่างหน้าตาและวัฒนธรรม แต่ชาวเอเชียด้วยกันนั้นถึงแม้จะพูดคนละภาษาแต่รูปร่างหน้าตาก็คล้ายคลึงกัน ทำให้รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน การเปรียบของผู้เขียนจึงให้ความหมายที่ลึกซึ้งอย่างมาก

ผู้เขียนเปรียบฝุ่นบนเกาะที่ไปฝึกกับฝุ่นบนดวงจันทร์ ดังความว่า

นั่นไม่สำคัญเท่าบนเกาะนี้มีฝุ่นอย่างกับดวงจันทร์เเน่ครับ

(หน้า 74)

ผู้เขียนได้เปรียบฝุ่นบนเกาะที่เดินทางไปฝึกกับฝุ่นบนดวงจันทร์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงเห็นภาพได้ยาก แต่ก็ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ามีฝุ่นมากมาย เพราะผู้อ่านได้เห็นภาพการไปสำรวจดวงจันทร์เมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมาโดยยานอพอลโล 11 มาบ้างแล้ว จึงพอที่จะเชื่อมโยงความเปรียบเทียบของผู้เขียนได้ ทั้งยังให้ความรู้สึกว่เกาะที่ผู้เขียนไปฝึกนั้นดูจะเหมือนอยู่นอกโลกตัดขาดจากผู้คนเหมือนดวงจันทร์

ผู้เขียนได้เปรียบทะเลเหมือนกับแผ่นกระจก ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดภาพได้อย่างชัดเจน
ความว่า

ทะเลยามเช้าราบเรียบเหมือนแผ่นกระจก อย่างกับมันไม่รู้หรือไม่รู้
ไม่ชี้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในอีกไม่กี่วินาทีข้างหน้า

(หน้า 86)

ทะเลที่เปรียบได้กับแผ่นกระจกนั้นให้ความราบเรียบและใสสะอาด แต่ก็เปราะบาง แต่ก็มิอันตรายนอนอยู่ในความสงบนั้น ทั้งผู้เขียนได้แสดงความรู้สึกของทะเลในทำนองบุคลาธิษฐานด้วย

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบระเบิดได้น้ำคล้ายกับน้ำพุขนาดใหญ่

และแล้วในที่สุดสิ่งที่เราตั้งใจรอคอยและเฝ้าดูก็อุบัติขึ้นที่บริเวณ
ชายหาด ดูคล้ายกับเกิดลำน้ำพุขนาดใหญ่พุ่งแหวกอากาศขึ้นสู่เบื้องบน
พร้อมกันในระยะต่อมา

(หน้า 86)

การวางระเบิดได้น้ำทำให้ระเบิดคั่นน้ำออกมากระจายพุ่งไป ดูคล้ายกับน้ำพุขนาดใหญ่ ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของระเบิดจากการทำลายได้น้ำ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านได้นึกถึงสภาพการสงครามที่น่ากลัวและมีแต่การสูญเสีย

ผู้เขียนต้องการให้คนไทยรักชาติ ได้เปรียบแผ่นดินไทยประดุจพ่อแม่ ดังความว่า

แน่นอนที่สุด ทุกคนย่อมมีพ่อแม่คนเดียวเท่านั้นเป็นผู้ให้กำเนิด
เปรียบประดุจแผ่นดินไทยของทุกคนย่อมมีอยู่ที่แหลมทองแห่งนี้เท่านั้น
หาได้มีที่อื่นอีกไม่

(หน้า 89)

ผู้เขียนได้เปรียบแผ่นดินไทยเช่นเดียวกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด การเปรียบเช่นนี้แสดงถึงความรักชาติที่คนในแผ่นดินควรมีในสายเลือด เพราะพ่อแม่นั้นมีเพียงคนเดียวในชีวิต เป็นผู้ให้ชีวิต ให้ความสุข ให้การดูแล และให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ลูก แผ่นดินไทยก็เช่นเดียวกันทุกคนในแผ่นดินนอกจากจะรักบูชาและหวงแหนแล้ว ยังต้องดูแลและกตัญญูต่อกว่าที่ประดุจเดียวกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด นับว่าผู้เขียนได้ใช้ความเปรียบที่ให้ความหมายลึกซึ้งกินใจ และเหมาะสมในความเปรียบนั้น

กล่าวโดยสรุปว่าสารคดีเรื่อง **ฮูย่า : Tadpole ไข้ลูกกบ** โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด มีลักษณะใช้บรรยายโวหารดำเนินเรื่องและเป็นโวหารหลัก โดยบรรยายเกี่ยวกับการฝึก สถานที่ฝึก และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนใช้บรรยายโวหารที่ละเอียดให้ความสำคัญกับเรื่องทีกล่าวถึงเป็นอย่างมาก อาจมีคำไม่สุภาพและภาษาอังกฤษประกอบอยู่บ้าง แต่สิ่งเหล่านั้นทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ คำทับศัพท์หรือศัพท์ทางทหาร

ก็สามารถเข้าใจได้จากบริบทของคำนั้น ๆ อีกประการหนึ่งคือการแทรกอารมณ์ขันไปด้วยทำให้ผู้อ่านผ่อนคลายความตึงเครียดจากเนื้อเรื่องการฝึก แต่ในส่วนที่ต้องการความจริงจังตึงเครียด ผู้เขียนก็บรรยายความได้ดี ส่วนโวหารอื่นเป็นเพียงส่วนประกอบแทรกในบรรยายโวหาร กล่าวคือ พรรณนาโวหารใช้เป็นโวหารรองลงมาจากบรรยายโวหารใช้เมื่อกล่าวบรรยายกาศการฝึกและครุฝึก เทศนาโวหารมักใช้ในเชิงชักจูงให้ผู้อ่านมีความรักชาติ โดยใช้ที่มีความหมายคำรุนแรง บางครั้งอาจไม่สุภาพ สาธกโวหารผู้เขียนมักยกตัวอย่างเรื่องเล่าจากที่ได้รับฟังมาจากผู้อื่น ส่วนอุปมาโวหารนั้นผู้เขียนใช้น้อยมากและมักใช้ตัวเปรียบเทียบที่ถ่ายทอดความเข้าใจโดยมักปะปนคำไม่สุภาพบ้าง โดยรวมแล้วสารคดีเรื่อง ฮูซ่า! Tadpole ไข้ลูกกบ โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด มีลักษณะเด่นในการใช้บรรยายโวหารที่สอดแทรกอารมณ์ขัน คำภาษาอังกฤษ และคำไม่สุภาพบ้าง แต่ก็ทำให้เนื้อเรื่องมีสีสันได้รับความเพลิดเพลินและความรู้ไปพร้อม ๆ กัน

สารคดีเรื่อง คุณดอกสุดท้าย โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด รางวัลยอดเยี่ยมปี 2546

เนื้อเรื่องย่อ

สารคดีเรื่อง คุณดอกสุดท้าย โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด เป็นงานเขียนจากประสบการณ์เล่าเรื่องในวัยเด็กที่ผูกพันกับชนบทอีสานและการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อเรื่องมี 32 บท

บทที่ 1 อีสานเมื่อวันวาน กล่าวถึงชาวชนบทอีสานในอดีตที่มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย การแต่งกายแบบพื้นบ้าน รวมทั้งการสื่อสารคมนาคมไม่สะดวก

บทที่ 2 เพียงความทรงจำ กล่าวถึงชีวิตในวัยเด็กของผู้เขียนที่ผูกพันกับครอบครัว และชีวิตที่อิงธรรมชาติเป็นหลัก

บทที่ 3 อาวุธประจำกาย กล่าวถึง พุ อาวุธที่ทำจากไม้ไผ่ใช้ล่าสัตว์

บทที่ 4 อาลัยคุณแม่ไว เล่าถึงการเสียชีวิตของแม่ผู้เขียน เมื่อผู้เขียนและพี่น้องเติบโตไปประกอบอาชีพ

บทที่ 5 มืดแปดด้าน กล่าวถึงผู้เขียนป่วยเป็นโรคตาแดงโดยมีแม่คอยดูแลอยู่ใกล้ ๆ

บทที่ 6 เพื่อนวัยเด็ก เล่าถึงการเล่นของเด็ก ๆ และเพื่อน ๆ ของผู้เขียนในวัยเด็ก

บทที่ 7 ฤดูกาล เป็นเรื่องของการใช้ชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติเป็นหลักและอาหารที่มีตามฤดูกาล

บทที่ 8 สบูกา กล่าวถึงบ้านของผู้เขียนเป็นร้านขายของชำ สบูกา ก็คือสบู่ยี่ห้อลัทธิ

บทที่ 9 ล้นกับพัน เป็นเรื่องการทะเลาะกันกับเพื่อนในวัยเด็กแต่ก็กลับมาดีกันเหมือนเดิม

บทที่ 10 ภูเขาบาท กล่าวถึงจุดจางที่สู้กับสุนัขของผู้เขียนที่หนองน้ำ จนสุนัขได้รับบาดเจ็บที่ตาเพราะถูกงูพิษใส่

บทที่ 11 ลมหนาวกับผีบ้าเสื้อแห้ง กล่าวถึง ชายเสียชีวิตในฤดูหนาว

บทที่ 12 นิทานที่แม่เล่า เป็นนิทานท้องถิ่นอีสานที่ผู้เขียนฟังจากแม่ในวัยเด็ก

บทที่ 13 อาหารจานโหด เป็นเรื่องของการแย่งอาหารกันระหว่างพี่น้องผู้เขียน แต่สุดท้ายก็คืนดีเหมือนเดิม

บทที่ 14 นี่แหละชีวิต เป็นเรื่องของแนวคิดของคนในภาคอีสานที่นำพฤติกรรมของสัตว์มาเปรียบกับคน

บทที่ 15 คนกับหมา ผู้เขียนกล่าวถึงสุนัขที่เลี้ยงในวัยเด็ก และเคยออกล่าสัตว์เล็ก ๆ ด้วยกัน

บทที่ 16 เมื่อหัวลมอ่วย กล่าวถึงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและเทศกาลออกพรรษาของ

หมู่บ้าน

บทที่ 17 หนองคำกวน กล่าวถึงการเดินทางไปหาปลาที่หนองคำกวนจังหวัด

อุบลราชธานี

บทที่ 18 พ่อผู้จากไป บทนี้เป็นการไว้อาลัยพ่อของผู้เขียนที่เสียชีวิตไปหลังจากแม่ผู้เขียนได้ไม่นาน

บทที่ 19 รำลึกถึงพ่อ เป็นเรื่องในอดีตของพ่อผู้เขียน

บทที่ 20 คนสร้างบ้าน เป็นเรื่องราวการย้ายที่อยู่ไปสร้างบ้านใหม่ที่ต้องพบกับใจผู้ร้าย

บทที่ 21 บ้านแดงฮ้าง กล่าวถึงประวัติเมืองอำนาจเจริญในสมัยรัชกาลที่ 4

บทที่ 22 หุ่นเตย เป็นเรื่องราวของระบบนิเวศที่หุ่นเตยขณะผู้เขียนยังเด็ก หุ่นเตยอุดม

สมบูรณ์มาก

บทที่ 23 นาห้วยแดง กล่าวถึงผู้เขียนเดินทางไปหาอาหารในช่วงหน้าฝนกับแม่

บทที่ 24 ทูยเพื่อนยาก กล่าวถึงควายที่ชาวบ้านใช้ทำการเกษตร

บทที่ 25 เทศบาลเวหา กล่าวถึงนกแร้งที่ผู้เขียนพบในวัยเด็ก

บทที่ 26 ลมแล้ง เป็นการกล่าวถึงช่วงฤดูร้อนที่แห้งแล้งอาหารไม่ค่อยมี

บทที่ 27 สมุนบ้านป่า เป็นเรื่องที่คุณเขียนและเพื่อน ๆ ออกล่าสัตว์ในช่วงปิดเทอม

บทที่ 28 บักหว่าหัวโกน เป็นชื่อต้นไม้ที่ผู้เขียนใช้ทำฟืน

บทที่ 29 ไผ่เป็นไผ่ กล่าวถึงญาติพี่น้องของผู้เขียนรวมทั้งบุคคลที่ผู้เขียนรู้จักในวัยเด็ก

บทที่ 30 ยัลโลมะริกัณ เป็นเรื่องราวของทหารชาวอเมริกันที่เข้ามาตั้งทัพในหมู่บ้าน

ผู้เขียนเพื่อเตรียมไปรบที่ประเทศเวียดนาม

บทที่ 31 เกินขนาด เป็นเรื่องราวที่คุณเขียนรับประทานต้มยำสิงใส่ถ้วยมากเกินไป

จนทำให้ประสาทหลอน

บทที่ 32 เทศกาล กล่าวถึง งานบุญและงานรื่นเริงต่าง ๆ ในท้องถิ่นอีสาน

สารคดีเรื่อง คุณดอกสุดท้าย สารคดีรางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี 2546 โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด มีลักษณะการใช้สำนวนโวหารดังต่อไปนี้

1. บรรยายโวหาร คือโวหารที่ใช้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ มักใช้ในงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้ หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือเล่าเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจเสมือนหนึ่งได้พบเห็นมาด้วยตนเอง ภาษาที่ใช้จะกะทัดรัด ชัดเจน เสนอภาพออกมาเป็นรูปธรรม

โดยสารคดีเรื่อง **คุณดอกสุดท้าย** โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด โดยสามารถแบ่งออกเป็นด้านการแต่งกาย ลักษณะของที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ และเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนและสัตว์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียนได้บรรยายลักษณะการแต่งกายไว้ในบทที่ 1 อีสานเมื่อวันวาน ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะการแต่งกายของชาวอีสานในอดีต ดังความว่า

หนุ่มสาวรุ่นคุณพ่อคุณแม่ เวลาท่านไปพบปะกันต้องใช้ผ้าเป็นพาหนะ บางครั้งเดินทางกันข้ามวันข้ามคืน หนุ่มยุคนั้นสวมเสื้อผ้าดิบหรือผ้าไหมสีครีม กางเกงเป็นผ้าเวสปอยด์หนา ๆ ขาทรงกระบอกหลวม ๆ ฝ่ายหญิงเป็นเสื้อผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม นุ่งผ้าซิ่นมัดหมี่ ตรงเชิงชายผ้าซิ่น จะทอเป็นแถบลาย ๆ ประมาณ 10 เซนติเมตร วิจารณ์ ผ้าซิ่น คาดด้วยเข็มขัดทอง นาก หรือเงิน มีผ้าสไบเฉียงสีขาว ผู้ใหญ่ของตระกูลเรียกติดปากว่า “ฮีดผ้าขาวลาว เวียงจันทน์” ดอกไม้แซมผมเป็นดอกสะเลเต บ้างก็ใช้ดอกจำปี ทั้งฝ่ายชายฝ่ายหญิงจะนิยมกินหมาก ฝ่ายชายสูบบุหรี่ใช้ใบยาสูบโดยพันด้วยใบตองกล้วยแห้ง ฝ่ายหญิงทาเล็บให้เป็นสีเหลืองที่ได้มาจากพืชบางชนิด ใช้ขมิ้นทาตามตัวเพื่อให้ผิวเป็นสีเหลืองอ่อน ๆ ทรงผมส่วนใหญ่จะตัดสั้นหรือไม่ก็ม้วนเป็นมวยอยู่ด้านหลัง บ้างก็มีขนเม่นเสียบคัดเอาไว้

การแต่งกายของผู้ชายบางตระกูลจะนุ่งโจง มีสีสັນเป็นตารางหลายสี ซึ่งคาดเดาว่าต้นตระกูลเผ่าพันธุ์อาจจะมาจากกลุ่มชนที่อพยพมาจาก เวียงจันทน์ ประเทศลาว บุคคลกลุ่มนี้มักเป็นพ่อค้ารายย่อยที่ขายของตามงานวัด แสงสว่างที่ใช้ในช่วงกลางคืนเป็นเพียงตะเกียงน้ำมันก๊าดกระเปาะเล็ก ๆ มีครอบแก้วใสไว้กันลม การต้อนรับแขกผู้มาเยือน เป็นธรรมเนียมต้องเตรียมขันเงินใบใหญ่ใส่น้ำและมีขันเงินใบเล็กลอยบนน้ำ พร้อมทั้งพานหมาก พลุ ยาสูบ พันใบตองกล้วยแห้ง น้ำดื่มเป็นน้ำจากบ่อโดยการตักมาใส่ไว้ในหม้อดินสำหรับดื่มและใส่ตุ่มดินสำหรับใช้อาบ น้ำดื่มจึงมีความเย็นตามธรรมชาติ ลักษณะหม้อดินจะเป็นหม้อปากกว้าง ก้นกลม ๆ ดังนั้นเวลาวางจึง

ต้องมีหญ้าคาหรือฟางข้าวมัดทำเป็นวงกลม เพื่อรองรับรอบกันหม้อดินได้
พอดี

(หน้า 47)

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการแต่งกายของชาวอีสานทั้งชายหญิง เมื่อประมาณ 80 - 90 ปีที่ผ่านมา การแต่งกายเป็นแบบพื้นบ้านมีเครื่องประดับตามฐานะ ให้ภาพแสดงถึงความเรียบง่ายของการแต่งกายแบบพื้นบ้านและเครื่องสำอางจากธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น อีกทั้งชาวอีสานยังมีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อและมีเมตตาแก่ผู้มาเยือน

ในตอนนี้ได้กล่าวถึงที่อยู่อาศัยใน 2 ลักษณะ เป็นลักษณะที่เป็นแบบพื้นบ้านและแบบประยุกต์ ดังความว่า

ลักษณะบ้านเรือนใต้ถุนจะยกสูง เพื่อทำเป็นคอกวัวควายอยู่ด้านล่าง และเป็นการระบายอากาศได้ดี อีกทั้งยังสามารถป้องกันสัตว์หรือแมลงบางชนิดได้ เสาและโครงสร้างทำจากไม้เนื้อแข็งผ่าบ้านส่วนใหญ่ใช้ไม้ใผ่สานยึดใบตองให้เป็นแผ่นเข้าด้วยกัน ใบตองที่ใช้เป็นใบชาด ใบตองกุง หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือไม้ทำเป็นแผ่นเล็กๆ วางเรียงซ้อนกัน บ้านโคทำจากไม้เนื้อแข็งเวลาออกจากบ้านจะยกบันไดให้ห่างจากตัวบ้านเพื่อกันสุนัขขึ้นบ้าน สำหรับบ้านผมจะไม่เหมือนชาวบ้านทั่วไป เนื่องจากคุณพ่อค้าขายกับคนจีนจึงจำแบบอย่างมาสร้างบ้าน บ้านทั้งหลังทำจากไม้เนื้อแข็ง ใต้ถุนยกสูงประมาณ 1 เมตร มีมุขซ้าย-ขวา บันไดขึ้นจะกว้างประมาณ 4 เมตรประตูเป็นแบบพับ ใช้ไม้เนื้อแข็งขนาดใหญ่ เพื่อสะดวกในการทำการค้าหลังคาเป็นกระเบื้องจ้าว ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่มีใครเหมือนและไม่เหมือนใครในตำบลนี้

(หน้า 16 - 17)

ลักษณะแรกเป็นลักษณะพื้นบ้านตัวเรือนใต้ถุนสูง มีการนำสัตว์ที่ใช้ในการเกษตรซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้านแม้จะไม่ถูกสุขลักษณะ แต่สัตว์เหล่านี้มักจะถูกขโมยต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โครงสร้างเป็นไม้แข็งแรงแต่หลังคาและผนังนั้นมีโครงสร้างทำจากใบตอง ซึ่งชาวอีสานจะเรียกใบไม้ที่มีขนาดใหญ่ว่า “ตอง” โดยส่วนใหญ่แล้วจะนิยมใบตองกุงมากกว่าใบตองชาด เพราะใบตองชาดมีขนาดเล็กกว่า หลังคาก็มุงด้วยหญ้าคาซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่น แม้จะดูเป็นลักษณะ

บอบบางแต่ก็มีลักษณะพริ้วไหวเป็นธรรมชาติ อีกทั้งช่วยระบายความร้อน ลักษณะการสร้างบ้านแบบนี้จะเรียกว่า เข้มฝาแตบตอง ลักษณะที่สองเป็นลักษณะแบบประยุกต์ซึ่งเป็นบ้านของผู้เขียน เป็นลักษณะของบ้านผู้มีฐานะดี โครงสร้างทุกส่วนเป็นไม้ หลังคาเป็นกระเบื้องดินเผา

ในบทที่ 3 อาวุธประจำกาย กล่าวถึงสิ่งของที่ปรากฏในสารคดีนี้มีหลายชนิดแต่ที่เด่นที่สุดก็คือ “พู่” ดังความว่า

“พู่” เป็นอาวุธที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทำจากไม้ไผ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว เลือกลำที่พอเหมาะ จากนั้นจะนำไปลนไฟเพื่อคัดลำไม้ไผ่ให้ตรง และใช้แท่งเหล็กแหลมที่มีความยาว พอสมควรเผาไฟให้เป็นสีเหลืองเหมือนลูกหมากสุก จากนั้นนำแท่งเหล็กทะลวงให้ปล้องทะลุถึงกัน ส่วนตัวลูกพู่จะเหลาไม้ไผ่ประมาณ 1 ฟุต ใช้นุ่นพันหุ้มและใช้ด้ายเส้นเล็ก ๆ พันทับประมาณหนึ่งในสามของไม้ที่เหลาแหลมไว้ ซึ่งไม้ที่เหลาจะโตประมาณ 2 มิลลิเมตร ในส่วนปลายลูกพู่จะมีดอิดัดทำเป็นขยัก ๆ เวลาลูกพู่ปักที่ติดสัตว์แล้วจะถอนออกลำบาก บางครั้งพวกเรารังตามนกที่พาลูกพู่บินข้ามทุ่งไปเป็นระยะทางไกล ๆ ก็มี

(หน้า 24)

ผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะ “พู่” ว่าเป็นอาวุธโบราณ โดยกล่าวถึงขั้นตอนในการประดิษฐ์อย่างละเอียด แสดงถึงการอาศัยสิ่งใกล้ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการล่านั้นก็เพียงเพื่อมาเป็นอาหารเท่านั้น “พู่” จึงเป็นลักษณะที่ทำจากไม้ไผ่ที่ไม่ประณีตนัก ส่วนหัวนั้นทำเป็นขยัก ๆ เพื่อให้ปักติดสัตว์ ลักษณะของอาวุธนี้คล้ายกับปอเลาะของเงาะซาไก

ผู้เขียนใช้วิธีการบรรยายเหตุการณ์ที่ประสบด้วยตนเองได้อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในบทที่ 7 ฤดูกาล ผู้เขียนได้บรรยายถึง พฤติกรรมการต่อสู้ของงูจงอางกับสุนัข ได้อย่างแจ่มชัด ดังความว่า

ภาพที่ปรากฏต่อหน้านั้นมันเป็นรูจางสีออกน้ำตาลดำขนาดใหญ่ กำลังแผ่แม่เบี้ยต่อสู้กับฝูงหมา ในยามนี้หมาตัวผู้ซึ่งคอยกัดกันมาตลอดทาง กลับมาสามัคคีกันต่อสู้กับจาง โดยหมาจะล้อมงูเป็นวงกลม บางตัวจะคอย กัดปลายหางงูให้เสียสมาธิ อีกด้านหนึ่งจะคอยเห่าอยู่รอบ ๆ หวัง ผมไม่ สามารถอยู่ดูผลการต่อสู้ว่าหมาหรืองูจะเป็นฝ่ายมีชัย

(หน้า 39)

ภาพที่ผู้เขียนบรรยายถึงเป็นภาพจางขนาดใหญ่หนึ่งตัว ซึ่งถูกสุนัขหลายตัวรวมทำร้าย โดยจางนั้นก็ต่อสู้อย่างเข้มแข็งและองอาจ นับเป็นบรรยายกาศที่เห็นภาพการต่อสู้ระหว่างสัตว์ เล็กเพียง 1 ตัวกับสัตว์ใหญ่หลายตัว แสดงให้เห็นว่าในชนบทอีสานที่ผู้เขียนได้อาศัยอยู่ในวัยเด็ก นั้นยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธรรมชาติและสัตว์เล็กสัตว์น้อย เพราะจางนั้นใน ปัจจุบันเป็นสัตว์ที่หายากและมีอยู่ในป่าลึกกรกซึ้นเท่านั้น

อีกตอนหนึ่งในบทที่ 7 การไปจับกิ่งก่า ความว่า

เวลาไปได้กะปอมจะใช้ไม้และมีบ่วงไว้คล้องที่ปลาย โดยจะทำเป็น เ็นองกระตุกเอาไว้ พอส่องไฟฉายเจอกะปอมจะใช้ไม้ไผ่ยาวประมาณ 3 - 5 เมตร ตะที่หัวเบา ๆ พอหัวขึ้นมาก็ใช้บ่วงที่ปลายไม้คล้องคอและดึงออกมา

(หน้า 47)

การบรรยายในตอนนี้เป็นเหตุการณ์การจับกิ่งก่าในเวลาากลางคืน โดยใช้ไฟฉายส่องหา เมื่อพบใช้บ่วงคล้องคอกิ่งก่า เป็นการล่าสัตว์เล็ก ๆ เพื่อนำมาเป็นอาหารโดยใช้วิธีการแบบ พื้นบ้าน และอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น อันแสดงถึงว่าชาวอีสานจะบริโภคสัตว์ทุกชนิดโดยเฉพาะ สัตว์เล็ก ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ในบทที่ 7 ฤดูกาล ผู้เขียนได้กล่าวถึง พฤติกรรมและธรรมชาติของงูสิง ดังความว่า

ส่วนงูสิงทั่วไปแล้วมันจะนอนในพุ่มไม้ที่เป็นพวกเถาวัลย์หนา ๆ หรือไม่ ก็ขอไม่ ถ้าจะใช้ไม้ตีก็ไม่ได้ เนื่องจากติดเถาวัลย์ ต้องอาศัยความสามารถ

เฉพาะตัว ส่องไฟหาคางงูให้เจอ คางจะเล็ก เพราะงูสิงหัวเล็ก จากนั้นใช้ฝีมือ
ในการยิงหนังสติ๊กให้ลูกกระสุนเข้าที่คางงูให้ได้

(หน้า 41)

จากข้อความที่ยกตัวอย่างมานั้นจะเห็นว่า งูสิงนั้นจะออกหากินในเวลากลางวัน ส่วนใน
กลางคืนนั้นจะนอนซ่อนตัวตามพุ่มไม้ เพราะงูสิงเป็นงูที่ไม่มีพิษป้องกันตัวจึงต้องอาศัย
สภาพแวดล้อมเป็นเกราะป้องกัน การล่างูสิงต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษ โดยใช้หนังสติ๊ก
ยิงงู ประการหนึ่งจะเห็นถึงการรับประทานงูสิงเป็นอาหารถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา

อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งบรรยายถึงเหตุการณ์ที่ของพฤติกรรมสัตว์ที่แปลกไปจากธรรมชาติ
ความว่า

เมื่อตอนบ่ายของวันนั้น สนามโรงเรียนบ้านโคกกลางจะใช้เป็นที่เลี้ยง
วัว เลี้ยงควายของผู้คนละแวกนั้น เด็กเลี้ยงควายจับงูสิงตัวผู้ได้ ผมวิ่งไปดูมัน
ตัวเล็ก สีออกเหลือง ๆ งูสิงตัวผู้จะตัวเล็กกว่าตัวเมีย โดยธรรมชาติแล้วงูสิงจะ
นอนในเวลากลางคืน หากินเวลากลางวัน วันที่พวกเราเจองูสิงตอนกลางคืน
มันคงจะติดตามหางงูสิงตัวผู้ซึ่งเป็นคู่ของมัน

งูสิงเวลากลางคืนจะนอนในพุ่มเกว๋วลย์ กอไผ่ โดยจะไม่นอนที่พื้นดินผม
เชื่อว่ามันคงติดตามหากันจนถูกจับได้ในที่สุด

(หน้า 50)

จากข้อความที่ยกมาจะเห็นได้ว่าสนามโรงเรียนจะใช้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ การที่มี
เด็กเลี้ยงควายในช่วงที่เป็นเวลาเรียนนั้น แสดงถึงว่ามีเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียนหนังสือ หรือพ่อแม่
ไม่ส่งให้เรียนหนังสือตามเกณฑ์ ส่วนภาพความตื่นเต้นที่ได้เห็นงูสิงนั้นแสดงว่า งูสิงนั้น
ค่อนข้างจะหายากอาจเป็นเพราะมันหลบซ่อนตัวเก่ง และชาวอีสานนิยมรับประทานงูสิง ซึ่งใน
สารคดีที่ได้กล่าวถึงการรับประทานงูสิงบ่อยครั้ง

ผู้เขียนได้บรรยายถึงการละเล่นในช่วงวัยเด็ก ในบทที่ 14 นี้แหละชีวิต ในตอนบันทึก
ให้กั๊กกัน ความว่า

ปั่นหัวให้กัดกัน : ตอนเป็นเด็กผมกับเพื่อนหาจิ้งหรีดมากัดกัน บางครั้งก็ทำเป็นร่องให้จิ้งหรีด เดินมาเจอกัน บ้างก็ซุดหลุมเล็ก ๆ ตรงกลางหลุมทำเป็นเกาะ รอบเกาะจะเป็นร่องให้จิ้งหรีดเดินมาประจันหน้ากัน กัดกัน ถ้ามันไม่กัดก็ใช้ด้ายที่ดึงมาจากผ้าขาวม้านำมาผูกคอกจิ้งหรีด ปั่นให้เชือกหมุนเป็นวง จิ้งหรีดคงจะเวียนหัวหรือเมาตายก็ไม่ทราบ จากไม่กัดกันก็กัดกันได้ บ้างก็ปั่นข้างใดข้างหนึ่ง หรือไม่ก็ทั้งสองฝ่าย คนเรามีอยู่มากมายที่ถูกปั่นหัวให้ทะเลาะกัน ดังเช่นปั่นหัวจิ้งหรีด

(หน้า 60)

จากข้อความเห็นได้ว่าเป็นการเล่นปั่นจิ้งหรีด แสดงถึงการสังเกตในธรรมชาติรอบตัวของผู้เขียน แล้วบอกวิธีการเล่นเป็นขั้นตอนโดยละเอียด ทั้งยังให้ข้อคิดในการนำธรรมชาติมาเปรียบกับคน

ผู้เขียนได้บรรยายถึงการละเล่นในช่วงวัยเด็ก ในบทที่ 14 นี้แหละชีวิต ในตอนตกหลุมพราง ความว่า

ตกหลุมพราง : ผมกับเพื่อนจะพิจารณาดูทางเดินของคนซึ่งเป็นรอยเดินเท้า หรือไม่ก็บริเวณปากกระดุมเงิน ซุดลงไปประมาณ 1 เมตร ซุดทิ้งเอาไว้ พอเช้าวันใหม่จะมีพวกกบ เขียด แมลงหรืองูตกลงไป เราก็เลือกเฉพาะสิ่งที่กินได้กลับบ้าน เมื่อก่อนจะมีรถจี๊ปวิ่งตามทางเกวียนเพื่อไปซื้อข้าวตามหมู่บ้านต่าง ๆ ผมกับเพื่อนก็สนุก จึงไปซุดหลุมใหญ่ ๆ ดักเอาไว้ จากนั้นเอาไม้ลำปอคัดที่ปากหลุม เอาใบไม้มาวางทับและเอาทรายกลบ พอรถวิ่งมาพวกเราจะไปแอบอยู่ในป่า ดูว่ารถตกหลุมแล้วผู้ใหญ่ว่าจะแก้ยังไง ชีวิตคนเราก็มีหลุมพรางอยู่รอบด้านเช่นกัน

(หน้า 60)

จากข้อความ “ตกหลุมพราง” เป็นการเล่นที่ไม่ไร้สาระตามประสาเด็ก แต่เป็นการหาอาหารไปด้วย โดยเด็ก ๆ จะนำสัตว์ที่ตกลงไปในหลุมที่กินได้กลับไปเท่านั้น และยังมีประสบการณ์ในด้านการสังเกตการณ์แก้ปัญหาของผู้ใหญ่ เพื่อนำไปปรับใช้กับปัญหาของตนเอง

2. **พรรณนาโวหาร** คือ การกล่าวเนื้อหาอย่างละเอียด ชัดเจน มุ่งให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและอารมณ์คล้ายตาม เสมือนหนึ่งได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศนั้น ๆ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย ให้ภาพพจน์และกระทบอารมณ์ของผู้อ่าน ในสารคดีเรื่อง **คุณดอกสุดท้าย** โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด พบการใช้พรรณนาโวหารที่กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ และธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 **เหตุการณ์** ผู้เขียนได้พรรณนาถึงเหตุการณ์ที่ประสบมา โดยใช้โวหารที่ทำให้เกิดจินตภาพเสมือนหนึ่งผู้อ่านได้อยู่ในท่ามกลางนั้นจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทที่ 1 อีสานเมื่อวันวาน ผู้เขียนได้พรรณนาถึงการฟังวิทยุออกเลขรางวัล ดังความว่า

เสียงการอ่านประกาศหมายเลขรางวัลต่าง ๆ เป็นไปอย่างโหยหวน แต่แฝงไว้ด้วยความเร้าใจอยู่ในที แทรกไปกับเสียงซ่าเป็นช่วง ๆ ของวิทยุคลื่นระบบ AM ทุกคนเงยบกริบ นั่งฟังอย่างมีสมาธิเป็นเลิศ จนกระทั่งได้ยินเสียงฮาใหญ่ในตอนท้ายเมื่อวิทยุประกาศหมายเลขรางวัลที่ 1 ลั่นสุดลงสักระยะหนึ่ง เพื่อนบ้านจึงแยกย้ายกันกลับคนไทยกับการพนันนี้ช่างหยิ่งรากล้า ลึกเหลือเกิน

(หน้า 17)

ในตอนนี้นำภาพการนั่งล้อมวงของชาวชนบท ในการฟังการออกเลขรางวัลอย่างใจจดใจจ่อ ในใจก็ลุ้นเลขรางวัลนั้นด้วย เมื่อได้ยินออกเลขรางวัลก็จะฮาพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือสื่อสารในสมัยนั้นมีเพียงวิทยุ และชาวชนบทก็ยังคงนิยมเสียงไซคอปูมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 31 เกินขนาด ผู้เขียนได้พรรณนาถึงภาพหลอนของการเมาท์กัญชา ความว่า

ระหว่างทางผมหายใจหายใจไม่ออกรอก แน่นหน้าอกใจจะขาด พลันใจก็คิดไปถึงอาถรรพณ์ของงู ในกรณีนี้กูเข้าบ้าน โดยปกติเขาจะไม่กินกันแต่ผม

จับมากิน เท่านั้นแหละ ภาพงูสิงขนาดใหญ่มาวนเวียนลอยหน้าลอยตาอยู่
ข้าง ๆ ผมหายใจก็เหมือนไม่ถึงห้อง

(หน้า 124)

ในตอนนี้นำภาพความรู้สึกทั้งทางกายและทางจิต โดยทางกายนั้นเป็นการกระวนกระวาย
ทรมานทรมายด้วยอาการหายใจไม่ออกแน่นหน้าอก ส่วนอาการทางใจนั้นเกิดจากประสาทหลอนเป็น
ภาพความกลัวงูสิงขนาดใหญ่ที่ลอยอยู่ตรงหน้า และได้ให้ความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องความเชื่อที่ว่า
งูเข้าบ้านจะไม่จับมากิน

ผู้เขียนมักจะกล่าวถึงสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติเสมอซึ่งเป็นสัตว์ที่น่าสนใจ ในบทที่
25 เทศบาลเวหา ผู้เขียนได้กล่าวถึงอีแร้งได้อย่างน่าสนใจ และเห็นภาพ ดังความว่า

อีแร้งที่เห็นมีอยู่ 2 ชนิด คือ แอ้งอีหม่นกับแอ้งคอคำ สำหรับแอ้งอีหม่น
จะมากันเยอะมาก หลังจากที่มันลดระดับเพดานบินลงก่อนจะถึงพื้น
ส่วนมากมันจะใช้ตีนเคาะที่หัวของมันพร้อมส่งเสียงร้อง แก๊ก แก๊ก ๆ ๆ ก่อนที่
จะร่อนลงสู่พื้นดิน พอถึงพื้นจะกระโดดสลับวิ่งและมีการต่อสู้กันเล็กน้อยตาม
ธรรมเนียม

ผมไม่แน่ใจว่ามันเป็นการต่อสู้กันจริง ๆ ระหว่างตัวที่กินหมาเนาอยู่
ก่อนแล้วกับตัวที่เพิ่มจะร่อนลงมาใหม่ หรือว่าเป็นการทักทายกันตามประสา
สังคมของอีแร้งก็อาจจะเป็นได้ พวกเราจะไม่ชอบเข้าไปใกล้มากนักถ้าไม่
จำเป็น เพราะไม่มันแล้วจะเหม็นกฤษมันมาก

(หน้า 99)

ผู้เขียนได้นำเสนอภาพของอีแร้งมีอยู่ 2 ชนิด ที่หาอาหารและต่อสู้เพื่อแย่งหมาเนา
กิน เด็ก ๆ ได้แต่มองภาพนั้นอยู่ห่าง ๆ เพราะถ้าเข้าไปใกล้แล้วกลัวจะเกิดอันตรายและ
เหม็นสาบ เป็นภาพการต่อสู้ที่ไม่สามารถพบเห็นในปัจจุบันเพราะอีแร้งเกือบสูญพันธุ์ไปแล้ว
แสดงถึงสภาพระบบนิเวศที่มีการกำจัดเศษซากสัตว์โดยสัตว์ด้วยกัน และเกื้อกูลกันตาม
ธรรมชาติ

ชนบทอีสานนอกจากจะผิดเคืองในเรื่องการกินอยู่แล้ว ยังมีคุณภาพชีวิตที่ยากจน โดยผู้เขียนได้นำเสนอในบทสุดท้ายตอนเทศกาล ความว่า

ในงานมีน้ำหวานสีเขียวยีสแดงมาขาย ผมเห็นเด็กตัวเล็ก ๆ 5-6 คน ผลัดกันดูดน้ำแดงดูเดียวกัน จนกระทั่งเหลือน้ำแข็งก้อนแข็ง ๆ อยู่ก้อนหนึ่ง พอคนแรกดูดก้อนน้ำแข็งเสร็จก็ส่งต่อให้คนที่สอง ขณะที่ส่งจะใช้ผ้าขาวมาเก่า ๆ มอ ๆ เช็ดน้ำแข็งและบรรจุป้อนเข้าปากของเพื่อนคนถัด ๆ ไปจนครบทุกคน

(หน้า 129)

จากข้อความเป็นผู้เขียนได้เสนอภาพชีวิตของเด็ก ๆ ชาวชนบทที่นาน ๆ ครั้งจะได้ดื่มน้ำหวานใส่น้ำแข็งซึ่งในสมัยของผู้เขียนเป็นเด็กน้ำแข็งคงเป็นสิ่งที่หายากสำหรับชาวชนบท ทั้งยังเป็นภาพความยากจน แร้นแค้นของชาวอีสานที่ขาดคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งยังแสดงถึงการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อกันในหมู่ชาวชนบท

2.2 ธรรมชาติ ในสารคดีเรื่องคนดอกสุดท้าย ซึ่งเป็นสารคดีชีวิตในชนบท มีการพรรณนาภาพธรรมชาติในชนบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในบทที่ 3 อวรุทประจักษ์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงการใช้ชีวิตในวัยเด็ก ความว่า

หลังอาหารเย็น ทุกคนต่างถือตะเกียงน้ำมันก๊าดเข้าประจำที่นอนของตัวเองเพื่อทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ บ้างก็สับหงกลงไปจนไฟไหม้ผมและสะดุ้งขึ้นมาอ่านต่ออีก ไม่นานนักตะเกียงค่อย ๆดับไปที่ละดวง ทั้งความมืดให้ปกคลุมไปทั่วบริเวณ เสียงหริ่งเรไรร้องระงมในความมืดมิด

(หน้า 25)

ผู้เขียนได้ให้บรรยากาศของความเงียบในชนบทอีสานที่มีเพียงแสงตะเกียงส่องสว่างท่ามกลางความมืด พอแสงตะเกียงดับชีวิตมนุษย์ก็พักผ่อนหยุดเคลื่อนไหว เหลือแต่เพียงเสียงจิ้งหรีดและแมลงต่าง ๆ แสดงถึงความสงบและรุ่มเย็นในท้องถิ่นอีสานในอดีต

อีกตอนหนึ่งในการกล่าวถึงธรรมชาติ ความว่า

คืนหนึ่งในฤดูร้อน อากาศโปร่งบริสุทธิ์ แสงจันทร์สาดส่องเป็น
 สีนวล ๆ เย็นตา แสงจันทร์ส่องทะลุใบมะม่วงหน้าบ้านทำให้เกิดเงาจุดลาย ๆ
 กระทบบนพื้นทรายหน้าบ้าน

(หน้า 49)

แสดงถึงการสาดส่องผ่านธรรมชาติ ต้นไม้ ใบหญ้าท่ามกลางแสงจันทร์ที่ปราศจากเมฆ
 บดบัง เป็นบรรยากาศที่บริสุทธิ์ สะอาด สดชื่น แสดงถึงความเป็นชนบทที่มีแต่ธรรมชาติรอบตัว

บทที่ 23 นาห้วยแดง ผู้เขียนได้พรรณนาถึงภาพธรรมชาติที่ผู้เขียนพบเห็นในวัยเด็ก
 ได้อย่างชัดเจน ดังความว่า

ยามนี้แสงจันทร์กระทบผิวน้ำมองดูระยิบระยับข้างดงงามเหลือเกิน ผม
 ทอดสายตาเพ่งมองดวงจันทร์ มือของผมจับพวงอยู่กับขอนไม้ผุ ๆ เท้าสอง
 ข้างยังจมอยู่ในโคลนตม ผมปล่อยความคิดความฝันให้มันไหลตัวออกไป...
 ชีวิตเราเป็นอยู่อย่างนี้หรือ น่าจะมีโอกาสที่ดีในสังคมน้าง

(หน้า 93)

เป็นภาพแสงจันทร์ที่ส่องกระทบผิวน้ำในขณะที่น้ำกระเพื่อมเล็กน้อยทำให้เกิดประกาย
 ระยิบระยับขณะที่ผู้เขียนยืนอยู่ในหนองน้ำ แสดงถึงความงดงามของธรรมชาติและ ความอุดม
 สมบูรณ์ของธรรมชาติ ทำให้เกิดความคิดว่าตนเองต้องมีชีวิตที่ดีในสังคมน้าง เป็นความคิดที่คน
 ชนบทส่วนมากจะไม่ค่อยนึกถึงเพราะจะพอใจในความเป็นอยู่ของตนเองและขาดการได้รับ
 การศึกษาที่ดี ความคิดนี้ก็ได้ทำให้ผู้เขียนและพี่น้องได้มีโอกาสศึกษาต่อและมีคุณภาพชีวิตที่ดี
 ในภายหลัง

ในบทที่ 24 ทูยเพื่อนยาก ผู้เขียนได้พรรณนาถึง พฤติกรรมของควายได้อย่างน่าสนใจ ดังความว่า

ป่ายแก่ ๆ วันหนึ่ง ผมนั่งอยู่บนหลังควาย ที่มีรูปร่างบึกบึน มันพาผม ลัดเลาะเล็มหญ้าอยู่ตามคันนา ท้องฟ้าสีครามสดใสมีเมฆปุยขาว ๆ ลอย ละล่องตัดกับท้องฟ้าสีคราม ในบางจังหวะควายเดินชอบคันนา ผมรีบเอามา หนีบไว้พร้อมกับเอามือกดลงไปแผ่นหลังที่มีหนังหยาบ ๆ ดำและหนาเตอะ ป้องกันไม่ให้ตนสิ้นไหลลงไปที่คอควายที่มีเขาโค้งงามคู่นั้น ซึ่งมันอาจจะเป็น อันตรายได้ ถ้าพลัดตกลงไปทับเขาควาย มันพาผมตระเวนไปตามจุดต่าง ๆ อย่างเชื่องช้า บางครั้งมันหยุดพักเงยหน้าขึ้นมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัว บางทีมันก็ ใช้หางปิดป่ายแมลงต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณกัน เวลาโดนหางควายพัดรู้สึกเจ็บ นิด ๆ จากขนหางและแรงเหวี่ยงสะบัด ควายแก่ตัวนี้เป็นของอาวลิ ที่พ่อให้เขา มาอาศัยทำนาหลังบ้าน มันเป็นควายที่มีกติกา รู้ความและมีมารยาทดีตัวหนึ่ง

(หน้า 95)

จากตัวอย่างที่ยกมาให้ภาพการพรรณนาถึง เด็กน้อยนั่งบนหลังความตัวใหญ่ในท้องทุ่งภายใต้ท้องฟ้าสีฟ้า เป็นภาพแสดงถึงความมีอิสระเสรีและชีวิตคนและสัตว์ที่ใช้ในการเกษตร ผูกพันกัน ผู้เขียนได้เปรียบว่าควายมีกติกา รู้ความและมีมารยาท นอกจากแสดงถึงความฉลาดของควายแล้วยังแสดงถึงการเสียสละสังคมนาษย์ปัจจุบันที่ยังล้ากว่าควาย โดยมนุษย์ บางจำพวกไม่ปฏิบัติตามกติกาสังคมนาษาเขาไว้

3. เทศนาโวหาร คือ ข้อความที่ชักจูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตามความคิดของผู้เขียนโดย นำเหตุการณ์หรือหลักฐานมาประกอบ ใช้ในการแนะนำสั่งสอน โน้มน้าวใจ เพื่อให้เห็นจริงและ เชื่อตามภาษาที่ใช้ต้องชัดเจนประกอบกับมีเหตุผลน่าเชื่อถือ ในสารคดีเรื่อง **คุณดอกกุหลาบ** โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด มีลักษณะโดดเด่น ที่จะเสนอเมื่อจบบท หรือแทรกอยู่กลางบท ซึ่งมักจะเป็นคำสอนของบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย บิดามารดา หรือคำภาษิตโบราณของภาคอีสาน เทศนาโวหารในสารคดีเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะให้ข้อสั่งสอนหรือแนะนำในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและ ให้ข้อคิดเรื่องการใช้ชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 สังสอนหรือแนะนำในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นอกจากนี้ยังมีการให้ข้อคิดถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังความว่า

ปัจจุบันเห็ด หอยเคื่อ หอยหอมหมดไปเนื่องจากหน้าดินไม่มีความชื้น เพียงพอ ป่าถูกทำลายไป หน้าดินถูกรถไถกวาดปรับที่ นำเสียดายมาก ธรรมชาติถ้าถูกทำลายไป การที่จะกลับมาดีเหมือนเดิมเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง

(หน้า 22)

ผู้เขียนมีเจตนาในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยชักจูงให้ผู้อ่านร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยกล่าวถึงเห็ดและหอย ต้องอาศัยในที่สูงชัน แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ความนี้เป็นความน้อยที่จะเรียกร้องให้ทุกคนร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมและดูแลธรรมชาติที่เหลืออยู่

ในบทที่ 7 ฤดูกาล ผู้เขียนได้กล่าวถึงควาย ดังความว่า

ผมจินตนาการไปว่า ถ้าชาวนานำรถไถหรือควายเหล็กเข้ามาใช้ ควายก็ต้องถูกส่งไปไทย เข้าโรงฆ่าสัตว์ กุดจี ปุ๋ยคอกก็น้อยลง พื้นดินขาดปุ๋ย อินทรีย์ วัฏจักรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานได้เสื่อมสภาพลง ส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาสูญเสียความสมดุลไป

(หน้า 37)

ผู้เขียนมีเจตนาชักจูง โดยนำเสนอความคิดเห็นจากการจินตนาการความรู้สึกที่ได้พบสภาพปัจจุบัน จึงนำมาในการเดาอนาคตว่า การใช้รถไถมากเกินไปอาจทำให้สภาพดินเสื่อม ความอุดมสมบูรณ์และระบบนิเวศวิทยาสูญเสียความสมดุล เพราะมูลควายนั้นจะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และเป็นที่อยู่ของแมงกุดจี

ในบทที่ 22 ทุ่งเตย ผู้เขียนได้กล่าวถึงทุ่งเตยที่เคยอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันได้ถูกทำลายไปแล้ว ด้วยลักษณะของกลอนเปล่า ดังความว่า

ทุ่งเคยปัจจุบันนี้เหลือไว้แต่ชื่อ มีแต่อดีตเก่า ๆ ให้คนได้ระลึกถึง
 เนื่องจากการใช้รถไถปรับหน้าดินทำนา ป่าเคยถูกทำลายไปมาก ลูกกุ้งลูก
 ปลาที่เคยอาศัยรากเคยก็หายสาบสูญไปด้วย น้ำตื้นเขิน ไม่มีปลิง ไม่มีหอย
 คัน ไม่มีนกกระเต็น ไม่มีเขียดเขี้ยว แม้แต่คันเคยก็เหลือน้อยเต็มที ระบบ
 นิเวศวิทยาสูญเสียไปหมด ทุ่งเคยวันนี้เหลือไว้แต่อดีตที่อุดมสมบูรณ์และ
 ดงมยั้งนัก ประทับไว้ในความทรงจำของम्मมีรูสี่ม

คิดถึง..... ทุ่งทุ่งเขียวขจี ต้นเคยรายล้อมเป็นทิวแถว

คิดถึง..... ลำห้วยใสสะอาดที่เคยลงไปก้มดื่ม

คิดถึง..... ดอกจางสีแสดที่บ้านสระพังตัดกับผืนดินแดงกระแจะงายาม
 หน้าแล้ง

คิดถึง..... กระท่อมกลางนาที่ใช้หลบฝนเวลาฝนโปรยปราย

คิดถึง..... ทุ่งทุ่งที่มีข้าวออกรวงเหลืองอร่าม

คิดถึง..... ผูกวัวควายที่อยู่เป็นเพื่อนในทุ่งทุ่ง

คิดถึง..... เปลวแดดที่แผดเผาระยิบระยับในหน้าแล้ง

คิดถึง..... เสียงกบเขียดที่ร้องระงมในยามค่ำคืน

คิดถึง..... นกเต็นสีส้ม สดใสที่เกาะนั่งตามใบเคย บางจิ้งหะทึงตัวลง
 ในน้ำ และกลับขึ้นมาพร้อมปลาตัวเล็ก ๆ ในปากสีส้ม

คิดถึง..... นกเอี้ยงม่ง ปีกดำที่บินหายลับไปกับท่วงกบใจด रिमลำห้วย

คิดถึง..... เขียดเขี้ยวที่หลบแดดเกาะนั่งอยู่ตามใบบัว

คิดถึง..... นกเจ้า คอยาว ตัวสีขาว เดินท่อม ๆ หากินกุ้ง หอย ปู ปลา
 ตามชายน้ำ

คิดถึง..... รอยยิ้มของเพื่อนทุ่งทุ่งที่ฟันสีแต่คราบหินปูน แต่ใสชื่อและ
 จริงใจ

คิดถึง..... เพื่อนเก่าผู้ยากไร้บางคน ซึ่ง...ได้ลาจากโลกนี้ไปแล้ว บัดนี้
 เหลือไว้แต่ ความทรงจำ

ในอดีตที่ตราไว้ในจิตวิญญาณตราบชั่วนิจันรันดร

ในตอนนี้อย่างผู้เขียนมีเจตนาแนะนำ ชักจูงอนุรักษ์ธรรมชาติที่ยังเหลืออยู่ โดยยกตัวอย่าง ความทรงจำในอดีตมาประกอบ ทำให้เห็นภาพในชนบทของท้องทุ่งและหนองน้ำที่ยังอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ผู้อ่านไม่หาธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันสิ่งเหล่านั้นได้เลือนหายไป ทำให้เกิด ความเห็นว่ามีมนุษย์ไม่เคยดูแลในสิ่งที่มีอยู่ ได้แต่ตัดทวงผลประโยชน์จากสิ่งนั้น ๆ

ในบทที่ 24 ทูย์เพื่อนยาก ได้กล่าวถึงความผูกพันระหว่างควาย ธรรมชาติและมนุษย์ ดังความว่า

ปัจจุบันจำนวนควายลดลงเรื่อย ๆ เพราะมีควายเหล็กเข้ามาแทนที่ ควายถูกส่งขายไปไทยเข้าโรงฆ่าสัตว์ เมื่อจำนวนวัวควาย ซึ่งเป็นสัตว์ที่ผลิต และกระจายปุ๋ยได้ดีลดลง จึงส่งผลให้ปุ๋ยในดินที่เคยอุดมสมบูรณ์น้อยลงไป ด้วยเป็นเงาตามตัว

เวลาที่ผู้ใหญ่ขายควาย เหมือนหนึ่งว่าควายมันจะรู้ชะตากรรม บางตัว น้ำตาไหลก็มี พวกเด็ก ๆ จะร้องไห้ตาม ผมยังไม่เคยเห็นผู้ใหญ่ขายรถไถนา แล้วเด็กเสียใจร้องไห้

ระหว่างเครื่องจักรกับสิ่งมีชีวิตจิตใจ มันต่างกันที่ความรู้สึกโดยสิ้นเชิง

(หน้า 97)

ผู้เขียนมีเจตนาในการนำเสนอการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาที่มนุษย์และสัตว์ต้องอิงอาศัย ธรรมชาติและความผูกพันระหว่างสัตว์และคน ซึ่งเป็นมิตรภาพที่เข้าใจกันทางจิตใจ และรู้ถึง พระคุณของสัตว์ผู้มีความรู้ในทางการเกษตร อีกทั้งยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการขาย ควาย

3.2 สั่งสอนหรือแนะนำในเชิงการใช้ชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากบทที่ 1 อีสานเมื่อวันวาน ผู้เขียนได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับอาหารและวัฒนธรรม ตะวันตก ดังความว่า

อาหารและวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นอัน มาก ความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนไป ชีวิตที่มีแต่เปลือกนอกไร้ซึ่งแก่นแท้ พฤติกรรมตีกอล์ฟ ดื่มไวน์ ผูกไท ไส้สุท ตามโลกตะวันตก มีให้เห็นอยู่ดาษดื่น

คนรุ่นใหม่ถ้าจะกินขนมจีน ข้าวแกง น้ำพริก ถือเป็นเรื่องไม่ทันสมัย กระแสทุนนิยมเสรีไร้พรมแดนของพวกเขา ผนวกกับการยึดติดระบบศักดินาที่ยังไม่เสื่อมคลายไปจากสังคมไทย ได้ถาโถมและครอบงำเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

(หน้า 20)

ผู้เขียนแนะนำการใช้ชีวิตเกี่ยวกับสังคมไทยในยุคไร้พรมแดนว่าไม่ควรยึดติดกับเปลือกภายนอก รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกประกอบกับ การถือชั้นถือนามสกุลของคนบางจำพวกทำให้สภาพชีวิตและสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอข้อคิดในการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งเรื่องการเงิน การอยู่ร่วมกัน โดยยกคำสอนของแม่ที่เคยสอนผู้เขียนเมื่อวัยเด็กมากล่าว ดังความว่า

ความไม่พอดีในการกินของมนุษย์ ถ้าน้อยไปหรือมากเกินไปก็เป็นทุกข์ ทุกข์จากการที่ท้องไม่อิ่มกับทุกข์ที่มาจากความอึดอัดจนอึดอัด สังคมไทยทุกวันนี้ คนส่วนใหญ่โหยหิว ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเหลือกินเหลือใช้ ช่างต่างชั้นกันเหลือเกิน

(หน้า 22)

ผู้เขียนมีเจตนาการใช้ชีวิตเกี่ยวกับการกินการใช้ว่าควรมีความพอดีไม่มากไม่น้อยจนเกินไป โดยผู้เขียนมีเจตนาแสดงถึงสังคมคอร์รัปชันในปัจจุบันที่มีให้เห็นได้ในทุกพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมไทยยังล้าหลัง

บทที่ 4 อาลัยคุณแม่ไว กล่าวถึงคำสอนในการใช้ชีวิตของแม่ ดังความว่า

แม่สอนให้มีความประนีประนอม เอื้ออาทรต่อกัน ไม่ทะเลาะกัน ลดความขัดแย้ง อย่าใช้กำลังหรืออารมณ์เข้ามาเป็นเครื่องตัดสินปัญหา การเจรจาชายพบปะผู้คน “น้ำซุ่นให้เก็บไว้น้ำใสให้ไว้ข้างนอก” สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่คุณแม่เคยสอนไว้ ลูกได้จดจำและนำไปปฏิบัติสั่งสอนและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นอื่นอีกต่อไป

(หน้า 29)

จากข้อความที่ยกมาเป็นการสอนให้รู้จักการใช้ชีวิตอยู่กับในครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะผู้เขียนเมื่อเป็นเด็กประกอบอาชีพค้าขายกับพ่อแม่ จึงจำเป็นที่ต้องยิ้มแย้มแจ่มใสกับลูกค้าและผู้มาเยือนเสมอ รู้จักรับอารมณ์และความรู้สึกเพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทที่ 6 เพื่อนวัยเด็ก ได้กล่าวถึงเทศนาในการใช้ชีวิต ดังความว่า

คนเราถ้ามีการให้ มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบกัน สังคม และชุมชนจะน่าอยู่มาก ผิดกับสังคมคนเมืองสมัยนี้ ต่างคนต่างเอาตัวรอด แก่งแย่งชิงดีกันไม่จบสิ้น

(หน้า 36)

ผู้เขียนมีเจตนาแนะนำให้รู้จักแบ่งปันกันในสังคม ไม่เอาเปรียบ ไม่ต่างคนต่างเอาตัวรอด เพราะในสังคมปัจจุบันนี้ทุกคนมีแต่เอาตัวรอดเอาเปรียบกันทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย โดยอาจได้ความคิดมาจากชาวชนบทที่มีน้ำใสใจจริงให้แก่กันและเอื้อเฟื้อกัน

ในบทที่ 12 นิทานที่แม่เล่า กล่าวถึงคำสอนของแม่ ดังความว่า

สำหรับคุณแม่ไว ถ้าผมหรือลูกคนอื่นกินข้าวไม่อิ่ม อาจจะด้วยเหตุผลว่าอาหารหมดก่อนหรือของกินมีน้อยไป แม่จะให้ความอิมใจและปลงใจว่า “กินน้ำนำไปกะอิมพอดี” หรือ “กินหน้อยบ่ตาย กินหลายเป็นซ่าเขา” แม่พยายามสอนให้พวกเรากินง่าย อย่ง่าย กินแต่พอดีพอดี

(หน้า 55)

จากข้อความข้างต้นเป็นสิ่งที่เป็นการสอนจากแม่สู่ลูกในภาวะแร้นแค้นของภาคอีสานที่อาหารมีน้อยต้องกินให้อิ่มพอดี กินง่าย อย่ง่าย ไม่เลือก อย่ากินโดยไม่รู้จักรประมาณตน เพราะจะทำให้เกิดหนี้สิน นับว่าเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เขียนรวมทั้งชาวอีสานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

บทที่ 14 นี้แหละชีวิต ผู้เขียนได้กล่าวถึงการจัดระเบียบของพี่น้องเนื่องจากผู้เขียนมีพี่น้องหลายคนบางครั้งอาหารก็ไม่พอรับประทาน ดังความว่า

“เฮ่า...กินได้” ทุกคนเอาข้าวเหนียวจิ้มกินด้วยความเอร็ดอร่อย ผมสังเกตเห็นประสิทธิภาพการกินของแต่ละคนรุนแรงและรวดเร็วขึ้นเรื่อย ๆ พลันผมเห็นไอ้แก่นเอาข้าวเหนียวจิ้มลงไปพร้อมกับใช้หัวแม่มือหยิกตัวปลาทุ เท่านั้นเอง... เท้าของผมก็ถีบหน้าอกไอ้แก่นห่างหลังกระเด็นออกไปจากวงข้าว ไอ้แก่นเสียใจวิ่งไปซ่อนตัวและร้องไห้ในบ้าน ผมกับคนอื่นยังคงกินปลาทุตัวนั้นตามกติกาต่อไป พอหายโมโหกินต่อไม่ลง เพราะสงสารน้องสาวจับใจอีกทั้งปลาทุก็เหลือแต่หัวกับก้าง ทำไงได้ ระเบียบก็คือระเบียบ แต่เราก็ลงโทษน้องรุนแรงไปเกินกว่าเหตุ”

(หน้า 60)

จากข้อความที่ยกมาแสดงถึงความยากจนของคนอีสานได้อีกทางหนึ่ง และแสดงถึงว่าพี่น้องต้องรักกันมีของกินของใช้ ต้องรู้จักเอื้อเฟื้อต่อกันมีน้ำใจกัน และไม่เห็นแก่ตัว

ในบทที่ 14 นี้แหละชีวิต ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างพฤติกรรมของสัตว์มาเป็นข้อคิดและแนวทางในการใช้ชีวิตดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียนได้กล่าวถึง ปลาหลดซึ่งเป็นปลาที่หาตัวยากและมักซ่อนตัวอยู่ในโคลน ผู้เขียนจึงนำพฤติกรรมของปลามาเป็นข้อคิด ดังความว่า

ทฤษฎีปลาหลด : ทุกครั้งที่ผมไปหาปลาซ่อน ส่วนมากจะจับปลาแห้งไว้ก่อน ถัดไปจะเป็นปลาซ่อน ปลาตุ๊ก พอท้าย ๆ จะเป็นปลาหลด โดยธรรมชาติของปลาหลดมันจะอยู่ในโคลนจม หาตัวยาก พวกเรามีวิธีการโดยใช้เท้ากวาดโคลนตามไปมาและหยุดพักไว้สักครู่ จากนั้นให้คอยสังเกตรอยมุดของโคลน เราจะมีตามรอยมุด และจะได้ปลาหลดโดยง่าย ทำเช่นนี้สลับกันไปจนจับได้หมดหรือเกือบหมด

ผมได้ข้อคิดว่า ปัญหาอลเวงบางอย่างจะไม่สามารถแก้ปัญหาหรือ
ตัดสินใจในตอนนั้น ควรที่จะต้องรอเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์และค่อย ๆ
แก้ปัญหาไปที่ละเปลาะ ให้เวลาสักหน่อย เพื่อจะได้ไตร่ตรองให้รอบคอบ

(หน้า 60)

จากข้อความตัวอย่างแสดงถึงการสังเกตธรรมชาติรอบตัวในชีวิตของปลาหลดจนเกิดการ
เรียนรู้ แล้วนำมาประกอบเป็นข้อคิดที่จะนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังแสดงถึง
ภูมิปัญญาที่มีป่อเกิดมาจากธรรมชาติรอบตัว

ในตอนเดียวกันผู้เขียนได้กล่าวถึงทฤษฎีหวานกล้วยดิบ โดยใช้กล้วยซึ่งเป็นผลไม้ใน
ท้องถิ่นมายกตัวอย่างเปรียบเทียบประกอบ ดังความว่า

หวานกล้วยดิบ : แม่เล่าว่า คนเราคบกันบางครั้งไม่มีความจริงใจต่อกัน
คอยแต่จะเอาเปรียบ ดูภายนอกดีมีมิตรจิต แต่ภายในอีกแบบหนึ่ง

(หน้า 60)

จากข้อความแสดงแนวคิดว่ากล้วยดิบนั้นดูจะกินไม่ได้และมีรสฝาด เปรียบเหมือน
คนเรา แสร้งทำเป็นมีน้ำใจแต่คอยจะเอาเปรียบอยู่เสมอ จะเห็นว่ากล้วยดิบแทนที่จะมีรสฝาด
คนเรากลับเห็นว่ามีรสหวาน หรือนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าอย่าเห็นผิดเป็นชอบก็ได้

ในตอนนี้แหละ เช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้นำผลไม้คือ มะพร้าวมาเปรียบกับ
วิธีการบริหารบุคคล ดังความว่า

แนวทางแห่งมะพร้าว : ถ้าจะแบ่งมะพร้าวออกเป็น 3 อย่าง คือ
มะพร้าวอ่อน มะพร้าวทึนทึก และมะพร้าวแก่ มะพร้าวอ่อนใช้กินสด มะพร้าว
ทึนทึกเอาไว้โรยหน้าขนมกล้วยขนมตาล หรือชุดคลุกกับน้ำตาลทราย
มะพร้าวแก่สำหรับคั้นกะทิ การใช้ให้คนทำงานในส่วนต่าง ๆ โดยพื้นฐาน
อย่างน้อยควรให้เหมาะสมเป็นหลักจะได้ไม่ผิด เปรียบเสมือนการใช้มะพร้าว
ในเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

(หน้า 60)

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างวิธีการเลือกผลมะพร้าวไปประกอบอาหาร โดยใช้วิธีการเลือกตามความเหมาะสมในการใช้ทำอาหารแต่ละชนิด โดยโยงความคิดว่า การบริหารคนก็ต้องทราบศักยภาพของคนนั้น ๆ เพื่อจะทำงานที่เตรียมไว้ประสบผลสำเร็จ จากแนวคิดนี้แสดงถึงการนำวิถีชีวิตที่ทุกคนอาจมองข้ามเช่นการทำอาหารมาประกอบเป็นแนวคิด

ตอนนี้แหละชีวิต เช่นเดียวกัน ผู้เขียนได้เสนอศิลปะการวางเฉย โดยนำไปเปรียบเทียบกับกริยาของสัตว์ ดังความว่า

ศิลปะในการวางเฉย : แม่สอนไว้ว่า คำพูดหรือการแสดงออกในบางครั้ง ถ้าวิเคราะห์ดูแล้วว่ามันมีผลเสียมากกว่าผลดีก็ให้วางเฉยเสีย “เสียไว้คือหมาป่าทำ” เปรียบเปรยว่า หมามันไม่ได้มุ่งล่า แต่มันก็ไม่ได้ช่วยเงิน ทำตัวเฉย ๆ สบาย ๆ ไม่ทุกข์ ไม่ร้อนอะไร แต่มันบางครั้งยังกระดิกหางให้อีกด้วย

(หน้า 60)

ผู้เขียนให้ข้อคิดในการวางเฉยในบางสถานการณ์ ไม่ความเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะอาจจะทำให้เกิดอันตรายได้ ควรใช้ปัญญาไตร่ตรองอย่างสุขุม และการวางเฉยยังทำให้เราสามารถปลอดภัยและอยู่รอดได้ โดยนำสุนัขไปเป็นตัวเปรียบว่า สุนัขไม่มุ่งล่าแต่ก็ไม่เห็นอาย

ในตอนนี้แหละชีวิตผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเชิงเทคนิคถึง การยอมรับความเป็นไปได้ โดยเปรียบกับการล่าสัตว์ ดังความว่า

การยอมรับความเป็นไป : บ่อยครั้งที่ผมไปปักเบ็ดปลาหรือเบ็ดกบ บางจุดดูแล้วเหมาะมาก แต่เอาเข้าจริง ๆ ไม่มีปลาหรือกบมากินเบ็ดเลย ขณะที่บางจุดเราปักไปทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ แต่ได้ บางทีไปใส่ตุ้มกบในจุดเหมาะมาทำทางเข้าลูบดินรอบ ๆ ตุ้มอย่างดี จุดอย่างนี้กับคงกำลังมุดเข้าตุ้มตัวที่หนึ่ง ตัวที่สอง ตัวที่สาม ตัวที่สี่ จินตนาการไปเรื่อย ๆ จนหลับ รุ่งเช้าพอไปกู้ตุ้มจุดที่คาดหวังไว้สูง บางครั้งไม่ได้อะไรเลย ตรงข้าม จุดที่แย่มากที่สุดพอยกขึ้น กบอัดแน่นอยู่เต็มไปหมด

คนเราอย่าไปคาดหวังอะไรที่มันมากเกินไป แต่ก็อย่าคาดหวังน้อย
จนเกินไป ทุกอย่างมีทั้งความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ในตัว

(หน้า 61)

ผู้เขียนได้นำประสบการณ์การล่าสัตว์ที่บางครั้งอาจไม่ได้สัตว์กลับมา แล้วนำมา
วิเคราะห์ว่า ไม่ควรคาดหวังสิ่งต่าง ๆ มากเกินไปควรยับยั้งจิตใจบ้าง ควรทำใจเป็นกลาง
จากตัวอย่างจะเห็นว่าผู้เขียนได้นำสิ่งเรียนรู้ที่ได้จากธรรมชาติรอบตัวมาเป็นข้อคิด

ผู้เขียนที่ได้จากการละเล่นในวัยเด็กมาประกอบกันเป็นข้อคิด ดังความว่า

มิติแห่งความคิดไม่เปิด : ช่วงกลางฤดูหนาว เวลาชุกตัวนอนในกอง
ฟางกลางท้องทุ่ง ยามดึกส่งดบรรยากาศช่างเจียบสงบ มองเห็นทางช้างเผือก
และดาวเดือนพร่างพรายอยู่เต็มท้องฟ้า แต่ถ้าคืนใดเมฆดำเคลื่อนตัวเข้า
มาปกคลุมมืดมิด ก็ไม่อาจมองเห็นสิ่งที่ประทับใจได้

สังคมไทย การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสเป็นสิ่งที่ดีงาม แต่บางครั้ง
ความอาวุโสยังถูกจุดดั่งด้วยระบบศักดินาอีกต่อหนึ่ง เป็นผลให้การรับฟัง
ความคิดเห็นจากผู้อ่อนอาวุโสกว่าถูกปฏิเสธไปเป็นส่วนใหญ่ บางครั้งถึงแม้ว่า
ผู้อาวุโสอาจจะมีความคิดที่ดี แต่ถ้ามิติแห่งความคิดไม่เปิด ก็ไม่มีประโยชน์
อะไร

(หน้า 61)

ผู้เขียนได้กล่าวเจตนาแนะนำถึงสภาพสังคมไทย ที่ผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสยังถือตนเอง มีทิฐิ
สูงโดยไม่ยอมรับฟังเหตุผลของผู้วัยน้อย ในทำนองว่าอาบน้ำร้อนมาก่อน ทำให้สิ่งใหม่ ๆ ที่คนรุ่น
ใหม่คิดอาจจะไม่ได้ทำเพราะถูกปิดกั้นทางการแสดงความคิดเห็น ซึ่งการเป็นเช่นนี้จะไม่เกิด
ประโยชน์ต่อสังคม

สุดท้ายในตอน นี้แหละชีวิต ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างการเอาเปรียบกันโดย
ยกตัวอย่างเขี่ยมาเป็นตัวประกอบ ความว่า

ทฤษฎีเชียดไม้ : เวลาที่ผมไปหาเชียดกับแม่หรือไปคนเดียวหลังจากที่
เอาเชียดใส่ลงไปในช่องหรือกระบุง ทุกครั้งที่ผมสังเกตเห็นความเป็นไปเชียด
ที่อ่อนแอกว่าจะถูกเชียดที่แข็งแรงกว่าเหยียบทับลงไป เชียดที่อ่อนแอที่อยู่
ด้านล่างไม่มีแม้อากาศหายใจ ตัวที่อยู่บนสุดจะรอดในขณะที่เหยียบอยู่บนตัว
อื่น

(หน้า 61)

ผู้เขียนได้ใช้เชียดมาเป็นตัวเทียบในการแนะนำสอน โดยเชียดไม้ ซึ่งหมายถึงเชียดชนิด
หนึ่งมีลักษณะตัวใหญ่กว่าเชียดชนิดอื่น (ไม้ หมายถึง ใหญ่) จะเหยียบทับเชียดตัวเล็กกว่าเพื่อ
แย่งอากาศหายใจ ในขณะที่อยู่ในช่องหรือกระบุงที่ผู้เขียนและแม่ช่วยกันจับใส่มา แสดงถึงการ
แก่งแย่งกันในวงสังคมแม้จะอยู่ในสถานการณ์คับขัน ผู้ที่มีอำนาจก็ย่อมจะเอารัดเอาเปรียบผู้น้อย

บทสุดท้าย เทศกาล ผู้เขียนได้กล่าวถึง ชีวิตเด็กในชนบทอีสาน ดังความว่า

ชีวิตเด็กบ้านนอกช่างขัดสนเหลือเกิน งานบุญพิธีต่าง ๆ ค่อย ๆ ลืม
เลือนไปตามกาลเวลา ผู้คนมุ่งหน้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ เหลือแต่คนแก่กับ
เด็กอยู่บ้าน รอวันเวลาที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างไร้จุดหมาย เพียงหวังไว้ว่า
พรุ่งนี้ชีวิตคงดีขึ้น

(หน้า 129)

ผู้เขียนกล่าวถึงเด็กที่ขาดโอกาส และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ใกล้จะเลือนหายโดยวิงวอนให้
ทุกคนหันมาช่วยเหลือและกลับบ้านเกิด เพื่อพัฒนาและแสดงถึงความรักและกตัญญูแต่สิ่งที่ให้
ชีวิต

4. **สารกโหวหาร** คือโหวหารที่มุ่งความชัดเจนโดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ สถานการณ์
หรือเรื่องนิทานมาประกอบเป็นตัวอย่าง ดังตัวอย่างในสารคดี เรื่อง **คุณดอกสุดท้าย** โดย
จุลินทร์ ศรีสะอาด ต่อไปนี้

4.1 เหตุการณ์หรือเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้รับจากบุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งนิทาน ภาสิต และคำกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อผู้เขียนกล่าวถึงนิทานก่อนนอนซึ่งยายจะเป็นผู้เล่า จึงได้ยกตัวอย่างตำนานเรื่อง ผีนุญ มาเป็นตัวอย่าง เพราะตำนานนี้เกิดขึ้นที่ภาคอีสานบ่อยครั้งที่มียุคน้ำท่วมมากแวง ดังความว่า

ยายจะเล่าเรื่องราวในอดีตให้ฟังเป็นประจำก่อนนอน รวมถึงเรื่องราวของผีบาป ผีนุญ ที่เกิดขึ้นที่อุบลฯ สมัยรัชกาลที่ 5 ยายก็เป็นผู้หนึ่งที่ถูกชักชวนให้เดินทางรอนแรมไปหาบหินที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นได้นำหินมาเก็บไว้ที่บ้านหนองงูเหลือม โดยเชื่อว่าหินจะกลายเป็นทองคำ

(หน้า 43)

เรื่องผีบาปผีนุญที่ผู้เขียนกล่าวถึง เป็นเรื่องความเชื่อของชาวอีสานว่า เมื่อบ้านเมืองเกิดยุคเชษฐจะมีผู้มีบุญบารมีมาเกิดเรียกว่า “ผีนุญ” (ผี หมายถึง เทวดา) เรื่องเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ห้า คือมีคนตั้งตนเป็นผีนุญเพื่อหลอกลวงชาวบ้านให้เอื้อผลประโยชน์สำหรับตน หรือเพื่อแลกข้าว และปลูกระดมให้ชาวบ้านต่อต้านราชการ

ผู้เขียนได้ยกคำกล่าวของคนเฒ่าคนแก่ในเรื่องตุ๊กแก ในบทที่ 2 เพียงความทรงจำ ความว่า

ผู้เฒ่าเล่าว่ามันเป็นตำนาน เวลาตุ๊กแกดับโต มันก็จะร้อง “ดับโตๆ” ประกาศให้กูเซียวรู้ เพื่อให้กูเซียวมากินดับ ผมคาดว่าด้วยความที่สัตว์สองชนิดนี้เป็นศัตรูกัน เจอกันไม่ได้ ต้องกัดกันอยู่จำไป”

(หน้า 19)

จากตัวอย่างเป็นการเล่าตำนานของสัตว์โดยการสังเกต แสดงว่าชาวชนบทอีสานมีการสังเกตและสันนิษฐานความเชื่อออกมาในรูปแบบนิทานที่เรียกว่านิทานอธิบายเหตุ

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ยูเขียนได้ยกตัวอย่างคำกล่าวที่มีลักษณะภาษิตอีสานมาประกอบในเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ ดังความว่า

“แกงหอยบให้เผ็ด แกงเห็ดบให้เค็ม” เป็นคำกล่าวที่ตลกสืบทอดกันมา
แต่โบราณ เวลาที่พวกเราทำกับข้าวที่เป็นหอยหรือเห็ด

(หน้า 79)

จากภาษิตที่ยกมา “แกงหอยบให้เผ็ด” คือ เวลาแกงหอยจืดหรือหอยขม จะต้องไม่ให้เผ็ดมากเกินไป เพราะเวลากินจะต้องให้ปากดูดเนื้อหอยออกมาถ้าเผ็ดมากจะทำให้รับประทานได้น้อยหรือสำลักได้ “แกงเห็ดบให้เค็ม” คือ เวลาแกงเห็ดให้เค็มเกินไปเพราะเห็ดจะมีความหวานในตัว ถ้าเค็มมากความหวานจะหมดไปและเห็ดจะดูดซับความเค็มไว้แทนทำให้แกงไม่อร่อย

เมื่อผู้เขียนกล่าวถึงบ้านแดงฮ้าง ในบทที่ 21 ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวเป็นหมู่บ้านโบราณที่ถูกทิ้งร้างมานาน โดยผู้เขียนได้ยกประวัติบ้านแดงฮ้าง มาประกอบทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจและได้รับความรู้ประกอบมากยิ่งขึ้น ดังความว่า

จากหนังสือประวัติเมืองอำนาจเจริญโดยพระครูสุวรรณวาริคนารักษ์ พ.ศ. 2506 หน้า 1 - 3 บันทึกไว้ว่า เมืองอำนาจเจริญตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2393 ในรัชกาลที่ 3 กรุงรัตนโกสินทร์ล่วงมาถึง พ.ศ. 2453 มีท้าวภิตก้าเป็นเจ้าเมืองต่อมา พ.ศ. 2458 ทางกรมได้ยุบเมืองลงเป็นอำเภอ และย้ายที่ทำการอำเภอไปตั้งที่บ้านบุง ตำบลบุง และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบุง ต่อมาเรียกเป็นอำเภออำนาจเจริญ

จากหนังสือความรู้เรื่องเมืองอำนาจเจริญ เขียนและเรียบเรียงโดย คุณพ่อสมชัย วารสาร นำเสนอโดยนายเรียบ เฉลิมวงศ์ ระบุว่า พุทธศักราช 2401 รัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกบ้านค้อขึ้นเป็นเมืองอำนาจเจริญ ให้ท้าวจันทน์บุษมเป็นพระอมรอำนาจเจ้าเมือง ขึ้นแก่เมืองเขมราฐ

จากหนังสือประวัติศาสตร์ลาว โดยมหาสิลา วีระวงส์ จัดพิมพ์โดยหอสมุดแห่งชาติ สปป.ลาว 2001 หน้า 145 - 148 ระบุว่า สยามจัดการปกครองลาว (ค.ศ. 1779 - 1893) ในปี ค.ศ. 1890 (พ.ศ. 2433) เมือง

อำนาจเจริญขึ้นกับหัวเมืองเอก เขมรราช ในสมัยนั้นตัวอักษรยังคงใช้อักษรลาว (อักษรไทยน้อย)...

หลวงท่านตั้งฉายาบุเทพว่า “ธรรมกิติราช” หลังจากที่ปู่ย่าได้ตั้งรกรากอยู่ที่นี้แล้ว ต่อมาได้เกิดไฟไหม้หมู่บ้านครั้งใหญ่ ผู้คนจึงอพยพแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ “บ้านกุดสิม” “บ้านโคกกลาง” “บ้านหนองแคน” ผมวิเคราะห์และสันนิษฐานว่า ชุมชนโบราณเมื่อก่อนมีความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ไชยกลางต่าง ๆ เป็นอันมาก พอเกิดไฟไหม้ขึ้นมาอาจจะดูว่าเป็นกลางไม่ดี จึงต้องอพยพออกจากที่เดิมไป

(หน้า 85)

การยกตัวอย่างประวัติเมืองอำนาจเจริญที่ทิ้งร้างไปประกอบในเนื้อเรื่องทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เพิ่มเติม และสามารถหาความรู้เพิ่มจากชื่อหนังสือที่ผู้เขียนอ้างถึงได้ นับว่าทำให้สารคดีน่าเชื่อถือมีน้ำหนัก

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเรื่องเล่าประกอบ ดูน หรือตาน้ำใหญ่ที่ผุดขึ้นเป็นบ่อ ในบทที่ 22 ทุ่งเตย ดังความว่า

มีเรื่องเล่ากันว่า สมัยโบราณเคยมีคนเอาซากครกกระเดื่องทิ้งลงไป สากจะไปโผล่ขึ้นที่บ้านโปลี ซึ่งจะอยู่ไกลออกไปอีกมาก เป็นเรื่องเล่าที่ยังพิสูจน์ไม่ได้

(หน้า 88)

การยกตัวอย่างเรื่องเล่าประกอบนั้นนับว่าทำให้ผู้อ่านได้เพลิดเพลินผ่อนคลายจากเนื้อเรื่อง และสามารถจินตนาการถึงความลึกของบ่อน้ำได้ว่า มีความลึกถึงบาดาลและดูลึกลับน่ากลัว ทั้งยังแสดงว่าในภาคอีสานเมื่ออดีตยังมีความอุดมสมบูรณ์

ผู้เขียนยกตัวอย่างเรื่องเล่า ประกอบในบทที่ 25 เทศบาลเวหา เมื่อกล่าวถึงอีแร้ง ความว่า

เมื่อก่อน คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า สาเหตุที่อิเหน่าร้างมันทราบเรื่องราวหมาเน่า อยู่ตรงไหน เพราะว่าเริ่มต้นจากแมลงหวี่ไปเจอหมาเน่าก่อน แมลงหวี่จะนำ ชาวไปบอกแมลงวัน แมลงวันจะไปบอกแมลงวันหัวเขียว แมลงวันหัวเขียวจะไปบอกนกกระจอก นกกระจอกไปบอกนกเอี้ยง นกเอี้ยงไปบอกอีกา อีกาไปบอกแอ้งฮ่อม แอ้งฮ่อมจะนำชาวไปบอกแอ้งคอดำ

(หน้า 99)

จากการยกตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการแทรกนิทานลงไปเพื่อให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นนิทานที่เล่าสืบต่อกันมา ในเรื่องอิเหน่านิทานเรื่องนี้คล้ายกับนิทานลูกโซ่

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นคำดำของชาวอีสานที่นำสัตว์ในท้องถิ่นมาเกี่ยวข้อง ดังความว่า

ผู้เฒ่ามีคำพูดว่า “บักห่ากินหัวมึงเอ๊ย บักแอ้งฟ้อนอ้อมมึงเอ๊ย” นั่นก็ แสดงว่าอิเหน่าเข้ามามีบทบาทแม้กระทั่งคำดำพื้นบ้าน แต่บัดนี้ไม่มีโอกาสได้ เห็นอิเหน่าที่อยู่ตามธรรมชาติอีกแล้ว โดยเฉพาะ “แอ้งคอดำ”

(หน้า 100)

จากข้อความเป็นคำดำในภาษาอีสานที่ใช้อิเหน่าประกอบ นับว่าใช้สิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันมาเปรียบเทียบในการพรรณนา

อีกตัวอย่างหนึ่งเมื่อผู้เขียนต้องการกล่าวถึงบุคคล ในบทที่ 29 ไผเป็นไผ ได้ยกตัวอย่าง คำพูดของแม่ผู้เขียน เกี่ยวกับพ่อเฒ่าเก่าที่ได้เคยเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว ดังความว่า

แม่เล่าว่า พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเคยเสด็จพระราช ดำเนินผ่านบ้านโคกกลาง สมัยนั้นถนนขยางกูรยังเป็นทางลูกรัง มีผู้คน มากมายเตรียมผ้าไหม ผ้าขาวม้า และอื่น ๆ อีกมากไว้ถวายท่าน รถพระที่นั่ง ผ่านไปจนถึงพ่อเฒ่าเก่า ซึ่งเตรียมกรนงเขาเอาไว้ พระองค์ท่านทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับนกเขาจากพ่อเฒ่าแก้ว ซึ่งชาวบ้านโคกกลางถือเป็น
พระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้น .

(หน้า 115)

การยกตัวอย่างเรื่องเล่าประกอบการบรรยายนั้นผู้เขียนสามารถแทรกในเนื้อเรื่องช่วงที่
เหมาะสม ทำให้เนื้อเรื่องไม่สะดุด และยังทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปเรื่องราวต่าง ๆ ได้
เป็นอย่างดี

4.2 เหตุการณ์ที่ผู้เขียนประสบมาด้วยตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์มาประกอบการให้ข้อคิด ซึ่ง
ส่วนมากจะมาจากธรรมชาติใกล้ตัวผู้เขียน ดังความต่อไปนี้

ทฤษฎีปลาหลด : ทุกครั้งที่ผมไปหาปลาช่อน ส่วนมากจะจับปลาแห้ง
ไว้ก่อน ถัดไปจะเป็นปลาช่อน ปลาดุก พอกท่าย ๆ จะเป็นปลาหลด โดย
ธรรมชาติของปลาหลดมันจะอยู่ในโคลนจม หาด้วยาก พวกเรามีวิธีการโดย
ใช้เท้ากวอนโคลนตมไปมาและหยุดพักไว้สักครู่ จากนั้นให้คอยสังเกตรอยยุบ
ของโคลน เราจะงมตามรอยยุบ และจะได้ปลาหลดโดยง่าย ทำเช่นนี้สลับกัน
ไปจนจับได้หมดหรือเกือบหมด

ผมได้ข้อคิดที่ว่า ปัญหาอลเวงบางอย่างจะไม่สามารถแก้ปัญหาหรือ
ตัดสินใจได้ในตอนนั้น ควรที่จะต้องรอเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์และค่อย ๆ
แก้ปัญหาไปที่ละเปลาะ ให้เวลาสักหน่อย เพื่อจะได้ไตร่ตรองให้รอบคอบ

หวานกล้วยดิบ : แม่เล่าว่า คนเราคบกันบางครั้งไม่มีความจริงใจต่อ
กันคอยแต่จะเอาเปรียบ ดูภายนอกดีมีไมตรีจิต แต่ภายในอีกแบบหนึ่ง

แนวทางแห่งมะพร้าว : ถ้าจะแบ่งมะพร้าวออกเป็น 3 อย่าง คือ
มะพร้าวอ่อน มะพร้าวที่ขึ้นทีก และมะพร้าวแก่ มะพร้าวอ่อนใช้กินสด
มะพร้าวที่ขึ้นทีกเอาไว้โรยหน้าขนมกล้วยขนมตาล หรือชุดคลุกกับน้ำตาล
ทราย มะพร้าวแก่สำหรับคั้นกะทิ การใช้ให้คนทำงานในส่วนต่างๆ โดย

พื้นฐานอย่างน้อยควรให้เหมาะสมเป็นหลักจะได้ไม่ฝืน เปรียบเสมือนการใช้
มะพร้าวในเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

ศิลปะในการวางเฉย : แม่สอนไว้ว่า คำพูดหรือการแสดงออกใน
บางครั้ง ถ้าวิเคราะห์ดูแล้วว่ามันมีผลเสียมากกว่าผลดีก็ให้วางเฉยเสีย “เสีย
ไว้ คือหมาป่าห่า” เปรียบเปรยว่า หมามันไม่ได้มุ่งล่า แต่มันก็ไม่ได้ช่วยเงิน
ทำตัวเฉย ๆ สบาย ๆ ไม่ทุกข์ ไม่ร้อนอะไร แต่มันบางครั้งยังกระดิกหางให้อีก
ด้วย

การยอมรับความเป็นไป : ปอยครั้งที่ผมไปปักเปิดปลาหรือเปิดกบ
บางจุดดูแล้วเหมาะสมมาก แต่เอาเข้าจริงๆ ไม่มีปลาหรือกบมากินเบ็ดเลย
ขณะที่บางจุดเราปักไปทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ แต่ได้ บางทีไปใส่ตุ้มกบในจุดเหมาะมา
ทำทางเข้าลูบดินรอบ ๆ ตุ้มอย่างดี จุดอย่างนี้กบคงกำลังมุดเข้าตุ้มตัวที่
หนึ่ง ตัวที่สอง ตัวที่สาม ตัวที่สี่ จินตนาการไปเรื่อย ๆ จนหลับ รุ่งเช้าพอไปกู้
ตุ้มจุดที่คาดหวังไว้สูง บางครั้งไม่ได้อะไรเลย ตรงข้าม จุดที่แยที่สุดพอยกขึ้น
กบอัดแน่นอยู่เต็มไปหมด

คนเราอย่าไปคาดหวังอะไรที่มันมากเกินไป แต่ก็อย่าคาดหวังน้อย
จนเกินไป ทุกอย่างมีทั้งความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ในตัว

มิติแห่งความคิดไม่เปิด : ช่วงกลางฤดูหนาว เวลาชุกตัวนอนในกอง
ฟางกลางท้องทุ่ง ยามดึกสงัดบรรยากาศข้างเขียบสงบ มองเห็นทาง
ช้างเผือกและดาวเดือนพร่างพราวอยู่เต็มท้องฟ้า แต่ถ้าคืนใดเมฆดำเคลื่อน
ตัวเข้ามาปกคลุมมืดมิด ก็ไม่อาจมองเห็นสิ่งที่ประทับใจได้

สังคมไทย การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสเป็นสิ่งที่ดีงาม แต่
บางครั้งความอาวุโสยังถูกจุดดิ่งด้วยระบบศักดินาอีกต่อหนึ่ง เป็นผลให้การ
รับฟังความคิดเห็นจากผู้อ่อนอาวุโสกว่าถูกปฏิเสธไปเป็นส่วนใหญ่ บางครั้ง
ถึงแม้ว่าผู้อาวุโสอาจจะมีความคิดที่ดี แต่ถ้ามิติแห่งความคิดไม่เปิด ก็ไม่มี
ประโยชน์อะไร

ทฤษฎีเชียดไม้ : เวลาที่ผมไปหาเชียดกับแม่หรือไปคนเดียวหลังจากที่
เอาเชียดใส่ลงไปในช่องหรือกระเบ็ง ทุกครั้งที่ผมสังเกตเห็นความเป็นไป
เชียดที่อ่อนแอกว่าจะถูกเชียดที่แข็งแรงกว่าเหยียบทับลงไป เชียดที่อ่อนแอที่

อยู่ด้านล่างไม่มีแม่อากาศหายใจ ตัวที่อยู่บนสุดจะรอดในขณะที่เหยียบอยู่บนตัวอื่น

(หน้า 61)

การยกตัวอย่างทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผู้เขียนได้พบเห็นจากธรรมชาติและชีวิตประจำวันแล้วนำมาปรับใช้กับชีวิต นับเป็นการยกตัวอย่างที่ทำให้ผู้อ่านได้เกิดความคิดตาม ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในเทศนาโวหาร ซึ่งได้กล่าวมาบ้างแล้วในหัวข้อสาธกโวหาร

ในบทที่ 16 เมื่อห้วงลมอ้อย ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกลอนหมอลำ มาประกอบ โดยเข้ากับบรรยากาศของเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังความว่า

ผมยังจำหมอลำกลอนพรรณนาถึงช่วงระยะเวลาหน้าออกพรรษา

นกเกิดเพียงแจนแจนออกมาถึงแล้ว

(นกเกิดเพียง นกแจนแจน ออกมาถึงแล้ว)

พากันแหวกๆ ฮ่อง ห้วนป่าเข้าถอก

(พากันร้องเฮ้งแซ่ ที่ห้วนป่า ข้าวออกกรวง)

หมาจอกเอนสิ่งชู...กะปุกหม่น...แม่่งกันสู

(หมาจิ้งจอกเรียกสิ่งชู ปุ่มุดตัว ชูดรู)

แม่่งกันสู....

(ชูดรู.....)

(หน้า 67)

เมื่อกล่าวถึงภาคอีสานความบันเทิงอย่างหนึ่งก็คือหมอลำ การที่ผู้เขียนยกตัวอย่างกลอนหมอลำนั้นทำให้เกิดภาพในท้องชนบทภาคอีสานเป็นอย่างดี และผู้เขียนยังได้แปลจากภาษาอีสานเป็นภาษาไทยกลางให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายด้วย

5. อุปมาโวหาร คือ โวหารใช้ในการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย เพื่อให้เห็นภาพความรู้สึก หรือความหมายแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ในสารคดีเรื่อง คุณคอกสุดท้าย โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด พบการใช้อุปมาโวหารดังข้อความต่อไปนี้

พบในตอน เพียงความทรงจำ ดังความว่า

คนแต่มาคนแก่ไม่อยากให้ลูกหลานดมเหมือนแมงอย่างจีน จึงให้เด็กกิน
โดยมีความเชื่อว่าเป็นยาแก้ซาง ตานขโมย กินแล้วจะทำให้อ้วนท้วม
สมบูรณ์ดี

(หน้า 19)

การอุปมาดมเหมือนแมงอย่างจีนเป็นความเปรียบระหว่างเด็กที่ป่วยเป็นโรคขาด
สารอาหาร กับแมงมุมป้าชนิดหนึ่งที่มีลำตัวยาวคล้ายไม้ขีด มีขาแปดขา ลักษณะคล้ายแมงมุม
ซึ่งดูเกินความเป็นจริงแต่ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความดมแห่งของเด็กที่ป่วยเป็นโรคดังกล่าวได้ดี
นับว่าผู้เขียน ได้ใช้สัตว์ที่พบเห็นได้ในท้องถิ่นมาเป็นตัวเปรียบได้เห็นภาพชัดเจน

พบในบท มืดแปดด้าน เป็นตอนที่ผู้เขียนรำพันถึงชีวิตวัยเด็ก ความว่า

ก่อนนอนนำมาวางไว้ข้างหมอน ฟังเสียงจิ้งหรีดร้องบ้าง กัดกันบ้าง
เพลิดเพลิดดี เสมือนหนึ่งเป็นการฟังดนตรีก่อนนอน

(หน้า 31)

ผู้เขียนได้เปรียบเสียงจิ้งหรีดฟังแล้วเหมือนเสียงดนตรี แสดงถึงสภาพชนบทที่มีความ
สมบูรณ์ในระบบนิเวศ เพราะในช่วงกลางคืนที่ปราศจากเสียงอื่นใดรบกวน จะได้ยินเสียงแมลง
ต่าง ๆ โดยเฉพาะจิ้งหรีดส่งเสียงแข็งแซ่เบา ๆ สิ่งเหล่านี้สะท้อนภาพชนบทที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ
โดยปราศจากสิ่งปรุงแต่งในด้านความบันเทิงที่เกินความจำเป็นสำหรับชีวิต

พบในบทที่ 7 ฤดูกาล ผู้เขียนกล่าวถึง หญ้าที่ขึ้นตามตามธรรมชาติ ความว่า

“หญ้าหัวหงอก” หรือกระดุมเงินขึ้นเหมือนพรม สีขาวผืนใหญ่กว้างสุด
สายตา

(หน้า 40)

จากข้อความเป็นการอุปมาหญ้าหัวงอกหรือหญ้าเจ้าชู้ว่ามีลักษณะเหมือนพรมสีขา
ซึ่งหญ้าชนิดนี้นั้นเมื่อออกดอกจะเป็นสีขาว แสดงถึงทุ่งหญ้าที่หนาแน่นเป็นผืนใหญ่

บทที่ 11 ลมหนาวกับผีน้ำเสื่อแห้ง ผู้เขียนกล่าวถึงเสื่อกันหนาวของตนเอง ความว่า

เสื่อกันหนาวตัวโปรด เป็นเสื่อเก่าของแม่ใหญ่กอง ตัวใหญ่ ผ้าหนา
เหมือนกำมะหยี่

(หน้า 52)

จากข้อความเป็นการอุปมาผ้าของเสื่อกันหนาวซึ่งเป็นเสื่อไหมพรมดำที่ผู้เขียนใส่ใน
วัยเด็กว่าเหมือนกับผ้ากำมะหยี่ ซึ่งผ้ากำมะหยี่ในที่นี้อาจจะหมายความรวมถึงผ้าสักหลาด
ซึ่งเป็นผ้าทอจากขนสัตว์ ในอดีตนั้นจะมีราคาสูง

ผู้เขียนเปรียบเทียบชีวิตของพ่อกับลูกช่าง ในตอนที่พ่อของผู้เขียนใกล้เสียชีวิต
ความว่า

ครั้งลูกช่างวิ่งไปสะดุดขอบไม้ และกลับขึ้นมาหมุนต่อได้อีก จนกระทั่ง
อ่อนแรงเคื่องคว้างล้มลง ช่างเหมือนกับชีวิตพ่อเหลือเกิน...

...บัดนี้ลูกช่างซึ่งเปรียบเทียบประหนึ่งว่าเป็นชีวิตของพ่อได้หยุดนิ่ง

สงบลงในที่สุด

(หน้า 75)

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบชีวิตของพ่อผู้เขียนในช่วงก่อนเสียชีวิตว่าเปรียบได้กับลูกช่าง ที่หมุนแล้ว
หยุดลง เป็นการเปรียบระหว่างสิ่งของกับชีวิตของคน เพราะผู้เขียนเคยเล่นลูกช่างที่พ่อของ
ผู้เขียนเคยประดิษฐ์ให้เล่นในวัยเด็ก วิธีการเล่นลูกชางนั้นต้องข้างให้ลูกชางหมุน เมื่อลูกชาง
ตกถึงพื้นจะทรงตัวหมุนอย่างรวดเร็ว แล้วค่อย ๆ หยุดหมุนไปตามแรงโน้มถ่วงของโลก ผู้เขียนก็
ได้เปรียบในความที่ลึกซึ้งซึ่งเป็นวัยเด็กหนุ่มนั้นมีเรี่ยวแรงสติปัญญาในการทำมาหากิน แต่เมื่ออายุ
มากแรงถดถอย อ่อนล้าและหยุดลมหายใจในที่สุด นับเป็นการเปรียบเทียบที่นำสิ่งใกล้ตัวมาเป็น
ตัวเปรียบออกมาในรูปแบบปรัชญาชีวิตที่น่าสนใจ

ผู้เขียนได้เปรียบอีแร้งกับสังคมมนุษย์ ความว่า

ในสังคมของอีแร้ง หลังจากที่แอ้งอีหม่นจัดการกับซากหมาเน่าจนเหลือ
น้อยแล้ว บางครั้งจะมีฝูงอีกาเข้ามาขอส่วนแบ่งร่วมด้วย ถ้าเปรียบเหมือน
สังคมของมนุษย์ อีกากงจะคิดค่าหัวคิดหรือค่านายหน้าอะไรทำนองนั้น

(หน้า 99)

ผู้เขียนได้เทียบสังคมมนุษย์เหมือนกับสัตว์ที่ต้องการผลประโยชน์ แต่ตามธรรมชาติแล้ว
สัตว์ก็ต้องการผลประโยชน์เพียงแค่อาหารประทังชีวิต แต่มนุษย์นั้นมีความต้องการไม่รู้จักพอ
โดยผู้เขียนได้นำอีแร้งและอีกาซึ่งถือว่าเป็นสัตว์น่ารังเกียจและอัปมงคลมาเป็นตัวเปรียบในแนว
ปรัชญาได้อย่างลึกซึ้ง

ผู้เขียนได้เปรียบชีวิตของแม่เต่าที่ผ่านประสบการณ์มามาก ความว่า

เท้าที่บานหยาบกร้านและไม่ใส่รองเท้านั้น พาผมเดินฝ่าเปลวแดดที่
แผดร้อนในช่วงฤดูแล้ง เท้าของแม่ใหญ่กงได้นำทางพาผมไปตัดฟัน และ
หาของป่าอยู่เป็นประจำร่มบางใส่หินลายมัดหมี่ เจึงผ้าจีน มีผ้าลาย
หมา ๆ วิวรรอบเป็นเชิงชายตามเอกลักษณ์ของคนแก่พื้นบ้านอีสาน หากจะ
เปรียบกับการทำมิดที่ต้องเผาต้องตีต้องราดน้ำลวดอุณภูมิให้เย็นลง เนื้อ
เหล็กจึงจะเข้ารูปและแกร่ง แม่ใหญ่กงผู้ที่ผ่านเปลวแดด ผ่านหนาว ผ่าน
ฝนเหน็บนานมาหลายปีจากบ้านเดิมที่หนองบัวลำภู อุดรธานี มาอยู่ที่บ้าน
หนองงูเหลือม อำนาจเจริญ อุดรธาธานี ร้างนั้นดูออกจะบอบบาง แต่แฝง
ไว้ด้วยความแกร่งประดุจเหล็กที่ผ่านกระบวนการเผาและตีจนแกร่งเป็นมิด
ขั้นดีแล้ว

(หน้า 101)

ในตอนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงหญิงชราที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมานานเปรียบได้กับมิดที่ตี
ด้วยค้อน เผาด้วยไฟ แล้วราดด้วยน้ำทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนแข็งแกร่งและคมเหมาะแก่การใช้งาน
ถ้ามิดตีไม่ดีก็จะบิ่นเมื่อนำมาใช้ตัดสิ่งของ แสดงให้เห็นถึงความอดทนของคนชนบทอีสานที่ต้อง

อดทนต่อสภาพภูมิอากาศความแห้งแล้งและอดทนต่อโรคภัยต่าง ๆ รวมทั้งการทำมาหากินที่
ฝืดเคือง และความอดทนของหญิงชาวอีสาน

บทที่ 26 ลมแล้ง ผู้เขียนได้ไปซูดหาแยม แล้วพบ “แปว” ของแยม โดยเปรียบเทียบ
ดังความว่า

แยมจะวิ่งเร็ว พวกเราจะเตรียมเสียม พอเจอแยมวิ่งลงรูจะไข้เสียมซูด แต่
ก่อนซูดจะต้องหา “แปว” ของมันเสียมก่อน แปวจะเป็นทางหนีภัยอีกด้านหนึ่ง
การซูดต้องซูดไปกลบไป ถ้าซูดไปซะทีเดียวเลย จะทำให้แยมวิ่งสวนออกมา
ได้ง่าย แยมก็มีแปวของมัน เปรียบเหมือนเวลาสร้างตึก จะต้องมีทางหนีไฟ
กันเอาไว้เวลาฉุกเฉิน

(หน้า 103)

ผู้เขียนอุปมาแปวหรือรูออกอีกทางหนึ่งของแยมเปรียบกับตึกที่มีทางหนีไฟ ตามธรรมชาติ
ของสัตว์ที่ต้องอาศัยรูเป็นที่อยู่จะต้องทำทางออกไว้หลาย ๆ ทางเพื่อป้องกันผู้บุกรุกและอันตราย
ต่าง ๆ มนุษย์ก็เช่นเดียวกันต้องทำทางออกฉุกเฉินไว้สำหรับเวลาคับขัน นับได้ว่าผู้เขียนได้นำ
พฤติกรรมสัตว์ที่พบในธรรมชาติมาเป็นตัวเปรียบเทียบได้อย่างเห็นภาพคล้ายตามกันไปได้ดี

ผู้เขียนได้เปรียบเลื่อยที่พบในวัยเด็กว่าเหมือนคันธนู ดังตัวอย่าง

พ่อแบกเลื่อยที่มีรูปร่างเหมือนคันธนู

(หน้า 111)

ผู้เขียนอุปมาเลื่อยเหมือนกับคันธนู เลื่อยในที่นี้ก็คือเลื่อยคันธนู ซึ่งมีรูปร่างโค้งงอคล้าย
คันธนู มีไว้สำหรับตัดไม้ที่มีขนาดไม่ใหญ่นัก

กล่าวโดยสรุปสารคดีเรื่อง **คุณดอกสุคทัย** โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด ปรากฏการใช้
บรรยายโวหารเป็นตัวดำเนินเรื่องและเป็นโวหารหลัก ในการกล่าวถึงธรรมชาติ สภาพความ
เป็นอยู่ บุคคล สถานที่ และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนหรือผู้เขียนพบเห็นในวัยเด็ก โดยจะ
แทรกเทศนาโวหารที่เกี่ยวข้องในตอนนั้น ๆ มักอยู่ในช่วงสรุปท้ายบทหรือแทรกกลางบทที่กล่าวถึง

เทศนาโวหารที่ผู้เขียนใช้มักให้คำแนะนำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานหรือสอนในการใช้ชีวิตโดยมีจุดเด่นในการเปรียบกับสิ่งใกล้ตัวในท้องถิ่น เช่น พฤติกรรมของสัตว์ หรือการละเล่นของผู้เขียนในวัยเด็กมาเป็นแนวเปรียบเทียบในเทศนาโวหารซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย มองเห็นภาพและสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ลำดับต่อมาเป็นสาธกโวหาร ผู้เขียนมักยกตัวอย่างเหตุการณ์ เรื่องเล่า หรือภาษิตที่มาจากคนเฒ่าคนแก่ในอดีต ทำให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวเนื่องกันกับเหตุการณ์หรือตอนที่ผู้เขียนบรรยาย ส่วนพรรณนาโวหารใช้เมื่อกล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุดท้ายคืออุปมาโวหารผู้เขียนใช้น้อยมากเมื่อเทียบกับโวหารชนิดอื่น มักใช้สิ่งใกล้ตัวไม่ว่าจะเป็นสัตว์ บุคคล หรือสิ่งของที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นตัวเปรียบเทียบ กล่าวได้ว่าสารคดีเรื่อง *ขุนคอกสุดท้าย* โดย จุลินทร์ ศรีสะอาด มีลักษณะเด่นในการใช้บรรยายโวหารที่สอดแทรกเทศนาโวหารใช้เชิงชักจูงและแนะนำให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นอีสาน รวมทั้งแนะนำด้านการใช้ชีวิตโดยยกตัวอย่างพฤติกรรมสัตว์ และการละเล่นของเด็กมาเป็นแนวคิดในเทศนาโวหาร

